Juan Ramon

1956 NOBEL armağanı

PLATERO ile BEN

Altın Kitaplar Yayınevi

Bu kitabı hazırlayan — Altın Kitaplar Yayınevi
Dilimize çeviren — Akşit Göktürk
Kapak resmi — Oral Orhon
Dizgi ve baskı — As Basımevi - 1969

J. Ramon Jimènez

(1956 NOBEL EDEBİYAT ARMAĞANI)

PLATERO İLE BEN

(Bir Endülüs Ağıtı)

Dilimize çeviren :

Akşit Göktürk

(1969 T.D.K. Çeviri Armağanı)

JUAN RAMON JIMENEZ ÜZERİNE

Juan Ramon Jiménez 1881'de Güney İspanya'da Moguer adlı küçük bir Endülüs kasabasında doğdu. Çocukluğu ile ilk gençliği, on yedinci yüzyıldan bu yana Gongora, Béquer, Antonio Machado, Garcia Lorca gibi büyük ozanlar yetiştirmiş çok yönlü, zengin bir şiir geleneği olan bu bölgede geçti. Gençliğinde bir ara resim öğrenimi yapmak için Seville'e gitti, izlenimci bir ressam olarak usta bir yönteme eriştiği sırada resmi bırakarak kendini şiire verdi. 1900 yılında, o günlerin İspanyolca yazan en büyük ozanı olarak ün yapmış Lâtin Amerika'lı Rubén Dario ile tanışmak üzere Madrid'e çağrıldı. İlk şiirleri, Dario'nun modernist yönteminin etkilerini taşır. Bununla birlikte, 1902'de yayımladığı L i r i k l e r adlı kitabıyla büyük bir yalınlığa, öznelliğe doğru gelişen kendi kişiliğini kesinlikle ortaya koydu. Şiirleriyle büyük ilgi uyandırdı. 1920 de İspanyol dilinde yazan en büyük ozan olarak ustası Dario'nun yerini aldı, kendi deyi-

miyle, «evrensel bir Endülüslü» idi artık. Rafael Alberti, Garcia Lorca, Jorge Guillén gibi önemli ozanlar üzerinde büyük etkisi oldu. 1936'da Şarkı adlı şiir kitabını yayımladı. Bu kitabın yayımlanışından hemen sonra, İspanya İç Savaşı'ndan dolayı Amerika'ya kaçmak zorunda kaldı. Orada yayımladığı son kitabı, ozan, sanat, evren arasındaki güç erişilir dengeyi konu alan, Derinlerdeki Hayvan adlı mistik şiirdir.

1956'da Nobel Edebiyat Ödülünü kazandı. Ne yazık ki bu ödül haberi, sevgili karısı Zenobia'nın ölümüyle aşağı yukarı aynı günlere rastladı. Çok sevdiği karısının ölümü Juan Ramon için büyük bir yıkım oldu, bu acıya ancak iki yıl dayanabildi. «Moguer üstündeki sonsuz göğün değişmez mavisi» altında karısıyla yanyana yatmaktadır.

ÖNSÖZ

Platero ile Ben, Juan Ramon Jimènez'in Madrid'ten döndükten sonra Moguer'de geçirdiği altı yıl (1905 - 1911) sırasında yazılmıştır. Doğduğu yerlerden uzun bir süre uzaklarda kalmış olan ozanın Endülüs kırlarındaki yaşayışa, bu yaşayışın değişmez akışına, yalın sevinçlerine, acılarına dönüşündeki gözlemlerini dile getirir. Keskin bir şiir duyarlığının, geniş bir yaşantının, müzik - resim bilgisinin, dağları, tepeleri, bataklıkları ile denize doğru uzanan küçük bir Endülüs kasabası üzerine yansımasından **Platero ile Ben: Bir Endülüs Ağıtı** doğmuştur.

Bu kitabın ikinci başlığını da yabana atmamak gerekir. Platero'nun yazıldığı sıralarda ağıt türü Juan Ramon'un şiirinde özel bir yer tutuyordu. Bu kitap, ozanın Endülüs kırlarında geçmiş çocukluğu ile gençliği ardından bir ağıt olarak görülebilirse de, Juan Ramon ağıtı müzikteki anlamıyla, acıklı bir etki kurmak için kullanır. Burada küçük bir kasabanın

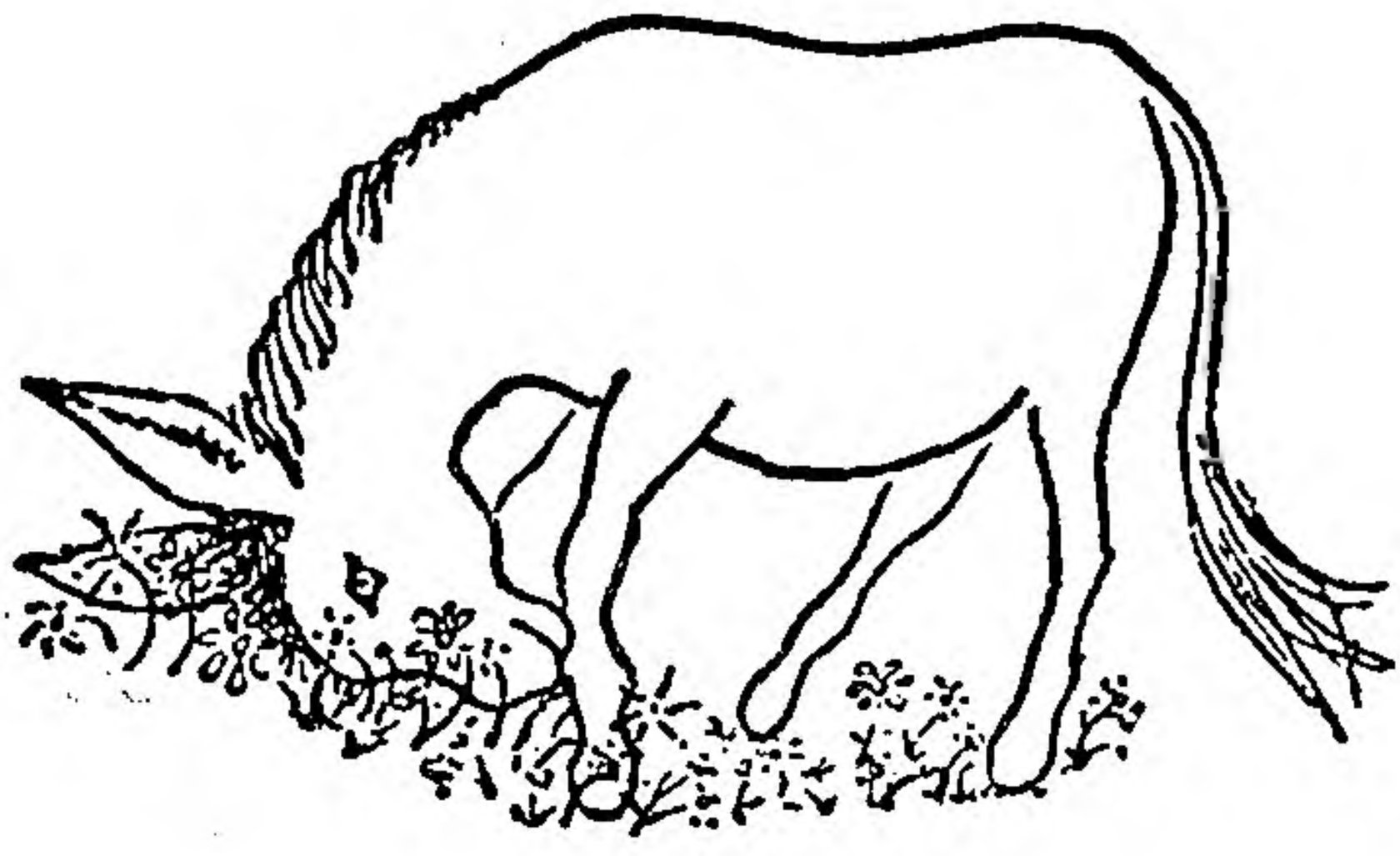
günlük yaşayışı, ak badanalı evleri, sokakları, damları, çatıları, kilise kulesi göz kamaştırıcı bir renklilikle çizilir; dört mevsim boyunca bayramlar, şenlikler, acılar, günlük sevinçler, güneşteki, bulutlardaki, ağaçlardaki, kırlardaki değişiklikler çarpıcı bir güçle dile getirilir. **Platero ile Ben**'de her canlı yaratık bütün doğa'nın bir parçası olarak büyük önem taşır: Çocuklar, hayvanlar, çiçekler, otlar v.b. Platero ozanın candan arkadaşıdır. Aynı düşleri görürler. Ozanın ikinci benliğidir sanki. Onunla konuşmalarında ozan, Doğa ile bir iç konuşmayı sürdürür gibidir. Gerçekte Platero bütün doğanın bir simgesi olarak görülebilir.

Bu kitap, dile getirdiği insanca duyarlıkla gerek Avrupa'da gerekse Amerika'da büyük bir ilgi uyandırmış, birçok dillere çevrilmiştir. Tıpkı **Don Quijote** gibi hem büyüklerin hem de küçüklerin sevebileceği niteliktedir; bu iki yapıt arasında kuruluş bakımından bile benzerlikler vardır. Ancak, Cervantes'in kahramanını ardından sürükleyen ülkü 'ADALET', **Platero**'daki ozanın ülküsü ise 'GÜZELLİK' tir. Güzellik uğruna sefere çıkmış üzgün bir ozanla şen bir eşeğin öyküsü...

A. G.

Güneş Sokağı'ndan
bana dutlar karanfiller gönderen
yoksul deli kız

A G U E D İ L L A 'nın
anısına

1. PLATERO

Platero, küçücük, tüylü, ipek gibi. Dokunnunca öyle yumuşak ki, bütünüyle pamuktandır dersiniz, hiç kemiği yok sanki. Yalnız, gözlerinin kara parıltısı iki koyu pırlanta böcek sertliğinde.

Salıveririm, koşup gider çayırlara; ayakları çimene dokunmadan koşar sanki, burnunu minicik, pembe, gök mavisi, altın sarısı çiçeklere sürter. Usulca seslenirim: «Platero!» Gülüyormuş gibi, yanıma seğirtir.

Verdiğim her şeyi yer. Mandalinayı, kehribar sarısı üzümünü, dibinde dalı ışıyan mor incirleri sever.

Küçük bir oğlan gibi, bir kız gibi, incecik, sevimli; ama bir taş gibi güçlü, kaskatı. Pazar günleri üzerine binip kasabanın kıyısındaki dar yollardan geçtiğim zaman, köylerden gelme temiz giyimli, yavaş yürüyüşlü adamlar, ona bakmak için duraklarlar:

«Çelikten sanki.»

Evet, çelikten. Çelik ile cıvadan.

2. AK KELEBEKLER

Gece yaklaşıyor, sisli, mor. Belli belirsiz, yeşil, uçuk mavi ışıklar kilise kulesinin ötesinde oyalanmakta. Gölgelere, çan çiçeklerine, ot kokusuna, türkülere, yorgunluğa, özleme bürünmüş, yol önümüzde uzanıyor. Kömür çuvalları arasına gömülü çirkin bir kulübeden, şapkalı, sivri sopalı bir adam karartısı, ağzındaki yaprak sigarasının ışığından bir an kızıl aydınlanıveren çirkin yüzüyle, ansızın bize doğru ilerliyor. Platero ürkerek birden geri çekiliyor.

«Nedir o taşıdığınız mal?»

«Bakın... ak kelebekler.»

Adam sivri demir sopasını küçük sepete dürtmek istiyor, hiç sesimi çıkarmıyorum. Heybeyi açıyorum, hiç bir şey göremiyor. Böylece düşlerimizi donatacak gereçler için gümrükçülere hiç bir vergi ödemeden, elimizi kolumuzu sallayarak geçip gidiyoruz.

3. ALACA KARANLIKTA OYUNLAR

Köyün alaca karanlığında Platero ile ben, soğuktan donmuş bir durumda, kuru bir dere yatağına çıkan sıkıntılı bir arka yolun mor gölgeleri arasında ilerlerken, yoksul çocuklar dilencileri yansılayarak birbirlerini korkutmaya çalışıyorlar, dilencilik oynuyorlar. Biri kafasına bir çuval giymiş, biri kör olmuş, yalancıktan, bir başkası topal olmuş.

Sonra, çocuklarda sık sık göze çarpan apansız değişmelerden biri görülüyor; ayakları sıcak, sırtları pek, karınları da bir bakıma yalnız kendilerinin tanıdığı analarınca duyurulmuş olduğundan, prensler gibi görmeye başlıyorlar kendilerini.

«Benim babamın gümüş bir saatı var.»

«Benimkinin atı var.»

«Benimkinin de bir av tüfeği.»

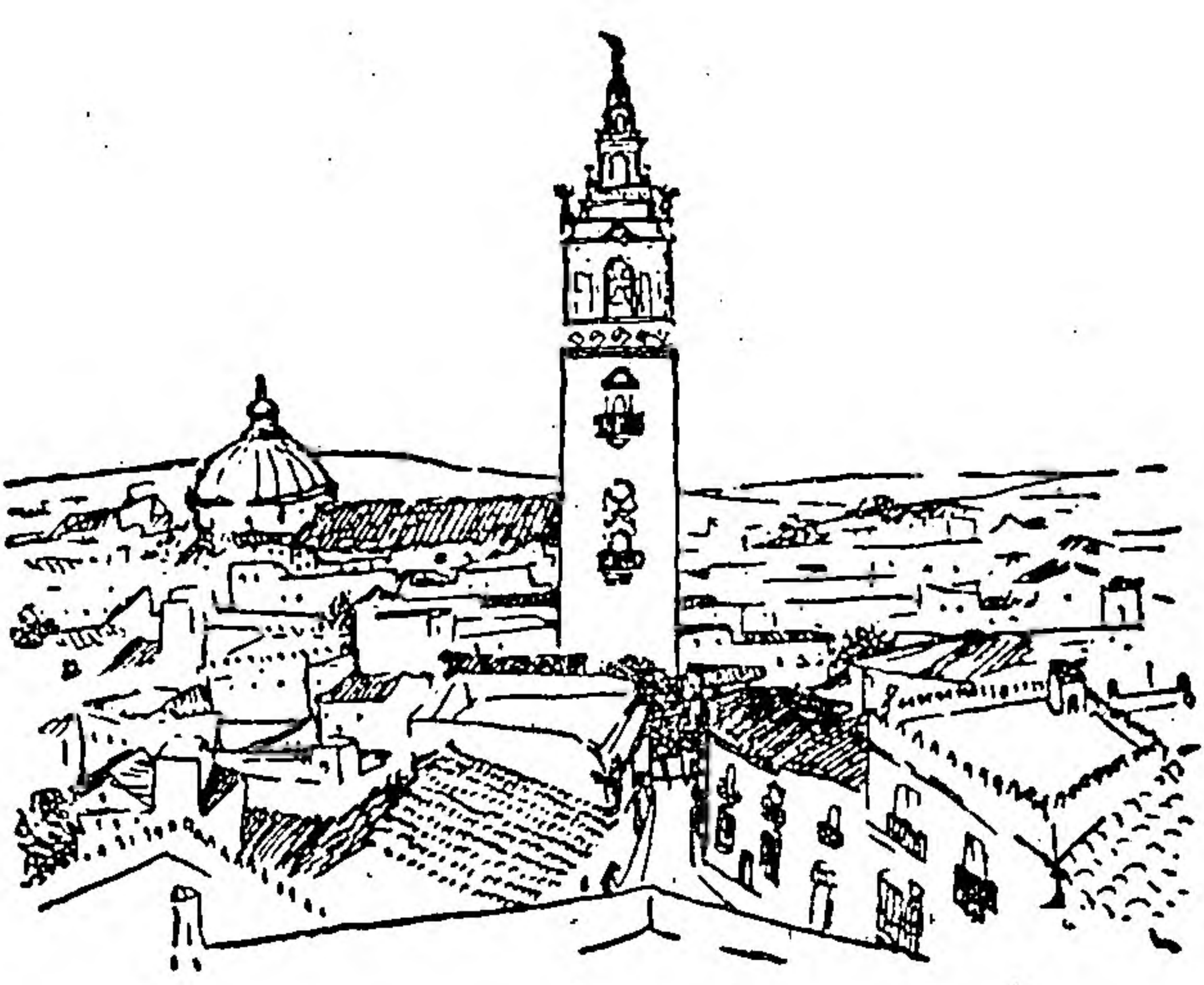
«Tanla birlikte uyandıracak bir saat, açlığı öldüremeyecek bir tüfek, yoksulluğa götürecek bir at.

Sonra elele tutuşup bir halka oluyorlar. Karanlığın ortasında, tiz sesli küçük bir kız, —karanlıkta sıvı bir pırlanta ipliğini andıran sesiyle— bir prenses gibi, tatlı bir türkü söylüyor:

«Oré Kontu'nun genç duluyum ben...»

Evet, evet! Türkü söyleyin, düş kurun, yoksul evlerin çocukları! Çok geçmez, gençliğinizin ilk adımlarında bahar, kış kılığına bürünmüş bir dilenci gibi korkutur hepimizi.

«Gidelim, Platero.»

4. GÜNEŞ TUTULMASI

Ellerimizi ister istemez ceplerimize sok-tuk. Alınlarımız, sık bir çam ormanına girmişiz gibi, serin gölgelerin incecik ürpertisini duyuyordu. Tavuklar birer birer tüneklerine çekiliyorlardı. Çevredeki kırlar, büyük bir mihrabın mor örtüsüyle yaşmaklanmış gibi, koyu yeşile büründü. Uzakta deniz ak bir parıltıyla ışıyor, birkaç yıldız soluk soluk yanıp sönüyordu. Damların saçakları üstünden gelen ne büyük bir değişikliti bu! Damların üstünde, güneş tutulmasının sessizliğinde küçücük birer karartı gibi gözüken insanlar, birbirlerine seslenerek bilgiççe yorumlar yapıyorlardı.

Elimize geçen her şeyle güneşe bakıyorduk : Opera dürbünleri, dürbünler, şişeler, isli

camlar; her yerden bakıyorduk: Üst balkandan, ağılların basamaklarından, tavanarası penceresinden, avlunun demir parmaklıkları arasından, mavili kırmızı pencere camlarından...

Biraz önce her şeyi ışık - altın karışımlarıyla iki, üç yüz kat daha güzel yapan güneşin gözden gitmesiyle, alaca bir karanlığın uzunca geçişi olmaksızın, sanki o altın önce gümüşe sonra da bakıra dönüşüvermişti. Bütün kasaba küflü bir bakır para gibiydi, hem de artık geçmeyen bir para. Küçük sokakların, alanların, kulelerin, tepelerdeki yaya yollarının ne acıklı bir görünüşü vardı!

- Aşağıdaki otlakta Platero, daha az gerçekti şimdi, değişmişti, kâğıttan yapılma bambaşka bir eşekti...

5. A Y A Z

Kocaman bir ay bizimle birlikte geliyor; sini gibi, dupduru. Uyuklayan çayırlardaki böğürtlenler arasmda belli belirsiz garip, kara keçiler görülüyor. Biz geçerken bir adam usulca saklanıyor... Çitin üstünde, tepesi ak bir buluta karışan, ayışığında ak çiçeklerle karlı kocaman bir badem ağacı, yolumuzu mart yıldızlarının oklarından bir kalkan gibi koruyor... keskin bir portakal kokusu... Islaklık, sessizlik... Cadılar Vadisi...

«Bu ne soğuk böyle... Platero!»

Platero ya kendi korkusundan ya da benim korkumdan olacak, tırısa kalkıyor, dereye dalarak ayı çiğneyip darmadığın ediyor. Sanki ışıl ışıl pırlanta güllerden bir demet, ayaklarına takılarak, seken bacaklarını engellemek istiyor...

Platero yakınımızdaki köyün yumuşak sıcaklığını sezmiş, biri arkadan kendisini yakalayacakmış gibi, sağrılarını öne doğru çekerek bayırdan yukarı tırmanıyor.

6. ANA OKULU

Sen de öbür çocuklar gibi birinci sınıfa gitsen Platero, alfabeyi, harflerin nasıl yazılacağını öğrenirdin. Mum heykeller arasırdaki, yapma çiçeklerden bir taç giymiş, camların ardında duran, taptaze pembe, altın renkli, yeşilli deniz Sireni'nin arkadaşı eşek gibi bilge olurdun; bilginle Palos'un doktorunu da, papazını da gölgede bırakırdın Platero!

Ama yaşın daha dört olmakla birlikte çok hantalsın, çok kocamansın! Hangi küçük iskemlede oturacaksın okulda, hangi masada yazacaksın, hangi kalem, hangi defter sana yeter büyüklüktedir, koro şarkıları söylerken hangi sahneye sığacaksın?

Hayır! Sarı kordonlu mor rahibe elbisesiyle balıkçı kıhklı öğretmen Domitila, seni çınar ağaçlı avluda belki de tam iki saat dizüstü bekletecek, uzun kuru değneğiyle dövecek, öğle yemeğinde senin ayva küspeni yiyip

bitircek, ya da yağmur geleceği zamanlar kuyruğunun altına yanan bir kâğıt parçası tutacak, tahta tekerlekler yapan arabacı ustasının oğlu gibi kulakların kıpkırmızı kesilecek.

Hayır Platero, hayır! Sen benimle kal: Sana çiçekleri, yıldızları öğreteceğim. O zaman seni, akranlarından iri bir mankafa olarak görüp üstüne gülmezler; sanki sen o eşek dedikleri yaratıklardan biriymişsin gibi kafana, çevreleri ırmaktaki kayıkları andırırcasına parlak kırmızıyla, maviyle süslü iki kocaman göz deliği, seninkilerin iki katı uzunluğunda kulakları bulunan bir takke geçirmezler.

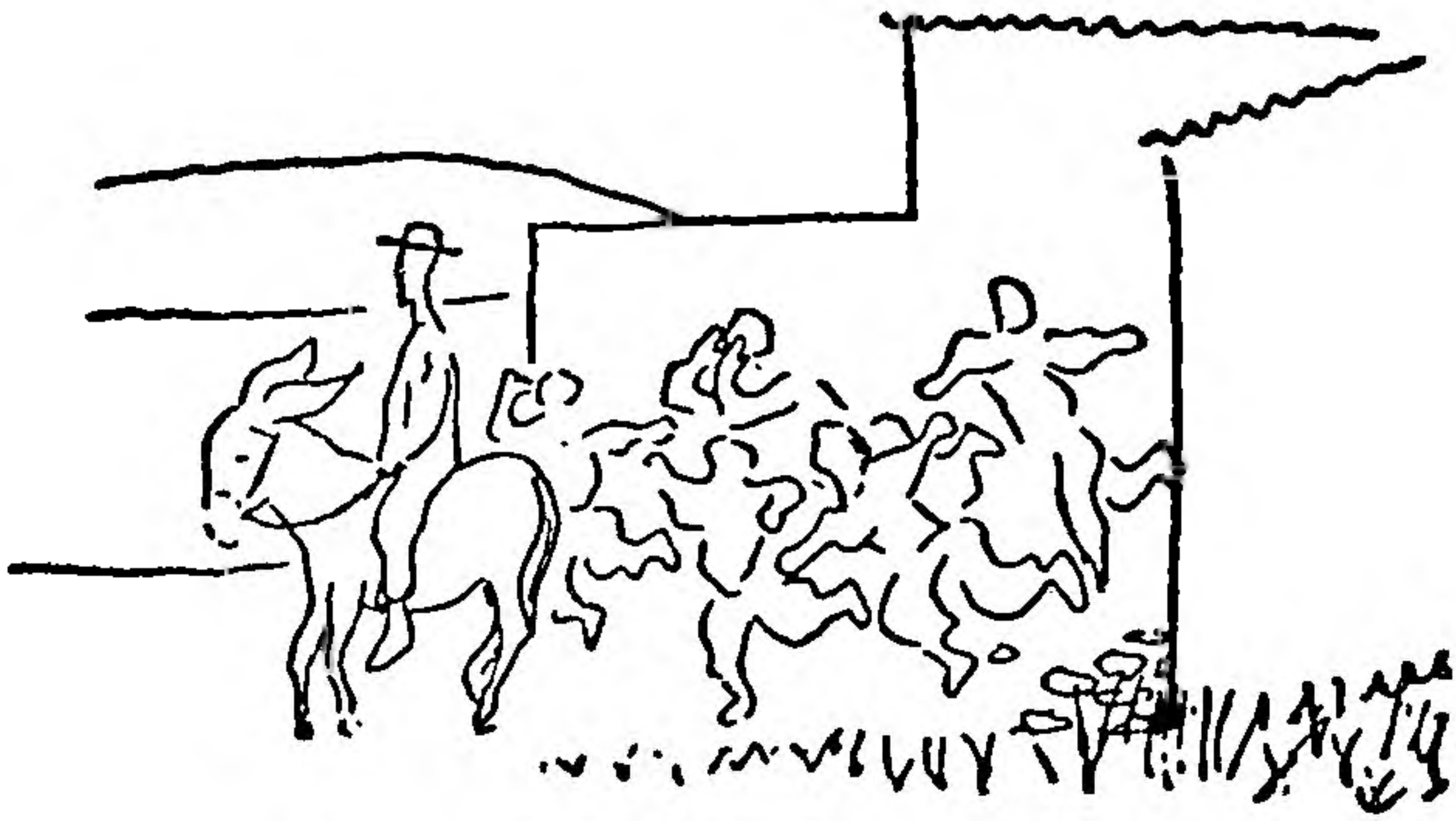
7. DELİ ADAM

Yas elbiselerim içinde, kısa kesilmiş sakalım, dar çevreli şapkamla, Platero'nun boz, yumuşak sırtında çok garip bir görünüşüm olmalı.

Bağlara doğru giderken, badanayla, gün ışığıyla parıldayan son sokakları geçtiğim sırada, dağınık saçlı, yağ ışıltılı gergin kara karınları, sırtlarındaki kırmızı, yeşil, sarı paçavralardan dışarı fırlamış çingene çocukları koşarak arkamıza takılıyorlar. Cırlak bir sesle uzun uzun bağırıyorlar :

«Deli deli tepeli, kulakları küpeli, deli deli tepeli...»

Önümüzde yeşil tarlalar uzanmaya başladı bile. Yüzümü, çivit mavisi içinde yanan duru göğe kaldırıyorum, gözlerim —işittiklerimden çok uzaklarda— soylu bir aralanışla, durgunluklarına ufkun sonsuzluğunda yaşayan ve tanrısal, uyumlu erinci sindiriyorlar.

Uzaklarda, yüksek bahçelerin yama yama yeşilleri arasından birkaç cırlak ses gene işitilmekte; incecik bir tüle bürünmüş gibi, kesık kesik, soluk soluğa, usanç verici bir ses :

«Deli deli tepeli! Deli deli tepeli!»

8. YAHUDA

«Korkma yavrucuğum! Ne oluyor sana böyle? Gel şöyle usulca... Yahuda'yı öldürüyorlar budaia, ne var bunda korkacak?»

Evet Yahuda'yı öldürüyorlar. Birini Motturio'da asmışlar, birini Enmedio Sokağında, birini de Conjeco Çeşmesinde. Dün gece gördüm onları; ölü gövdelerini bir balkona bağlayan urgan karanlıkta seçilemediği için, doğaüstü bir güçle kaldırılmış gibi havada salınıyorlardı. Durgun yıldızlar altında, eski silindir şapkalı, kadın yenli, devlet bakanı maskeli, çember eteklikli ne gülünç bir curcunaydı o! Köpekler üstlerine havlıyor gene de kaçmıyorlardı, atlar güvensizlik içinde... yanlarından bile geçmek istemiyorlardı...

Şimdi çanlar yüce mihraplardaki tüllerin yırtıldığını söylüyorlar Platero. Kasabada Yahuda'ya boşaltılmamış tek tüfek bile kaldığını sanmıyorum. Barut kokusu ta buralara geli-

yor. İşte patlayan bir tüfek daha! Bir daha!

Ama bugün Platero, Yahuda milletvekilidir, öğretmendir, avukattır, vergi toplayıcıdır, belediye başkanıdır, ebedir; şu kutsal cumartesi, çocuklaşan her adam, saçma, belli belirsiz bir bahar özentisiyle, dönek silâhını diş bilediği kişiler üzerine boşaltıyor.

9. AKŞAM DUASI

Bak Platero, ne çok gül dökülüyor dört bir yana; mavi güller, ak güller, renksiz güller... Göklerin güle çözüştüğünü düşünüyor insan. Bak, nasıl örtüyor güller alnımı, omuzlarımı, ellerimi... Ne yapacağım bunca gülle ben?

Sen biliyor musun nerden geliyor bu güzelim çiçek, doğrusu ben akıl erdiremiyorum? Her gün inceden bir örtüyle sarıyor çevreyi, tatlı bir pembeye, beyaza, maviye büriyor... daha çok, daha çok güller... hep göklerin resmini yapmak için diz çöken Fra Angelico'nun fırçasından çıkma bir resim gibi.

Sanki cennetin yedi katından yeryüzüne güller saçılıyor. Ilık, tatlı, renkli bir kar gibi güller, örtüyor kuleyi, damı, ağaçları. Bak: Bütün sert çizgiler bu süsle tatlılık kazanıyor. Daha çok, daha çok güller...

Anlaşılan, Platero, akşam çanlarının çal-

dığı sırada, şu bizim yaşamamız günlük gücünü yitiriyor, içerden daha yüce, daha arı, daha kalıcı bir güç her şeyi ...bağış kaynakları gibi, şimdi güller arasında yanıp sönmeye başlayan yıldızlara doğru yükseltiyor. Daha çok güller.. Kendin göremediğin, uysalca göğe doğru kaldırdığın gözlerin de bir çift güzel gül, Platero.

10. İSKELETLER TARLASI

Sen benden önce ölürsen sevgili Platero, hiç bir seveni olmayan öbür zavallı eşekler, atlar, köpekler gibi kasaba tellalının arabasında o kocaman tuzlu bataklığa, ya da yamaçta yol kıyısındaki çukurlara gitmeyeceksin. Gövdene üşüşen kargaların kanlı gagalarıyla kaburgaların, akşamı saat altı arabasında San Juan'a giden yolcuları irkilten, kızıl günbatımına karşı bir gemi iskeleti durumuna düşmeyecek; bir çukurda şişmiş, kaskatı kesilmiş, çamurlar arasında çürüyen leşinle, pazar günleri öğleden sonra çam korularına, kavrulmuş çam fıstıklarını yemeye giderlerken bayırın üstünden dallara tutunarak eğilip merakla bakan çocukları da korkutmayacaksın.

Hiç tasalanma Platero, seni La Pina'daki meyve bahçesine, çok sevdiğin kocaman çam ağacının dibine gömeceğim. Yaşamanın erincine, kıvancına yakın olacaksın. Yanıbaşında

küçük oğlanlar oynayacak, küçük kızlar alçak iskemlelerinde dikiş dikecek. Yalnızlığın bana söylettiği şiirleri duyacaksın. Portakal bahçesinde çamaşır yıkayan kızların türkülerini işiteceksin, kuyu kovalarının zincir şıkırtısı senin sonsuz rahatlığını kıvançla dolduracak, yenileyecek. Bütün bir yıl boyunca keten kuşları, çulhakuşları, ispinozlar, ağaç tepelerinin sürüp giden mutluluğu içinde, senin durgun uykunla Moguer göklerinin sonsuz, değişmez mavisi arasına, türküleriyle küçücük bir ezgiler tavanı örecekler.

11. DİKEN

Çayıra vardığımızda Platero topallamaya başladı. Sırtından yere indim. .-

«Nen var yavrucuğum?»

Platero, aksayan güçsüz sağ ayağını hafifçe kaldırarak tabanını gösteriyor, ayağı yolun ateş gibi yanan kumlarına güçlükle basıyor.

Platero'nun doktoru yaşlı Darbon'u aratmayan bir özenle, ayağını çevirip kızarmış tabanına bakıyorum. Dipdiri bir portakal ağacın-

dan uzun yeşil bir diken, zümrütten bir yeşil hançer gibi saplanmış. Platero'nun çektiği acıyla sarsılarak dikeni çıkarıyorum; akarsuyun uzun tertemiz dili yarasmı yalayıp sağaltsın diye, zavallı hayvancağızı derenin içine sokuyorum.

Sonra ak bir denize doğru ierliyoruz, ben önde gidiyorum o da arkada, başını uzatarak hafif hafif omuzuma dokunuyor.

12. KIRLANGIÇLAR

Bak Platero, işte orda, Montemayor Meryemi'nin bir resmi yanındaki küçük boz yuvasında kara, kımıl kımıl bir yaratık; her zaman saygı gören bir yuvadır bu. Zavallı kuş büyük bir korkuya kapılmış görünüyor. Bana kalırsa, geçen hafta gün tutulduğu sırada güpegündüz kümeslerine tüneyen tavuklar gibi, şimdi de kırlangıçlar bir yanılma içindeler. Bu yıl bahar erken gelmek gibi bir cilveye yeltendi, ama soğuktan ürpererek tatlı çıplaklığını gene martın buluttan yatağında gizlemek zorunda kaldı. Portakal bahçesindeki kız oğlan kız çiçeklerin tomurcukken solması ne acı bir şey!

Kırlangıçlar geldi Platero, ama geçen yıllardaki gibi gelişlerinin ilk gününde her şeyi selâmlayıp inceledikleri, ıslıklı ötüşleriyle durmadan dinlenmeden gevezelik ettikleri görülmüyor pek. Onlar çiçeklere, Afrika'da gördükleri şeyleri, denizaşırı iki yolculuğu, bir kanat-

larını yelken gibi kullanarak ya da gemilerin donanımlarına konarak su üstünde yol alışlarını, başka günbatımlarını, başka şafakları, başka yıldızlı geceleri anlatırlardı.

Şimdi ise ne yapacaklarını bilmiyorlar. Sessizce uçuşuyorlar ortalıkta; yolları bir çocuğun ayaklarıyla çiğnenmiş karıncaların şaşkınlığı içindeler. Dizi dizi sıralanıp gösteriş içinde Yeni Sokak boyunca uçmayı göze alamıyorlar, kuyulardaki yuvalarına giremiyorlar, kuzey yellerinin uğuldattığı telgraf tellerine konup, direkler üstündeki ak fincanlar yanında, o alışılmış postacı görünüşüyle durmuyorlar. Soğuktan ölecekler, Platero!

13. AHIR

Öğlenleyin Platero'yu görmeye gittiğim zamanlar, yumuşak gümüş sırtında öğle güneşinden bir demet altın ışın yama gibi parıldar. Karnının altındaki koyu yeşil döşemeye, eskimiş çatıdan ışıl ışıl ateş paraları yağar.

Platero'nun ayakları arasına serilmiş yatan Diana sekerek yanıma gelir, ön ayaklarını göğsüme kaldırır, pembe diliyle ağzımı yalamak ister. Yemliğin en yüksek yerine tırmanmış olan keçi, güzel başını dişi bir incelikle bir yandan bir yana çevirerek ilgiyle bana bakar.

Bu arada, daha ben içeri girmeden yüksek sesle anırarak beni selâmlayan Platero, sevinçten çektiği yularını koparmak ister.

Öğle üzerinin gökkuşağı hazinelerini içeriye salan tepe penceresinden güneş ışınlarına tırmanmak için, bir an içerdeki bu kır türkü-

sünden ayrılırım. Sonra bir taşın üstüne çıkarak dışardaki kırlara bakarım.

Yeşil kırlar parlak, sıcak bir ışıltının uykusunda yüzer gibidir; yıkık duvarların çevrelediği duru mavilikten, bir çanın tatlı sesi süzülür.

14. BEYGİR

Rengi karaydı; karafatmalarla kargaların gümüş sırtları gibi kızıl, yeşil, mavi ışıltılı bir kara. Genç gözlerinde ikide bir, Marqués Alanı'nda kestane satan adamın sırlı çömleğindeki gibi parlak bir ateş yanıp sönüyordu. La Friesta kumsallarından gelip de taş döşeli Yeni Sokak'a girdiğinde adımları nasıl da yankılanıyordu! Küçük kafasıyla, incecik bacaklarıyla ne tezcanlı, ne sinirli, ne acardı!

Taş kemerlerin ardında kamaşan kaleden ışıyan kızıl güneşe karşı, yeraltı bölmesinin, kendi gövdesinden de kara görünen basık kapısı içinden ne soylu bir geçişi vardı. Yürüyüşü yavaştı, her şeyle oynamaya hazır bir hali vardı. Kapı eşiğindeki kocaman çam kütüğünün üstünden atladıktan sonra, bir sevinç boşanması içinde, koşuşan tavuklar, uçuşan güvercinler, serçeler arasına dalarak yeşil avluya girdi. Orada bekleyen, kıllı kolları renk renk

gömleklerinin üzerinde çaprazlanmış dört adam, onu alıp bir biber ağacının dibine götürdüler. İlkin yumuşak, sonra sert, kısa çetin bir çekişmeden sonra beygiri gübre yığınının üstüne yıktılar, Darbon onun büyülü acıklı güzelliğine son verirken, dördü de üzerine oturdular. Shakespeare'in arkadaşına :

«İşe yaramazsa güzelliğin seninle gömülmek zorundadır.

Yararsa da bu güzellik seni öldürmek için yaşar.»

diye yazdığı gibi.

Bir zamanların tayı, şimdiki at, uysal, kan ter içinde, acıklı, bitkin yatıyordu. Adamlardan yalnız biri, üzerine bir çul örterek onu sokaktan aşağı yavaş yavaş sürüdü.

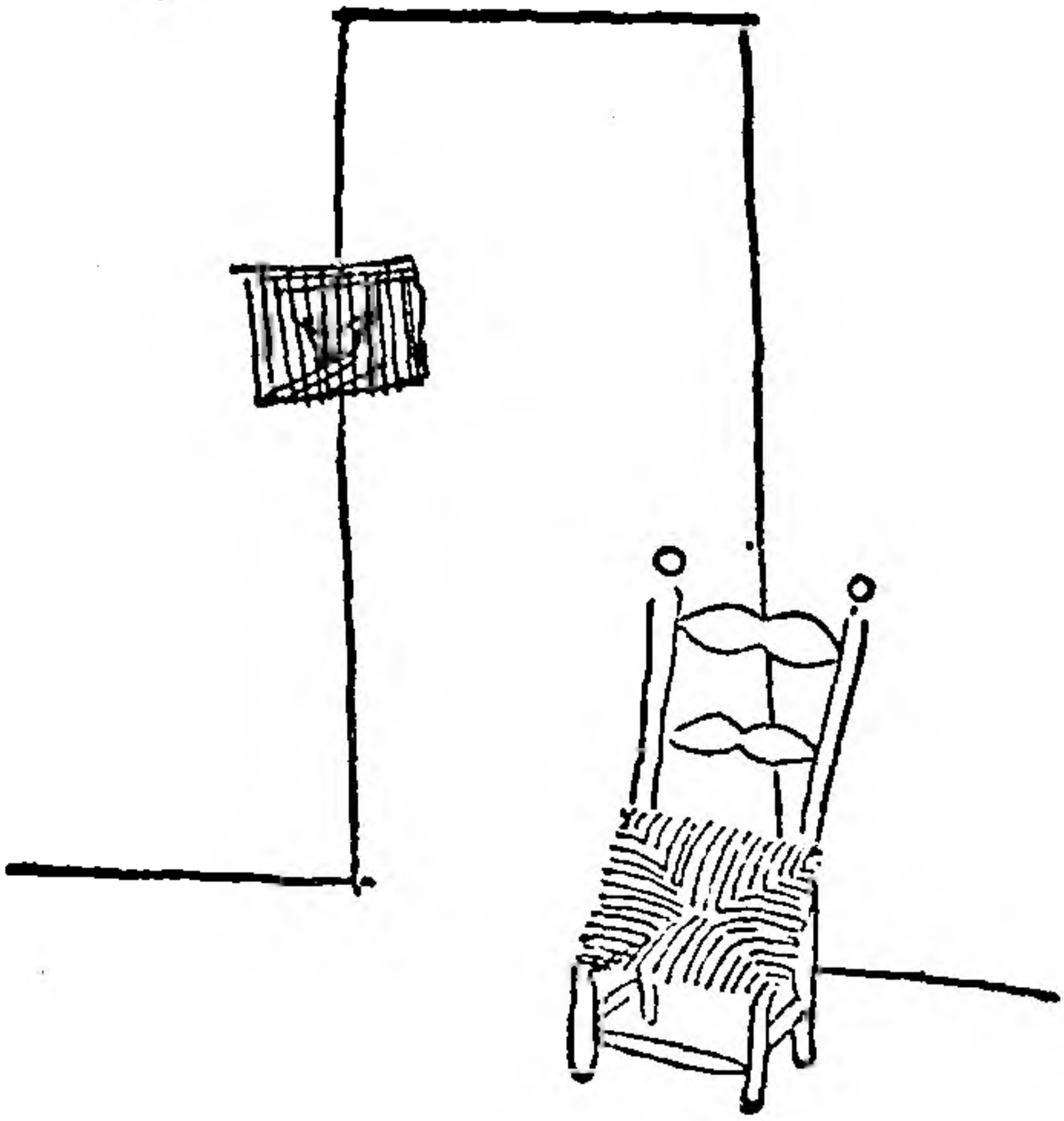
Daha dün bir şimşek oku gibi dipdiri parıldıyan, zavallı bir tutam bulut! Sayfaları dağılmış bir kitap gibi. Artık yere basmıyordu. Acımak bilmez, yetkin bir bahar sabahında, onu kökünden sökülmüş bir ağaç, bir anı gibi varlığından uzaklaştıran bir öğe, toynaklarıyla yolun taşları arasına girmişti.

15. YOLUN ÖTESİNDEKİ EV

Yolun ötesindeki ev çocukluğumda ne büyülü görünürdü bana, Platero! Kumsal Sokağı'nda ilk ev, saka Arreburra'nın, güneye bakan avlusu her zaman güneşle yaldızlanan küçük eviydi; o evin toprak duvarına tırmanınca Huelva'yı görebilirdim.. Arasıra birkaç dakika için içeri girmeme izin verirler, Arreburra'nın şimdi evli olan, o zaman da gözüme tıpkı şimdiki gibi yetişkin kadın görünen kızı bana ağaçkavunları, öpücükler verirdi... Sonraları Cànovas, daha sonra da Fray Juan Pérez adını alan Yeni Sokak'ta, altın sarısı güderi çizmeleriyle gözlerimi kamaştıran Seville'li pastacı Don José'nin evi vardı; avlusundaki yüzyıllık ağaca yumurta kabukları asar, ön kapılarını deniz mavisiyle çerçevelenmiş, kanarya sarısına boyardı; arasıra bizim eve gelirdi, babam para verirdi ona, Don José her zaman zeytinliklerden söz ederdi... Nice çocukluk düş-

lerim Don José'nin çatısı üzerinden gördüğüm, serçelerin üşüştüğü o zavallı biber ağacıyla süslenmiştir! (Gerçekte bir türlü anlayamadığım iki biber ağacı vardı: Biri rüzgârda ya da güneşte tepesindeki yaprakları balkonumdan gördüğüm, öteki de Don José'nin avlusunda gövdesinden tepesine doğru baktığım ağaç.)

Yağmurlu öğle uykularının parlak öğle sonlarında, günden güne saatten saate göze çarpan en ufak değişiklikte, — ön kapının aralığından, penceremden, balkonumdan sessiz sokağa bakarken — ne büyük bir ilgi duyardım yolun ötesindeki eve, nasıl büyülenirdim!

16. ÇOCUKLARDAN BİR ÇOCUK

Ne zaman San José Sokağı'ndan dönsem, çocuğun biri evinin kapısı önünde küçücük iskemlede oturur, gelen geçeni seyrederdi. Konuşma yeteneği gelişmemiş, güzellikten payı olmayan, yoksul çocuklardan biriydi; kendince mutluydu ama görünüşü acıklıydı; annesi için her şey, öteki insanlar için ise bir hiçti.

Bir gün kötü bir kara yel, o beyaz sokağı yaladı geçti, artık kapının önünde değildi çocuk. Issız eşikte bir kuş türkü söylüyor, babası Curros, bir kelebeğe yitirdiği çocuğundan haber soruyordu :

«Volvoreta d'alinas douradas...»

«Kanadı yaldızlı kelebek...»

Şimdi bahar gelirken düşüncelerim, San José Sokağı'ndan cennete giden çocuğa yöneliyor. Güllerin yanında küçük iskemlesine oturmuş, yeniden açılmış gözleriyle, tanrısal alayların altın geçitini seyrediyordur.

17. HAYALET

Kabına sığmaz esintili gençliği, bitmez tükenmez sevinç duygularına kaynak olan Anilla la Manteca'nın en hoşlandığı şey hayalet kılığına girmekti. Tepeden tırnağa bir ak çarşafa bürünür, zambak yüzünü una bular, ağzına sarmısaktan dişler geçirir, akşam yemeğinden sonra küçük oturma odasında yarı uyuklar bir halde oturduğumuz sırada, elinde bir fener, sessiz etkileyici görünüşüyle, mermer basamaklarda ansızın beliriverirdi. O kılığa girince çıplakhğı ak bir cüppeye dönüşmüş gibi gözükürdü. Evet. Yukarıların karanlığından inen bu mezar kaçkını görüntü, bu tepeden tırnağa beyazlık, garip bir cinsel duygu da uyandırırdı.

O eylül gecesini hiç unutmam Platero. Rüzgâr, bir saattir kasabanın üstünde çırpınan bir yürek gibi atıyor, sürekli şimşekler gök gürültüleri arasında, doluyla karışık bir yağ-

mur alabildiğine boşanıyordu. Su sarnıcı taşmış, avluyu su basmıştı. Günün, alıştığım son tanıdık olayları —saat dokuz arabası, bu dünyadan göçenlerin ruhları için çalınan çanlar, postacı— geride kalmıştı. Korkudan titreyerek, içecek bir şey bulmak için yemek odasına geçtim; apansız bir şimşeğin yeşilimsi aklığında, bahçedeki Velardes okaliptusunun —bizim deyimle şeytan ağacının— çatının önündeki sundurma üzerine yatmış olduğunu gördüm.

Birden, gözlerimizi körelten korkunç bir ışık patlamasının çığlıklı gölgesiyle bütün evin yerinden oynadığını gördük. Kendimize gelip de gerçeğe döndüğümüzde hepimiz az önce bulunduğumuz yerlerden başka yerlerdeydik; her birimiz, ötekiler için en ufak bir tasa, korku duymaksızın, yapayalnızdı sanki. Biri başım diye sızlanıyordu, biri gözlerim, biri elim diye. Yavaş yavaş herkes gene eski yerine döndü.

Fırtına diniyordu. Boydan boya yırtılan bulutlar arasından ay, avluda biriken suyu ışıltılı bir aklığa dönüştürdü. Hepimiz gözlerimizi avluya dikmiştik. Köpeğimiz Lord avlunun merdivenlerinden bir aşağı bir yukarı koşarak deli gibi havlıyordu. Ardından gittik, Platero; ıslaklığın iç bulandırıcı bir koku verdiği gece - safası çiçeklerinin dibinde zavallı Anilla'yı hayalet kılığında, elinde daha yanmakta olan feneriyle, yıldırımdan kömürleşmiş bulduk.

18. KIZIL GÖRÜNÜ

Tepe. Ötelerde batan gün kendi ışık oklarıyla her yerinden yaralı kanamakta. Parıltısından çam korusu sivrileşmiş, belli belirsiz bir kızıltıya bürünmüş; alevlenen cam görünüşündeki küçük çiçeklerle bitkiler, bu sessizlik anını, ıslak, keskin, parlak bir kokuyla sindirmeye çalışıyorlar.

Akşamın ışıltısı karşısında kendimden geçerek duraklıyorum. Kara gözleri batan günden kızıla dönüşen Platero, kızıl, pembe menekşe renkli bir su birikintisine yaklaşıyor; ağzını usulca, dokunulduğu zaman sıvılaşan aynalara daldırıyor; gölgeli, kan kızıllığında bir su, kocaman boğazından aşağı iniyor.

Bu gelişigüzel bir görünüştür belki, ama günün şu saatinde dokunaklı, bilinmezden haber veren, anıtsal bir anlam kazanıyor. Sanki

her an, ıssız bırakılmış bir saraya varacakmı-şız gibi... Akşam, kendi ötesine uzanıyor; ucu sonrasızlığa değen bu saat, sonsuz, barış dolu, erişilmez...

«Haydi gidelim, Platero.»

19. PAPAĞAN

Platero, ben, bir de papağan, Fransız doktor arkadaşımın bahçesinde oynuyorduk; saçı başı birbirine karışmış bir genç kadın bayır aşağı koşarak telâşla bize doğru geldi. Uzaktan, kapkara, tasalı bir bakışla yalvarırcasına sordu :

«Doktor orda mı efendim?»

Arkasından, soluk soluğa koşan, ikide bir dönüp geriye bakan bir sürü kirli pasaklı çocuk sökün etti; en arkadan da, bitkin, ölü gibi soluk bir adamı taşıyan birkaç köylü. Adam, Donana av korusunda kaçak geyik avcılarından biriymiş. Hasır lifleriyle bağlanmış eski garip tüfeği ateş ederken geri tepmiş, kolundan yaralanmıştı.

Arkadaşım yaralı adama ilgiyle yaklaştı, yarasının üstüne konmuş olan kirli paçavraları çekip attı, kolundaki kanı yıkadı, kemikleri kasları eliyle yokladı. Arasıra bana dönerek :

«Ce n'est rien,» diyordu.

Öğle sonu ışıkları solmak üzereydi. Huelva'dan, tuzlu su, çam sakızı, balık kokuları geliyordu... Portakal ağaçlarının kadife zümrüt yeşili, batan günün pembeliğini çepeçevre kuşatıyordu. Kırmızılı yeşilli papağan, mor yeşil bir leylâk ağacına konup konup kalkıyor, küçük değirmi gözleriyle bize bakıyordu.

Zavallı avcının gözlerinden süzülen yaşlar akşam güneşinde ışıldıyor, arada bir hüngür hüngür ağlamamak için kendini güç tutuyordu. Papağan :

«Ce n'est rien,» dedi.

Arkadaşım, üstünü pamukla kapadığı yarayı sarıyordu.

Zavallı adamcağızdan bir «Ah!» sesi yükseldi.

Papağan da leylâkların arasından gene seslendi :

«Ce n'est rien. Ce n'est rien.»

20. DÖNÜŞ

İkimiz de ağır yüklü olarak ormandan dönüyorduk.. Platero'nun yükü tatlı mercan köşk otları, benimki de sarı süsen çiçekleriydi.

Nisan akşamı solmak üzereydi. Günbatımında altın rengiyle parlayan her şey, şimdi gümüş ışıltılıydı; ak zambaklardan, pırlanta-

dan, tatlı pırıl pırıl bir uyum. Sonra uçsuz bucaksız gökler, zümrüt yeşiline dönen cam gibi bir gök - yakutu andırıyordu.

Bu durgun saatin yüceliğinde, kasabanın parlak çinilerle kaplı çan kulesi biz yaklaştıkça bir anıt görünüşü kazanıyordu. Daha da yaklaşınca, Seville'deki büyük katedralin kulesini andırmaya başladı; her bahar depreşen uzak kentler özlemim bu görünüşte ezik bir avuntu buldu.

Dönüş... Nereye? Nerden? Ne için?... Ama benimle birlikte gelen süsenler, yaklaşan gecenin ılık tazeliğinde daha keskin kokuyorlardı; görülmeyen çiçeklerden, kuytu gölgelerden gelerek hem gövdeyi hem de ruhu büyüleyen kokular, birdenbire daha belirsiz, daha içe işleyici oluyordu.

«Ruhum bir süsen çiçeğidir gölgelerde!» dedim.

Birden, altımdaki Platero'yu iyice unutmuş olduğumu sezinledim.

21. D A M

Sen dama hiç çıkmadın, Platero. O karanlık tahta merdivenleri çıktıktan sonra nasıl kocaman, derin bir soluk 'dolduruyor insanın göğsünü bilemezsin; insan günün ışığıyla yanmış duyuyor kendini, sanki göğün hemen yanıbaşında mavilere boğuluyor, sarnıca inen yağmur sularının temiz olması için tuğla döşemesi kireçle badanalanmış olan bu düz damın aklığı gözünü alıyor insanın.

Ne güzel bir şey damda olmak! Kulelerin çanları ta göğsümüzde çalıyor, alabildiğine çarpan yüreklerimizin tam karşısında. Uzaklardaki bağlarda çapalar, altın gümüş ışıltılarla yanıp sönüyor. Her şeyi tepeden görüyor insan: Öbür damlar, kendi kendilerine avlularda çalışan insanlar —iskemleci, badanacı, fıçıcı— daha geniş avluların yeşil öbeklerinde bir keçi ya da boğa; arasıra mezarlıkta gördüğümüz, tanımadığımız birinin yarı çıplak in-

sanlarla dolu, çabuk çabuk ilerleyen karanlık gömülme alayı; iç gömleğiyle, açık bir pencere önünde bir türkü mırıldanarak dalgın saçlarını tarayan bir genç kız; hiç yol almaz gibi görünen bir kayıkla ırmak; içinde bir çalgıcının boruyla yalnızlık ezgileri çaldığı ya da çılgın bir sevginin —yuvarlak, körçesine, bilinçsiz— kendi çıkarına çabaladığı ambarlar.

Ev, bir bodrum gibi yitiyor insanın altında. Göğün pencerelerinden bakıldığında günlük yaşayış ne garip görünüyor; içerden görülünce sözler, gürültüler, bildiğimiz bahçe nasıl da büyük bir güzellik kazanıyor; sen Platero, beni hiç görmeden bir yalaktan su içiyor, ya da alık alık bir serçeyle, bir kumruyla oynuyorsun!

22. KÖY PAPAZI DON JOSE

Bak Platero, dindarlık taslayarak, bir takım içten pazarlıklı sözler ederek geçiyor seninki gene. Ama her zaman bir meleği andıran biri varsa, onun dişi eşeğidir; gerçek bir hanımefendidir bu eşek.

Sanıyorum bir gün sen de görmüştün, ayağında bir gemici pantalonu, başında geniş çevreli bir şapka, bahçesinden portakal çalan çocuklara söğe saya taş yağdırıyordu. Nice cuma günleri uşağı Balthasar'ı, karnında bir sirk topunu andıran fıtığıyla, kasabaya onun süpürgelerini satmaya, ya da yoksullarla birlikte bir zenginin ölüsü için ağlamaya, yakarmaya giderken görmüşüzdür.

Ondan daha çirkin sözler kullanan, daha kocaman yeminler eden bir adam daha görmedim desem yalan olmaz. Evet, saat beş dualarında da anlattığı gibi, cennetin nerde olduğunu, orda her şeyin nasıl işlediğini biliyor belki. Ağaçlar, yeryüzü, su, rüzgâr, ateş: Böylesine güzel, yumuşak, taze, böylesine arı, canlı olan bütün bunlar, ona kalırsa ancak birer düzensizlik, karmaşa, soğukluk, sertlik, bozulmuşluk örneği. Biten her günün sonunda, bahçesinde gözü kararmış bir düşmanlıkla kuşlara, çocuklara, çamaşırcı kadınlara, çingenelere atılmış her taş geceyi başka bir yerde geçirmek zorunda kalıyor.

Ama Tanrı'ya yakarma zamanı gelince işler değişiyor. Don José'nin sessizliği kırların sessizliğini bile bastırıyor. Cüppesini, papaz şapkasını bir giydi mi, yavaş yavaş yürüyen eşeğinin sırtında giderken karanlık kasabaya başını dönüp bakmıyor bile; tıpkı İsa'nın ölümü gibi, ağır ağır ilerliyor.

23. BAHAR

Ah, bu ne parıltı ne güzel kokular!
Ah, çayırlar nasıl da gülüyor bakın!
Ah, bu ne müzik böyle tan ağarırken!
İspanyol Halk Türküsü

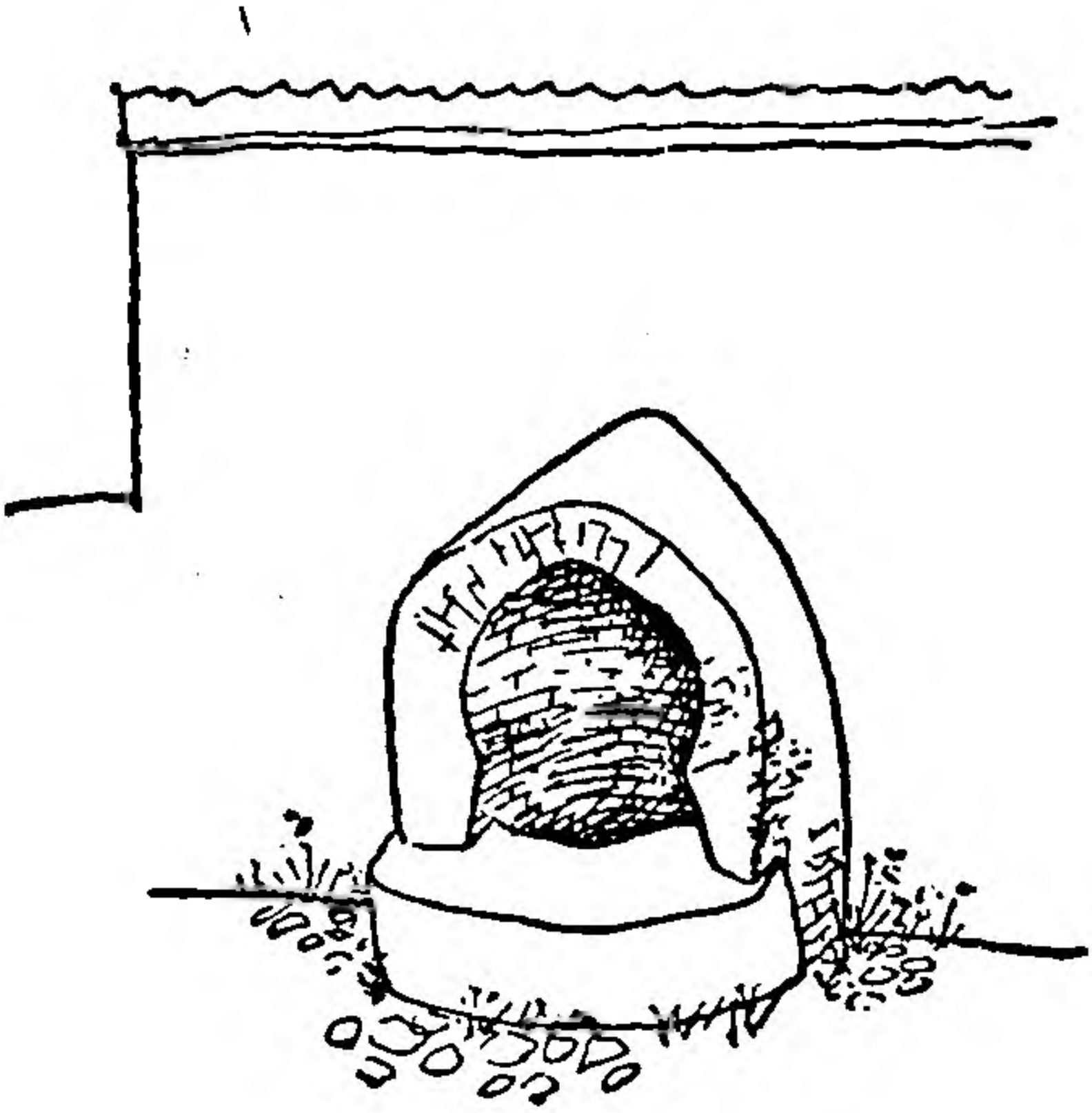
Bir sabah, yarı uyur yarı uyanık, küçük çocukların şeytanca gevezelikleriyle tedirgin oluyorum. Sonunda, artık uyuyamayacağımı anlayarak umutsuzluk içinde yataktan fırlıyorum. Sonra açık pencereden tarlalara bakınca, bütün bu gürültüyü kuşların çıkardığını anlıyorum.

Bahçeye çıkıp bu masmavi gün için Tanrı'ya şükrediyorum. Sayısız kuşun körpe gırtlaklarından kopan ardı arkası kesilmez bir cümbüş! Kırlangıç bir çalımla sesini kuyunun derinliklerine yolluyor; karatavuk düşen portakallara ıslık çalıyor; ateş parıltılı asmakuşu meşe ağacının üstünde ötüyordu; baştankara

kuşu okaliptusun tepesinden incecik bir kahkaha koyvermiş; büyük çam ağacında da serçelerin sürüp giden şamatası.

Ne güzel bir sabah! Güneş yeryüzüne altından, gümüşten bir sevinçle saçılıvermiş; dört bir yanda bin bir renkli kelebekler oynaşmakta; çiçeklerin arasında, evin içinde, çeşmede. Çevredeki tarlalar yeni bir diriliğin mayısıyla çatlayıp açılıyorlar.

Kocaman bir ışık peteğinin ortasında, tutuşmuş bir gülün göbeğindeyiz sanki.

24. SARNIÇ

Bak Platero, nasıl da dolmuş son yağmurlardan. Yankısı kalmamış artık. Suyunun az olduğu, kapalı ağzının güneşle aydınlandığı zamanlardaki gibi, sarılı yeşilli cam tavanında derinlere renk renk değerli taşların parıltısı da yansımıyor.

Sen bu sarnıcın içine hiç inmedin, Platero. Ben indim; yıllar önce bir gün içini boşalttıkları zaman inmiştim. Bak; uzun bir dehlizi, bir de oda gibi bölmesi var. İndiğim zaman elimde taşıdığım mum sönmüş, bir semender elimin üstünden kayıvermişti. İki korkunç ürperti, kesişen iki kılıç gibi göğsüme saplanmıştı; bir kurukafanın altındaki çapraz kemikler gibi tıpkı... Bütün kasabanın altı böyle dehlizlerle,

sarnıçlarla oyuk oyuktur Platero. En büyük sarnıç, Kurt Çeşmesi'nin avlusunda, eski bir şatonun önündeki sarnıçtır. En güzeli de benim evimdekidir; görüyorsun, önünde tek parçadan kesilmiş damarlı su mermerinden bir yalak vardır. Kiliselerin dehlizleri Los Puntales'deki üzüm bağlarına dek uzanır, orda ırmağın yakınında toprağın üstüne açılırlar. Hastanedeki sarnıcın dehlizini sonuna dek yüzmeyi göze alan hiç kimse çıkmamıştır, çünkü sonu yoktur.

Çocukluğumda, yağmurlu uzun gecelerde damdan sarnıca döne döne inen suların hıçkırıklı sesi uykumu kaçırırdı. Sonra sabahleyin uyanır uyanmaz sarnıca koşar, suyun hangi yüksekliğe eriştiğini görmek isterdik. Bugünkü gibi ağzıyla bir dolu olduğunu gördüğümüz zamanlar görecektin şaşkınlığımızı, attığımız çığlıkları!

Evet, Platero! Şimdi bu taze, duru sudan sana bir kova dolusu vereceğim; fazla içkiden, konyaktan şimdi kemikleri bile çürümüş olan zavallı Villegas'ın bir zamanlar bir solukta tepesine dikivereceği bir kova dolusu!

25. UYUZ KÖPEK

Cılız görünüşüyle, bahçedeki küçük eve arasıra soluyarak gelirdi. Azarlanmaya, taşlanmaya çoktandır alışmış olduğu için, zavallının her an kaçmaya hazır bir hali vardı. Köpekler bile ağızlarını gösterirlerdi ona.. Öğle güneşinin altında bayır aşağı, üzgün, yavaş yavaş uzaklaşır giderdi.

O gün Diana'nın ardına takılıp gelmişti. Birdenbire büyük bir öfkeye kapılan bekçi, tüfeğini kaptığı gibi, ben yetişmeye kalmaden ateş etti. Engel olmaya zaman bulamadım. Zavallı köpek, gövdesinin içindeki kurşunla bir an çılgınca sendeledi, göğsü delen acı bir uluyla bir akasyanın altında düşüp öldü.

Platero başını kaldırmış köpeğe bakıyordu. Diana ikimizin arasında bir ileri bir geri gidip geliyor, korkudan saklanacak yer arıyordu. Bekçi, belki de kendisini suçlu duyduğu için, sözlerini belli bir kişiye yöneltmemekle

birlikte uzun uzun açıklamalara girişiyor, gitgide artan kızgınlığıyla —boş yere— içinde duyduğu ezikliği öldürmeye çalışıyordu. Bir yas tülü güneşi örterek karartıyordu sanki; kocaman bir tül, tıpkı ölen köpeğin güzel gözlerini bulutlarla perdeleyen küçük tül gibi. Öğle saatinin altın tarlalardan aşarak ölü köpeğe uzandığı derin, bunaltıcı sessizlikte okaliptus ağacı denizden gelen bir rüzgârla eğilmiş, deli gibi ağlıyordu.

26. NİSAN TÜRKÜSÜ

Çocuklar Platero ile kara kavakların yanındaki dereye gittiler, her yanına sarı çiçekler yüklemişler, oynaya sıçraya, kahkahalarla, koşturarak geri getiriyorlar. Aşağılarda yeşil tarlaları altın gümüş saçaklarıyla perdeleyen geçici bir bulutun yağmuruna tutulmuşlar. Benim küçük budala eşeğimin ıslak tüylü sırtındaki çan çiçeklerinden damla damla sular saçılıyordu.

Şen, taze, duygulu bir türkü! Bu yağmur ıslağı yükün altında Platero'nun anırması bile bir tatlılık, incelik kazanıyor! Arasıra sağa sola uzatıp, ağzının yetişebildiği çiçekleri koparıp

alıyor, kar beyazı, altın renkli çan çiçekleri bir an ağzındaki yeşilimsi salyanın ortasında kalıyor, sonra kolanlı karnına iniyordu. Çiçekleri yiyip de zarar görmeyecek senden başka hiç kimse var mıdır Platero!

Nisanın kararsız bir öğle sonu!... Platero'nun parlak, canlı gözleri güneşli yağmurlu çevreyi bütünüyle yansıtıyor. Batıda San Juan'daki tarlanın üzerinde bir başka pembe bulutun iplik iplik yağmura çözüştüğü görülüyor.

27. KANARYANIN KAÇIŞI

Bir gün yeşil kanarya, nasıl oldu neden oldu bilmiyorum, kafesinden kaçıverdi. Yaşlı bir kanaryaydı; ölmüş bir arkadaşımın bana acıklı armağanı; açlıktan soğuktan ölür ya da kediler yakalar diye salıvermekten çok korkuyordum.

Bütün sabah bahçedeki nar ağaçları, evin önündeki çamlar, leylâklar arasında uçtu. Çocuklar da bütün sabah, sarımsı kuşun kısa uçuşlarıyla büyülenmiş gözlerle, balkonlarında oturup baktılar. Yuları çözük Platero, aylak aylak, güllerle, bir kelebekle oynuyordu.

Öğleden sonra kanarya büyük evin damına geldi, solan günün ılıklığmda titreyerek orada uzun süre kaldı. Nasıl olduysa, ansızın gene kafesinin içinde beliriverdi, gene mutluydu.

Bir cümbüştür koptu bahçede! Çocuklar zıp zıp sıçrıyorlar, el çırpıyorlar, yüzleri şafak

gibi allanıyordu; Diana, kesik, tatlı havlamalarla deli gibi arkalarından koşuyordu; onların bu sevincinden etkilenen Platero, gümüş ışıltılı gövdesiyle dalga dalga, küçük bir oğlak gibi sıçradı, toy bir vals oyuncusunu andırırcasına kendi çevresinde fırıl fırıl döndü, ön ayakları üstünde dikilerek, parlak ılık havaya çifteler savurdu.

28. ŞEYTAN

Kasabanın dışındaki duvarın çevresinden ansızın, yalnız başına tırısa kalkmış, kocaman bir toz bulutu içinde iki kat daha kara gözüken bir eşek beliriveriyor. Hemen ardından, soluk soluğa koşan, bir yandan önlerinde giden eşeğe asma sırıkları, taşlar fırlatırken bir yandan da kara karınlarını açıkta bırakmış pantalonlarını çeken çocuklar görünüyor.

Kocaman, yaşlanmış kara bir eşek; kemikleri öyle dışarı çıkık ki —bir başpapaz sanki,— tüyleri kavlamış derisi herhangi bir yerinden yarılıp çatlayacak gibi. Sarı fasulyeyi andıran dişlerini göstererek, durup, kocamışlığını yalanlayacak güçte bir sesle havaya doğru keskin keskin anırıyor... Kaçmış bir eşek mi? Tanıyor musun onu Platero? Ne istiyor dersin? Bu azgın, çekimser koşuyla neden kaçmak istiyor böyle?

Platero onu görünce, ilkin kulaklarını

birbirine değdirerek boynuz gibi dikiyor, sonra kulaklarından birini yana sarkıtıyor; bana geliyor, bir yandan da bir çukura gizlenmeye kaçmaya çalışıyor. Kara eşek, yanından sürtünerek geçiyor, semerine tosluyor, kokluyor, duvara karşı anırarak çitlerin çevresinden aşağı seğirtip gidiyor.

Sıcakta, bir ürperme anı geçiyor —ben mi ürperiyorum yoksa Platero mu bilmem— güneşin önüne gerilen alçak kara bir örtünün gölgesiyle bir an için sessizleşen, boğucu bir havaya bürünen yola kamaştırıcı bir yalnızlık saçılmış gibi, her şey şaşkın bir karmaşa içinde görünüyor. Uzak nesneler bizi ağır ağır gerçeğe geri getiriyor. Sokağın başındaki balık pazarından, deniz kıyısından yeni dönmüş balıkçıların, tuttukları dil balıklarını, tekirleri, inci balıklarını, istakozları öven, durmadan alçalıp yükselen bağırtıları işitiliyor; sabah duasına çağıran kilise çanları, bir bileytaşının vızıltısı...

Platero durup durup bana bakıyor, sessiz durgunluğumuzun nedenini anlamadan gene titriyor, korkmuş...

«Platero, gerçek bir eşek değil o bana kalırsa...»

Platero, hendeğe doğru korkulu karanlık bir gözle bakarak hafif bir hışırtıyla tepeden tırnağa ürperiyor.

29. ÖZGÜRLÜK

Yol kıyısındaki çiçeklere dalmış bakışlarım ansızın, ıslak yeşil çayırın üstünde çok renkli kanatlarını sürekli çırparak uçup duran pırıl pırıl bir kuşa takıldı.. Önde ben, arkada Platero, usulca yaklaştık. Hemen ötemizde, üzerine haylaz çocukların kuşlar için bir tuzak kurmuş oldukları bir tatlı su pınarı gördük. Zavallı küçük çığırtkan kanatlarının olanca gücüyle yükseliyor, gökteki kardeşlerini budalaca çağırıyordu.

Mavi, cam gibi, duru bir sabahtı. Komşu bir çam korusundan, yükselen ötüşlerin bir yaklaşan bir uzaklaşan, bununla birlikte tatlı, altın bir deniz melteminin ürperttiği ağaç tepelerinden hiç eksilmeyen güzel türküsü işitiliyordu. Böylesine kötülük dolu yüreklerin yakınında, zavallı tertemiz bir türkü!

Platero'ya binerek bacaklarımla dürttüm, hızlı bir koşuyla çam korusunun tepesine tır-

mandık. Yaprakların gölgelediği tepeye vardığımızda ellerimi çırptım, sesimin yettiğince bağırdım çağırdım, bir gürültüdür kopardım. Bu çabamı anlayan Platero da aralıksız anırmaya başladı. Seslerimiz, kocaman bir kuyunun dibinden döner gibi keskin, titrek yankılarla büyüdü. Kuşlar, türkülerini söyleyerek başka bir çam korusuna uçtular.

Çocukların uzaktan işitilen söğüp saymaları arasında Platero, kocaman tüylü başını yüreğime sürterek, göğsümü acıtırcasına teşekkür ediyordu.

30. SEVGİLİ

Denizden gelen serin bir rüzgâr kırmızı bayırı yalayarak tepedeki tarlaya uzanıyor, orada incecik ak çiçekler arasında bir kahkahayla çözülüyor; sonra budanmış çamlarını dallarıyla oynaşıyor, mavi, pembe, altın ışıltılı parlak örümcek ağlarını savurup dalgalandırıyor. Bütün öğle sonu süren deniz rüzgârı. Gün ışığı ile rüzgâr, yürekleri büyük bir tatlılıkla yatıştırmakta.

Platero, beni kıvançla, mutlulukla tüy gibi taşıyor. Ağırlığımı bile duymuyor sanki. Tepeye doğru,bayır aşağı iner gibi kolayca tırmanıyoruz. Ötelerde en uzaktaki çamlar arasında, belli belirsiz parlak renkli bir şerit, bir ada görüntüsü gibi titreşmekte. Aşağılardaki yeşil çayırlarda bağlı eşekler çalıdan çalıya sıçrıyorlar.

Derede bir bahar ürpertisi geziniyor. Platero birden kulaklarını dikiyor, burun kanatla-

rını gözlerine doğru kaldırarak fasulye biçimindeki kocaman sarı dişlerini gösteriyor. Derin soluklarla dört rüzgârın gizli özünü içine çekiyor; doğruca yüreğine gidiyor olmalı bu öz. Evet. Orda, mavi göğe karşı yükselen boz bir tepede sevgilisi var. Bu parıltılı anı keskin yankılarla parçalayan uzun, çınlayıcı, karşılıklı anırışmalar bir çift çağlayana dönüşüyor.

Zavallı Platero'mun sevgi dolu içgüdülerini dizginlemek zorunda kalıyorum. Tarladaki güzel sevgilisi, kendisininkine eşit bir üzüntü içinde Platero'nun, kırları yansıtan kapkara gözlerle geçip gittiğini görüyor. Papatyalar arasında çın çın öten, boş, gizemli bir bağırtı!

Platero, hep geri dönmek isteğiyle kafa tutarcasına ilerliyor, hızlı koşuşunda beni suçlandırırcasına :

«Haksızlık bu, haksızlık bu, haksızlık bu,» diyor sanki.

31. ÜÇ KOCAKARI

«Şöyle yolun kıyısına tırman Platero. Haydi, şu zavallı kocakarılara yol verelim de geçsinler.»

Ya deniz kıyısından ya da tepelerden geliyorlardır. Bak. Biri kör, öteki ikisi de kolundan tutmuş ona yol gösteriyorlar. Doktor Luis'i görmek için hastaneye gidiyor olmalılar. Bak ne yavaş yürüyorlar, kör olmayan ikisi de ne büyük bir sakınganlıkla, dikkatle atıyorlar adımlarını. Üçünün de ölümün ta kendisinden korkar bir halleri var. Görebiliyor musun Platero, bilinmez tehlikelerden korunmak için ellerini, sanki havayı tutmak ister gibi, en ince çiçekli dallara bile nasıl anlamsız bir ürkeklikle uzatıyorlar?

Dikkat et, düşeceksin yavrucuğum. Dinle bak, ne çirkin bir konuşmaları var. Çingene bunlar. Benekleriyle kemerleriyle göz kamaştıran giyimlerine bak. Görebiliyor musun? O-

muzlarında atkı yok, uzun kıvrak gövdeleri bu yaşlarında bile eğilmemiş. Kararmış, terli, kirli, öğle üzerinin güneşinde tozunda yitmiş solgun kaba bir güzellik, hırçın bir anı gibi yapışmış üzerlerine.

Bak, Platero, bak şu üçüne. Sarı katırtırnaklarını ateşli gün ışığının içine boca ediveren şu bahar gününü yüreklerine sindirerek, nasıl bir güvenle yaşlılığı yeni bir yaşam'a sürüklüyorlar!

32. KÜÇÜK KAĞNI

Yağmurla kabaran suları üzüm bağlarına dek yayılan kocaman derede çamura saplanmış, taşıdığı portakallarla ot demetleri altında yitmiş bir kağnıya rastlıyoruz. Kirli, üstü başı yırtık küçük bir kız, tekerleklerden birine dayanmış ağlıyor, genç göğsünün olanca gücüyle abanarak, Platero'dan çok daha küçük, daha çelimsiz eşeğe yardım etmeye çalışıyor. Küçük eşek, kızcağızın hıçkırarak her seslenişinde, gücünün çok ötesinde bir çabayla, önden vuran rüzgâra karşı, kağnıyı çamurdan kur-

tarmak için boşuna çırpınıyor. Yorgun yaz melteminin çiçekler arasında dağılıp yitmesi örneği, küçük kızın da çabaları bütün yiğit çocuklarınki gibi boşa çıkıyordu.

Sırtını okşayarak Platero'yu zavallı küçük eşeğin önüne, arabaya koştum. Platero bir çekişte kağnıyı da eşeği de bataklıktan kurtardı, yolun kıyısına çıkardı.

Gözyaşlarının ıslattığı kirli yüzüyle nasıl da gülümsüyordu küçük kız! Sanki sarı parıltılarla yağmur bulutları arasına gömülen akşam güneşi, ansızın tan ışıklarına bürünmüştü.

Sevinç gözyaşları arasında bana iki seçme portakal uzattı. Aldım, birini yorgun yüreğini serinletsin diye küçük çelimsiz eşeğe, birini de altın bir ödül olarak Platero'ya verdim.

33. EKMEK

Sana Moguer'in ruhu şaraptır demiştim, değil mi Platero? Hayır, ekmektir Moguer'in ruhu. Moguer bir buğday somununu andırır, yumuşak içi beyaz, dışı da incecik bir kabuk gibi altın renkli —gün yanığı!—

Öğlenleri güneşin en sıcak saatlerinde bütün kasaba çam kokar, sıcak ekmek kokar. Bütün kasaba ağzını açar. Kocaman bir somunu yiyen kocaman bir ağız gibi. Her şeyin içine işler ekmek: Zeytinyağının, soğuk domates çorbasının, peynirle üzümün; kızarmış bir ekmek kabuğunun öpücüğü andıran tadı, şaraba, ete, domuz pastırmasına siner. Bu tad yalnız başına da umut gibi bir şeydir, ya da bir düşle gelir...

Ekmek dağıtan adamlar atları üzerinde gelerek her aralık kapının önünde durup, ellerini çırparak bağırıyorlar: «Ekmekçi!» Yarımlık ekmeklerin, küçük ekmekler üzerinden kayar-

ken, kocaman somunların çıplak kolların taşıdığı sepetlerdeki burmalı fırancalalara değerken çıkardığı belirli, hışırtılı ses işitiliyor.

Hemen ardından yoksul dilenci çocuklar dış kapının zilini çalarak ya da parmaklıklı çit kapısını tıklatarak, içerdekilere sızlanan bir sesle yalvarıyorlar: «N'olur bir parçacık ekmek!»

34. LA CORONA'DAKİ ÇAM

Nerede bir mola versem, La Corona'daki çamın altında duruyormuşum gibi geliyor bana, Platero. Ulaşmak istediğim her şeyden söz edişte —ister bir kent olsun, ister sevgi. ister yücelik— onun ak bulutlu gök altındaki yem-yeşil cömert bolluğuna varmak ister gibi oluyorum. Fırtınaya tutulmuş Moguer'li gemiciler gibi onu, Sanlùcar'a giden dilencilerin geçtiği dik bayırın tepesinde duran, çalkantılı düşlerinde bana yol gösterecek bir deniz feneri, sıkıntılı günlerimde yardımına sığınabileceğim yüce bir nokta olarak görüyorum.

Ne güçlü oluyoruz onun gölgesinde dinlendiğim zamanlar! Ben büyüdükçe gözüme gitgide daha küçük görünmeyen, tersine daha da büyüyen tek nesne varsa o ağaçtır. Kasırganın koparddığı dalını keserlerken kendi gövdemden bir parça kesiliyormuş gibi oldum; bir yerimde apansız bir sancı duysam, La Coro-

na'daki çam da aynı sancıyı duyar sanırım.

«Büyük» sözü denize, göğe, yüreğime yaraştığı gibi ona da yaraşır. Yüzyıllardır gölgesinde nice kuşaklar dinlenmiş, koca göğün altında bulutlara, sulara, benim yüreğimdeki özlemle bakmışlar. Düşüncelerimin aylak dolaştığı, seçikce beliren görüntüler yanısıra birtakım nesnelerin de düş görüntüsüne dönüştüğü anlarda, La Corona'daki çam ağacı garip, sonsuz, devliği bile aşan bir görünüşe bürünerek bin bir mırıltıyla, yaşam içindeki yolculuğumun gerçek, sonsuz amacı olarak, beni sessiz gölgesinde dinlenmeye çağırır.

35. DARBON

Platero'nun doktoru, kocaman bir alacalı öküzü andıran Darbon, bir karpuz gibi kırmızı. Yüz kırk kilo ağırlığında. Yaşı, kendi deyimiyle, üç yirmi.

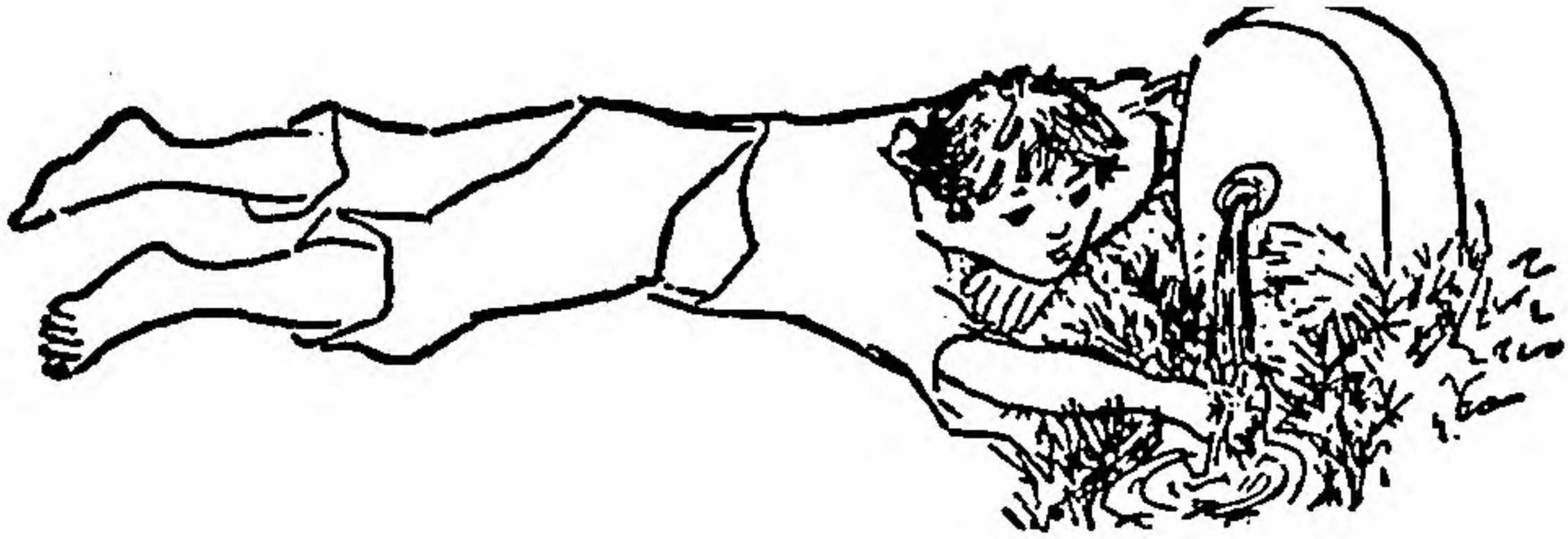
Konuşmasında, eski bir piyanodaki gibi, birtakım sesler eksiktir; ya da ağzından söz yerine ancak hava püskürtür. Bu homurtunun yanısıra, alabildiğine başını sallar, ellerini uzatır, sarsılır, boğazını temizler, mendiline tükürür. Tam yemekten önce eşi bulunmaz bir konser!

Ağzında tek dişi bile kalmamıştır. Elinde ufaladığı ekmek kırıntılarından başka hemen hemen hiç bir şey yemez. Kırıntıları ilkin avucunda topak yapar, sonra kırmızı ağzına indi-

riverir! Lokmasını saatlerce bir o yana bir bu yana çevirir durur! Sonra başka bir topak, bir başka daha. Çiğnerken sakalları kanca burnuna değer.

Dediğim gibi, kocaman bir alacalı öküz iriliğindedir. Nalbant dükkânının önünde durur, canı istedi mi hemen evine çıkar. Platero'ya küçük bir çocuğa gösterilecek bir ilgi gösterir. Bir çiçek ya da küçük bir kuş görecek olsa, ağzını mağara gibi açarak, her zaman gözyaşlarıyla sona eren sinirli bir kahkaha koyverir. Sonra gene durgunlaşır, eski mezarlığa bakarak mırıldanır :

«Küçük kızım benim, zavallı küçücük kızım...»

36. ÇOCUK İLE SU

Ne denli sakınarak yürürse yürüsün insanın yüzünü inceçik ak bir toza bürüyen geniş tozlu avlunun kısır, gün - yanığı kuruluğunda küçük bir oğlan, çeşme ile içten, mutlu, gönülden gönüle bir konuşmayı sürdürüyor. Görünürde tek bir ağaç bile yokken, oraya varınca insanın yüreğini sıcak mavi bir gök üzerine kocaman ışıktan harflerle yazılmış tek sözün gözlerdeki yansıması dolduruyor: Vaha!

Sıcaklığıyla öğleyi andıran bir sabah! San Francisco'nun avlusunda bir çekirge, zeytin ağacının üstünde cırlayıp duruyor. Güneş, oğlanın başında parıldıyor, ama o suya dalmış, bunu sezmiyor bile. Yere uzanmış, bir elini akan suyun altına tutmuş; sular avucunun içinde kara gözlerini büyüleyen titrek bir serin-

lik sarayı biçimlendiriyor.. Çocuk kendi kendine konuşuyor, öbür eliyle de yırtık elbisesinin altından orasını burasını kaşıyor. Her zaman aynı kalan, sürekli olarak değişen saray arasıra belirsizleşiyor. Sonra çocuk kendi içine çekiliyor, gerginleşiyor, kendi derinliklerinde yitiyor, o kımıl kımıl pırlanta suda yakaladığı ilk duygusal görüntüyü değiştiren nabzının atışı bile bu işi sona erdirsin istemiyor.

Dediklerimi anlıyor musun anlamıyor musun bilmem Platero, ama küçük oğlanın o eli, ruhumu tutuyor benim.

37. ARKADAŞLIK

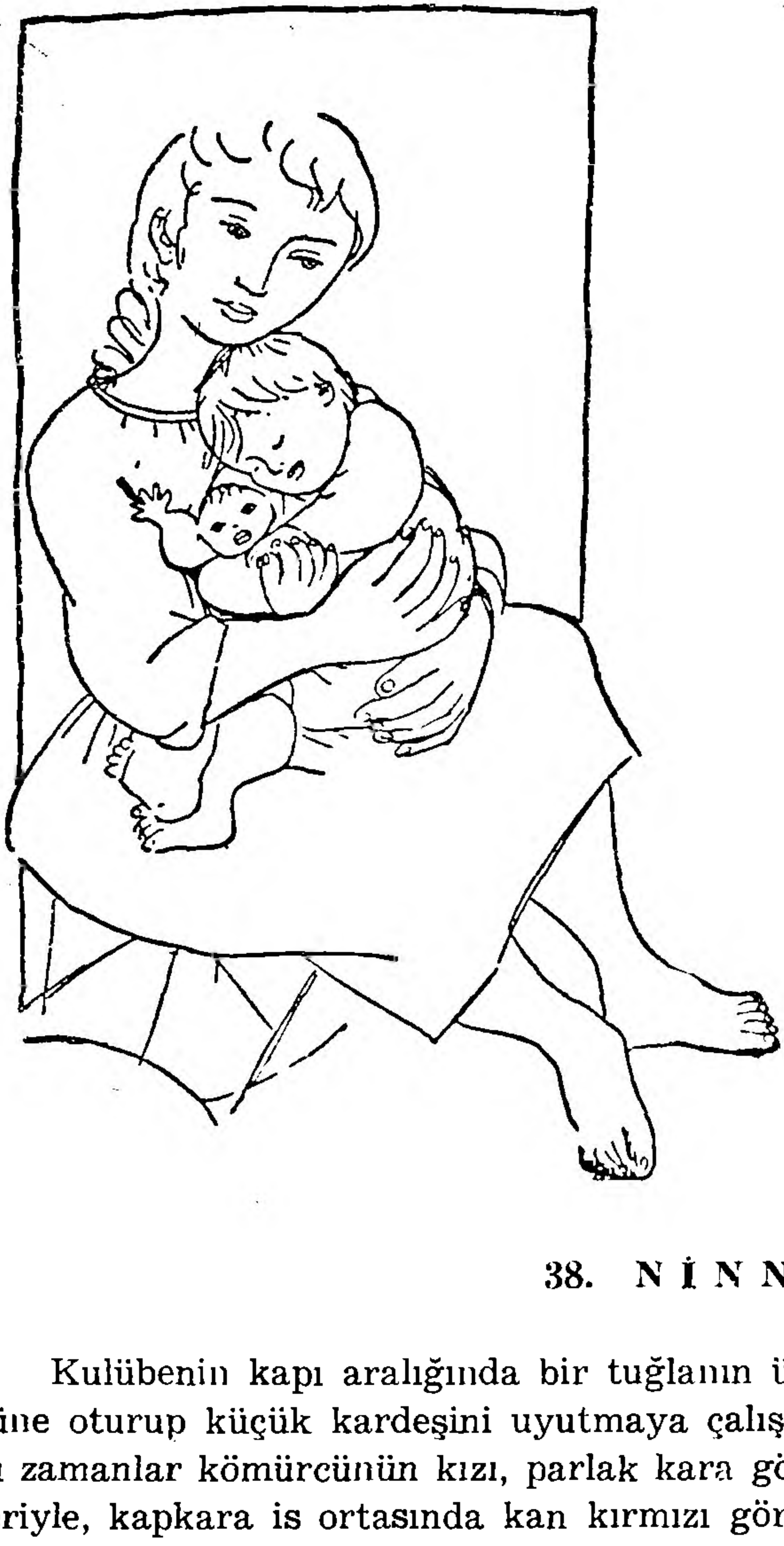
Birbirimizle çok iyi anlaşıyoruz. Ben onu istediği yere gitmesi için salıveriyorum, o da beni istediğim yere götürüyor.

La Corona'daki büyük çama vardığımızda, Platero benim gidip ağacın gövdesini ellemek, kocaman parlak tepesine doğru göğe bakmak istediğimi bilir; otların arasından eski pınara giden yolda yürümek istediğimi; doruğu çamlı tepeden ırmağa bakarak klâsik bir görünüşü tatmanın benim için eşsiz bir kıvanç olduğunu bilir. Sırtında büyük bir sessizlik içinde otururken gözlerim her an bir başka güzel görüntüye açılır.

Platero'ya bir çocuğa davranır gibi davranırım. Yol dikleşir de kendisi için ağır geldiğimi sezersem, yükü azalsın diye hemen sırtından yere inerim. Öperim, alay ederim, öfkelen-

diririm; kendisini sevdiğimi çok iyi bildiği için her halime katlanır. Bana öyle çok benzer ki, benimle aynı düşleri gördüğünü sanırım.

Platero, tutkun bir genç kız gibi bana a-damıştır kendini. Hiç bir davranışıma karşı koymaz. Benim, kendisinin başlıca mutluluğu olduğumu bilir. Başka eşeklere başka insanlara yaklaşmaz bile.

38. NİNNİ

Kulübenin kapı aralığında bir tuğlanın üstüne oturup küçük kardeşini uyutmaya çalıştığı zamanlar kömürcünün kızı, parlak kara gözleriyle, kapkara is ortasında kan kırmızı görü-

nen diri dudak' ıyla. kararmış bir para gibi güzel, kirlidir.

Mayıs saati, güneşin yüreği gibi parlak, yakıcı, titrek. Bu parlak durgunlukta tarlada kaynayan çömleğin fokurtusunu, otlaklardaki uğultuyu, deniz rüzgârının okaliptus dalları arasındaki kıvancını işitebilirsiniz.

Kız tatlı bir duygululukla ninni söyler :

«Uyuyacak oğlum benim
Kız çobanlar hatrı için...»
Durakiar. Rüzgâr...
«Oğlum uykuya varınca
Onu uyutan da uyur...»

Rüzgâr... Yanık çamlar arasında usul usul yürüyen Platero yanıma yaklaşıyor. Kara toprağın üzerine uzanıyor, bu uzayıp giden ninni sesiyle o da bir çocuk gibi uyuyakalıyor.

39. VEREMLİ

Soğuk ak badanalı yatak odasında, bir ak sümbül gibi solgun parıltısız yüzüyle, unutulmuş bir iskemlede dimdik oturuyordu. Doktor, mart güneşinden yararlanması için kırlara çıkmasını söylemişti, ama zavallı çocuk bunu yapacak güçte değildi.

«Köprüye varmaya kalmadan,» diyordu, «görüyorsunuz efendim, işte hemen şuracıkta köprü, ama oraya varmaya kalmadan soluğum kesiliyor.»

Çocukça sesi ince, kesik kesik, yaz rüzgârının arasıra kesilişi gibi, bitkindi.

İsterse Platero'nun sırtında biraz dolaşabileceğini söyledim. Bu gezintide o ölümcül yüzde, kapkara gözler, kar gibi dişlerle ne kahkahalar ışıdı!

Kadınlar bizi görmek için kapı aralıklarına çıktılar. Platero, sırtında dokunulsa kırı-

lacak camdan bir zambak taşıdığını biliyormuş gibi, ağır ağır yürüyordu. Coşkuyla, sevinçle dolup taşan çocuk, ak giysileriyle, güney göklerine gidişi sırasında kasabaya yolu düşen bir meleği andırıyordu.

40. MAĞARALARDA TÖREN

«Platero,» dedim küçük eşeğime, «Haydi gidip kağnıları bekleyelim. Donana'nın uzak ormanlarının uğultusunu, Las Aminas'daki çam korusunun büyüsünü, Las Madres ile Frenos'un tazeliğini, La Rocina'nın hoş kokusunu getiren kağnıları...»

Kızların gönlünü okşasın diye, süsledim eşeğimi, tüylerini parlattım, solgun öğle sonu güneşinin, ak badanalı dam saçakları boyunca, yüksek pembe bir şerit gibi can çekiştiği Pınar Sokağı'ndan yürüdük. Sonra Los Llanos yolunun bütünüyle göründüğü, duvarlarla çevrili tarlalardan birine geldik.

Kağnılar bayırdan yukarı doğru gelmeye başlamıştı bile. Yolunu şaşırmış bir mavi buluttan tatlı bir yağmur, kayaları olduğu gibi yeşil asmaları da hafiften ıslatıyordu. Ama insanlar gözlerini kaldırıp yağmura bakmıyorlardı.

İlkin Mağripli koşum takımlarıyla süslenmiş eşekler, katırlar, atlar üzerinde genç çiftler gözüktü; erkekler mutlu, kadınlar şendi. Bu göz kamaştırıcı canlı kalabalık, anlamsız bir karmaşa içinde bir ileri bir geri dalgalanarak geçiyordu. Arkadan, burnunun ucunu görmeyen taşkın, kaba sarhoşlarla dolu kağnılar geldi; kağnıların ardından, üzerlerindeki beyaz gölgeliklerin içi tef çalıp Seville türküleri söyleyen çiçeği burnunda kara kızlarla dolu, elle taşınan teskereler. Başka atlar, başka eşekler... Alayın başında giden adam bağırıyor :

«Yaşasın mağaralar Meryem'i! Yaşasın, çok yaşasın!»

Ak saçlı, uzunca kırmızı yüzlü bir adam bu; geniş çevreli şapkası, üzengisinde de altından asası var. En sonunda, parlak renkli allı pullu boyunduruklarıyla papazları andıran iki ala öküzün çektiği bir arabada, ak çiçekler ortasında, tomurcuklara bürünmüş bir üzüng bahçesinde yüzer gibi Kız Meryem.

Çanların sesiyle, gök fişekleriyle, demir nalların taşlar üzerinde çıkardığı kulak tırmalayıcı gürültüyle yarı yarıya boğulan bir müzik işitiliyor.

Platero, ön ayaklarını bükerek uysal bir kadının boyun eğişiyle yere çöküyor.

41. RONSARD

Platero, yuları çözük, el değmemiş papatyalar arasında otlarken ben de bir çam ağacının dibine çöküyorum. Heybemden incecik bir kitap çıkarıp işaretli yerinden açarak yüksek sesle okumaya başlıyorum :

«Mayıs ayı gelir de gül ağacı donanır
O güzel körpeliği, ilk açan goncası
Kıskandırır göğü diri rengiyle. .»

Yukarda en uç dallarda, güneşin, inleyen ağaç tepesinin bütünüyle birlikte altına çevirdiği küçük bir kuş, cıvıldayarak sıçrıyor. Uçuşlarla ötüşler arasında, kuşun öğle yemeği olan tohumların çıtırtıyla açılışı işitiliyor.

«Kıskandırır diri rengiyle...»

Kocaman ılık bir şey ansızın, canlı bir gemi burnu gibi omuzuma dayanıyor... Platero, Orfeus'un türküsüyle büyülenmiş, birlikte oku-

maya gelmiş. İkimiz birden okuyoruz :

«Canlı rengiyle,
Gözyaşlarının tam gün ağarırken...»

Ama bu sırada yediklerini çabucak sindirmiş olan küçük kuş, dışardan okuduğu bir türküyle sözlerimizi bastırıyor.

Belki de Ronsard cehennemde gülüyor.

42. SİNEMACI

Sokağın sessizliği ansızın bir davulun keskin gümbürtüsüyle bozuluyor. Sonra çatlak sesli, uzun, titrek bir bağrışma kopuyor. Sokaktan aşağı koşuşan çocukların ayak sesleri işitiliyor; bağırıyorlar :

«Sinemacı adam geldi! Sinemacı! Sinemacı!»

Köşede açılır - kapanır bir iskemle üzerinde, merceği güneşe dönük, dört küçük pembe bayrakla süslü, yeşil bir kutu duruyor. Parası olmayan çocuklardan bir küme, elleri ceplerinde ya da arkalarında, kutunun çevresine üşüşmüş sessizce dineliyorlar. Kısa bir süre sonra bir çocuk, avucunda sıkıca tuttuğu parasıyla koşarak geliyor. Gözünü merceğe dayıyor.

Şimdi... General Prim'i görüyorsunuz... kır atı üstünde,» diyor yaşlı yabancı, yorgun bir sesle, bir yandan da davulunu çalıyor.

«Barcelona limanı!» Gene davul sesi. Baş-

ka çocuklar, ellerinde gözünün içine baktıkları yaşlı adama uzatılmaya hazır paralarıyla, düşler satınalmak için gelip sıraya giriyorlar. Yaşlı adam :

«Şimdi Havana şatosunu göreceksiniz!» diyor, davulunu çalıyor.

Köpekle birlikte, küçük bir kızla sokağın öbür ucundan gelen Platero da coşup, kocaman kafasını çocukların arasından uzatıyor. Yaşlı adam birden keyiflenerek Platero'ya :

«Paran nerde senin bakalım?» diyor.

Bunun üzerine, hiç de gülecek durumda olmayan parasız çocukların hepsi, yalvaran gözlerle yaşlı adama hayran hayran bakarak gülüyorlar.

43. YOL KIYISINDAKİ ÇİÇEK

Ne temiz, Platero, ne güzel yol kıyısındaki şu çiçek! Bütün kalabalık —boğalar, keçiler, taylar, insanlar— yanından gelip geçiyor; o, en küçük bir lekeden bile uzak, üzgün toprağında mavi, tertemiz, öylesine ince, öylesine güçsüz, dimdik durmaya devam ediyor.

Bayırı kestirme yoldan her çıkışımızda onu ordaki yeşillikte görürsün. Şimdi yanında küçük bir kuş var, biz yaklaşınca havalanıyor —neden?— Şimdi de çiçek küçücük bir bardak gibi, bir yaz bulutunun pırıl pırıl damlalarıyla dolu; şimdi de bir arının soyguncuğunu hoşgörüyor, ya da bir kelebeğin kendisini yalnca süslemesine bakıyor.

Bu çiçek topu topu birkaç gün yaşayacak Platero, ama gönlümüzdeki anısı ölümsüz olacak. Bütün yaşamı, senin baharında tek bir gün, benim yaşamımda tek bir bahar uzunluğunda olacak. Ah, Platero, bu tanrısal çiçeğin her günkü yaşayışımıza yalın bir örnek olarak canlı kalabilmesi için neler vermezdim, bir bilsen!

44. LORD

Bilmem ki bir fotoğrafa nasıl bakılacağını bilir misin Platero! Bir zamanlar köylülere birtakım fotoğraflar göstermiştim, hiç bir şey görememişlerdi. Evet, işte bu Lord, Platero, sana zaman zaman sözünü ettiğim küçük tazı. İşte bak, —görebiliyor musun?— Mermer avluda sardunya saksıları arasında bir çulun üstüne uzanmış, kış güneşinin tadını çıkarıyor.

Zavallı Lord. Seville'de resim yaptığım sıralarda almıştım onu. Beyaz ışıl ışıl gövdesi hemen hemen renksiz, bir kadın kalçası gibi yuvarlak, tahta bir oluktan boşanan su gibi gür, atılgandı. Gövdesinin orasında burasında, dinlenmek için konmuş, küçük kelebekleri andıran kara benekler vardı. Gözleri soylu duygulardan iki küçük dünyaydı. Deli bir yanı vardı. Zaman zaman, durup dururken, renkli cam çatıdan süzülerek yerleri Don Camillo'nun çizdiği güvercinleri andıran kırmızı, mavi, sarı le-

kelerle süsleyen mayıs güneşinde, mermer avlunun ak zambakları çevresinde birden baş döndürürcesine fırıl fırıl dolanmaya başlardı. Arasıra da dama çıkar, kırlangıç yuvaları arasında cıvıltılı bir şamata kopardı. Macaria, Lord'u her sabah sabunlar, gövdesi her zaman, damda mavi göğe karşı ışıyan mazgallar gibi pırı pırıl yanardı.

Babam öldüğünde bütün gece tabutun başında beklemişti. Annemin bir hastalığında, tam bir ay, yemeden içmeden karyolanın ayakucunda uzanmıştı. Bir gün Lord'u kuduz bir köpeğin ısırmış olduğunu söylediler. Kalenin eski avlularına götürerek, orada insanlardan uzak bir portakal ağacının dibine bağladılar.

Küçük sokaktan aşağı doğru götürülürken, geriye son bakışı, büyük yoğun acısıyla kendi tükenişini aşmak isteyen bir ölü yıldızın ışığı gibi her zaman içimde yaşar, Platero; o zaman olduğu gibi şimdi de yüreğime işler. Acı çeken herhangi bir nesne görünce her zaman, yaşamdan sonsuzluğa uzanan yol boyunca inlerim. Dereden La Corona'daki çama giden yolu demek istiyorum — Lord'un yüreğimde bir damga gibi bıraktığı, acısına dayanılmaz görünü.

45. KUYU

Kuyu! Ne derin bir sözcük, Platero, öyle koyu yeşil, öyle serin, yankılı! Sanki bu sözcüğün kendisi, bir burgu gibi, suya çarpıncaya dek, sıkıntılı kara toprağı oymuş.

Bak : İncir ağacı kuyunun yalak taşını bir yandan süslüyor, bir yandan da yıkmaya çalışıyor. İçinde , elle uzanılabilecek bir yerde, yosunlu tuğlalar arasında keskin kokulu bir mavi çiçek açmış. Daha aşağıda bir kırlangıç yuvası. Sonra, serin gölgelerden bir kemer ardında, bir taşla rahatı kaçırılacak olursa öfkelenen, homurdanan zümrüt bir sarayla bir göl. Bütün bunlardan sonra da, gök. (Gece bastırıyor) oynak yıldızlarla süslü ay, orda derinlerde yalazlanmakta. Sessizlik! Yolların aşağısında yaşamdan iz kalmamış. Kuyunun aşağısında ruh, derinlere kaçıyor. İnsan, alaca tanın öbür yüzünü görüyor orda. Bütün gizliliklerin ustası bir dev, kuyunun ağzından çıkıverecek sanki.

Ah, sessiz, büyülü dolambaç; hoş, kokulu gölgeli yeşillik; mıknatıslı büyü dehlizi!)

Dinle, Platero. Bir gün kendimi bu kuyuya atarsam, bil ki kendimi öldürmek için değil, yıldızları daha hızlı koparmak için yapacağım bunu. özelkitapgrubu

Platero anırıyor, susamış, sabırsız. Ürken bir kırlangıç, sessiz zikzaklı bir uçuşla kuyunun ağzından dışarı fırlıyor.

46. ÇİFTE

Genç boğaların damgalanışını görmek için Montemayor'daki çiftliğe gidiyoruz. Öğle üzerinin geniş, mavi, yanan göğü altında gölgeli kalan taş avlu, güçlü atların kişnemeleriyle, kadınların canlılık dolu kahkahalarıyla, köpeklerin keskin kuşkulu havlamalarıyla çınlıyor. Platero bir köşede durmuş huysuzlanmakta.

«Ama yavrucuğum,», dedim, «istersen sen de gel bizimle; sırtımıza binecek değilsin ya.»

Aklı yarım bir oğlana, üstüne atlayıp onu da bizimle birlikte getirmesini söylediğim zaman Platero'nun hayli canı sıkıldı.

Işıl ışıl tarlalar arasından ne şenlikli bir geçişimiz vardı! Altın renklerle çevrili bataklıklar, kapanmış yeldeğirmenlerini yansıtan kırık dökük aynalarıyla gülüyordu. Atların

güçlü, okkalı nal sesleri arasında, geride kalmamak için hızını sürekli olarak arttıran Platero'nun keskin, küçücük tırıs koşusunun sesi işitiliyordu. Ansızın, tabanca sesinden geri kalmayan bir patlama oldu. Platero ağzını genç bir tayın gerisine yaklaştırmış, tay da bu sarkıntılığa sıkı bir çifte ile karşılık vermişti. Hiç kimse oralı bile olmadı, ama ben Platero'nun ön ayaklarından birinin kan içinde olduğunu görünce atımdan yere atladım, küçük bir tahta parçasını bacağına at kıllarıyla sararak kanı durdurdum. Sonra aklı yarım oğlana, onu eve götürmesini söyledim. Bizim şenlik alayının göz kamaştırıcı gidişine dönüp baka baka, köyden çıkan bir çayın kuru yatağı boyunca, üzgün yavaş yavaş geri döndüler.

Çiftlikten dönüşte Platero'yu görmeye gittiğimde, çektiği acıyla kara kara düşündüğünü gördüm.

«Gördün mü bak,» dedim iç çekerek, «yabancılar içine çıkınca kendini şaşırıyorsun.»

47. E Ş E K L İ K

Bir sözlükten okuyorum: «Eşeklik: **is.** Pek akılsızca, kabaca bir davranışı belirtmek için alay sözü olarak kullanılır.»

Zavallı eşek! Oysa sen ne iyi, soylu, zeki bir yaratıksın! Alay sözü olarak — neden ama? Daha ağırbaşlı sözlerle anılmak hakkın değil mi senin? Gerçek bir anlatılışın, eşsiz bir bahar öyküsü olur. Neden iyi insanlara Eşek, kötü eşeklere de İnsan demezler? Alay sözü olarakmış! Sen ki gençlerin, yaşlıların, derenin, kelebeklerin, güneşin, köpeğin, çiçeğin, ayın biricik dostusun; sabırlı, düşünceli, içine dönük, sevimli varlık, çayırların Marcus Aurelius'u!

Bu sözlerimi hiç şüphesiz anlayan Platero, kara bir dışbükey gök parçasıyla, minicik bir güneşi ışıl ışıl yansıtan iri parlak gözlerinde tatlı bir kesinlikle yüzüme bakıyor. Ah! Bir kır türküsüne yaraşan kocaman tüylü kafasıyla, benim kendisini anladığımı, sözlükleri yazan

adamlardan daha iyi olduğumu, hemen hemen kendisi kadar iyi olduğumu bir anlayabilse!

Sayfanın kıyısındaki boşluğa ekliyorum: «Eşeklik: is. Sözlükleri yazan budalaları anlatmak için —tabiî bir alay sözü olarak— kullanılır.

48. GEZİ

Salkım salkım taze hanımelleriyle donanmış kuytu yaz yolları boyunca ne tatlı dolaşıyoruz! Okuyorum, türkü söylüyorum, göğe şiirler düzüyorum. Platero şurda burda durup, gölgeli duvarlardaki seyrek otlardan, toza bürünmüş ebegümecilerinden, sarımsı kuzukulaklarından otluyor. Yürüdüğünden daha çok duruyor. Keyfine dokunmuyorum.

Gözlerimin haz içinde eriyerek deldiği mavi masmavi gök, dalları yüklü badem ağaçları üzerinde bütün görkemiyle uzanıyor. Bütün kırlar yanan bir sessizlikte pırıl pırıl. Irmakta ak bir yelken görünüyor, durgun, kımıltısız. Bir ateşin koyu dumanı tepelere doğru yuvarlak, kara bulutlarla yükseliyor.

Ama gezintimiz çok kısa. Karmaşalı bir yaşam ortasında ılık, mavi bir gün gibi —ne göklerin tanrılaştırılması, ne ırmakların döküldüğü denizin ötesindeki ülkeler, ne de alevlerin tragedyası!

Bir kuyu zincirinin portakal kokularına karışan serin şakırtısını işittiğimiz zaman Platero mutluluğundan neşeyle anırıyor. Ne yalın günlük sevinçler! Küçük bir gölden bardağımı doldurup erimiş karları içiyorum. Platero ağzını gölgeli sulara daldırıyor, gölün en duru yerlerinden, büyük bir açgözlülükle içiyor.

49. G E C E

Köyün, sessiz, yumuşak alaca karanlığının yalnızlığında güçlükle kavranan şeylerin karmakarışık düşünülmesi, uzak geçmişin tanrısal bir anlam kazanması ne büyük bir şiir tadı getiriyor! Bütün kasabayı, üzgün uzun düşüncelerin haçına çivilenmiş gibi kıskıvrak yakalayan salgın bir büyü.

Serin yıldızlar altında, harman yerlerinde belli belirsiz sarı tepecikler yapan tertemiz dolgun başaklardan hoş bir koku yayılıyor. Irgatlar düşsel bir yorgunluk içinde tatlı türküler söylüyorlar. Kapı aralıklarında, avluların hemen ötesinde yatan ölülerin dul karıları oturuyor. Çocukar bir ağaçtan ötekine uçan kuşlar gibi, gölgeden gölgeye koşuşuyorlar.

Arasıra, kırık dökük evlerin ak badanalı yüzlerinde oyalanan gölgeli ışık içinden. korkunç görünüşleri alaca karanlığın alışılmış nesneler üzerine ağır bir büyüyle saçtığı maviliğin

durgunluğuyla çelişen belli belirsiz, topraksı karaltılar geçiyor; tanınmayan bir dilenci, biçilmiş tarlalara giden bir Portekizli, belki de bir hırsız. Çocuklar uzaklaşıyorlar, kapı aralıklarının büyülü karanlığında, «kıralın veremli kızını iyileştirmek için bir melhem yapan» adamların konuşmaları...

50. LÂSTİK DAMGA

Hani dış görünüşü tıpkı bir saati andırırdı ya Platero. Küçük gümüş kutusunu açınca, mor mürekkebi emmiş çuha parçası üzerinde, yuvadaki bir kuş gibi görünürdü. Ne heyecanlıydı elimin ak pembeliğine bir dakika bastırdıktan sonra avcumda okunan izi.

FRANCISCO RUIZ MOGUER

Don Carlos okulunda arkadaşımınki gibi bir lâstik damgaya sahip olmanın ne çok düşünü kurmuşumdur! Bizim evin çatı katında bulduğum kırık yazı masasının gözündeki dökme kurşun harflerle kendime böyle bir damga yapmayı denedim. Ama izi iyi çıkmıyor basması da çok güç oluyordu. Şuraya buraya, bir kitabın kapağına, duvara, insanın tenine büyük bir kolaylıkla,

FANCISCO RUIZ
MOGUER

diye izini bırakıveren öteki damgaya hiç benzemiyordu.

Bir gün bizim eve Seville'li gümüşçü Arias ile birlikte, yazı takımları satan bir adam geldi. Ne güzel cetveller, pergeller, renk renk mürekkepler, damgalardı onlar. Her biçimde, her büyüklükte. Kumbaramı kırdım, bir araya getirebildiğim beş pesetayı verek, kendi adımla kasabamın adını taşıyacak bir lâstik damga ısmarladım. Ne uzun bir haftaydı o! Posta arabasının her gelişinde nasıl çırpınırdı yüreğim! Postacının adımları bizim kapıya uğramadan yağmurda uzaklaşınca nasıl terler içinde kalır üzülürdüm! En sonunda bir akşam üzeri geldi beklediğim. Kalemiyle, divitiyle, mühür mumu için kullanılacak dökme baş harfleriyle, şimdi hatırlayamadığım daha başka birçok ufak tefeğiyle, karışık bir âlet! Bir yaya basınca, yepyeni pırıl pırıl damga ortaya çıkıyordu.

Koca evde damgalanmadık tek nesne kalmış mıydı artık? O gün benim olmayan tek nesne var mıydı? Biri damgamı almak istese «Aman dikkat et! Aşınmasın!» diyordum. Ne korku! Ertesi gün her şeyimi nasıl soluk soluğa okula taşımıştım: Kitaplarım, gömleğim, potinlerim, ellerim üzerinde hep,

JUAN RAMON JIMENEZ
MOGUER

damgası okunuyordu.

51. ANA KÖPEK

Hani şu keskin avcı Lobato'nun köpeği, Platero. Çok iyi tanırsın onu, çünkü Los Llanos yolu üzerinde sık sık karşımıza çıkmıştır. Hatırlıyor musun? Bulutlu bir mayıs günbatımı gibi, altın sarısıyla karışımı bir köpek. Dört enik doğurmuş, sütçü kadın Slaud dördünü de alıp Las Madres'deki kulübesine götürmüş; çünkü Don Luis ona, ölmekte olan çocuğunu köpek eniklerinin etinden yapılmış bir çorbayla kurtarabileceğini söylemiş. Las Madres'deki köprünün Lobato'nun evinden ne uzak olduğunu çok iyi bilirsin.

Dediklerine göre köpek çılgına dönmüş o gün Platero, bir içeri giriyormuş bir dışarı çıkıyormuş, yolun aşağısına yukarısına bakınıyor, duvarlara tırmanıyor, gelen geçeni kokluyormuş. Karanlık çökmüş, gene de Los Hornos'daki bekçi kulübesi yanında bir kömür çuvalı üstünde bekleyerek acı acı havladığını görmüşler.

Enmedio Sokağı'ndan Las Madres köprüsünün uzaklığını çok iyi bilirsin. O gece köpek o yolu dört kez gidip gelmiş; her dönüşünde de ağzında eniklerinden birini getirmiş. Sabahleyin gün ağarırken kapısını açan Lobato, ana köpeğin, şişkin pembe memelerine yapışmış titrek titrek sendeleyen enikleriyle kapının eşiğinde, büyük bir uysallık içinde yüzüne bakmakta oduğunu görmüş.

52. ÜÇÜMÜZ

Kocaman ak bulutlarla ok gibi kesişerek kuzeye doğru yükselen güneş — ezgini kara yolda, belki de başını almış buralardan kaçıyordu - - nerey kaçıyordu dersin Platero?

Seninle ikimiz orda, şimdi temmuz ayının külden taçlar giydirdiği kan kırmızı gelincikle-le benekli dalga dalga bir sarı buğday tarlasındaydık. Oraya buraya sürüklenen küçük soluk mavi duman bulutları —hatırlıyor musun? — güneşle çiçekler üstüne gelip geçici karartılar düşürüyordu.

Kara tüllere bürünmüş, uçan bir sarışın baş! Bir tren penceresinin kaçamak çerçevesinden görünen bir düş gibi.

Belki de kendi kendine, «Bu yas elbiseleri giymiş adamla gümüş renkli küçük eşek kim ola ki?» diye soruyordu.

Bizden başka kim olabilirdi ki? Değil mi ama, Platero?

53. SERÇELER

St. James Günü'nün pamuklara sarılıp sarmalanmış gibi bozlu beyazlı sabahı herkes kiliseye gitmiş. Yalnız serçeler, Platero, bir de ben varız bahçelerde.

Serçeler! Arasıra incecik yağmur damlaları çiseleyen yuvarlak bulutlar altında, asmalar arasına nasıl ok gibi dalıp çıkıyorlar, nasıl da cıvıldıyorlar, birbirlerinin gagasını ısırıyorlar! Biri bir dala konup kalkıyor, dal titriyor ardından; öteki kuyu yalağında, içinde küçücük bir gök parçası yansıyan bir birikintiden su içiyor; bir başkası, çatının bu bulutlu günde canlanan solgun çiçeklerle kaplı saçaklarına hopluyor.

Tanrı armağanı kuşlar; öyle bizim gibi belli bayram günleri falan yok! Doğa'nın, gerçeğin değişmez özgürlüğünde, bayram çanlarının onlar için belli belirsiz bir sevinçten başka hiç bir anlamı yok. Alınyazılarında hiç bir zorunluluk bulunmayan, insan denilen köleye kor-

kular salan yüceliklerden, derinliklerden uzak, kendi törelerinden başka töre tanımayan bu kuşlar kardeşlerimdir benim, canım kardeşlerim.

Yanlarında para kesesi taşımadan dolaşırlar; akıllarına esti mi yeni bir eve taşınırlar, bir derenin varlığını duyar, küçük bir ağaçlığı ötelerden sezerler, mutluluğu bulmaları için kanatlarını açmaları yeter; pazartesi, cumartesi bilmezler, nerede ne zaman canları istese çimerler sularda; adsız bir sevgiyle, evrensel sevgiliyi severler.

İnsanlar —zavallı insanlar— kiliseye pazar yortusuna gittiklerinde, serçeler yakından tanıdıkları bir ozanla sevimli küçük bir eşeğin kendilerini kardeş diye seyrettikleri bir sırada, kapalı evlerin bahçelerini ansızın, taze şen bir cıvıltıyla doldururuverir, bir neşe örneği verirler.

54. YA Z

Platero'nun, atsineklerinin ısırdığı yerlerinden koyu, morumsu bir kan damlıyor. Sonsuza dek gizli kalacak bir çekirge, bir çam ağacının tepesinden cırıltısını koyvermiş. Bir anlık bir düşten sonra gözlerimi açtığımda, kumlu kırlar yakıcı bir sıcaklığın içinde bir uçtan bir uca bembeyaz, hayalet gibi görünüyor.

Yaban gülü çalıları, her birinin gözünde dört damla kızıl gözyaşı bulunan ince kâğıttan, bürümcükten, dumandan yapılma kocaman belli belirsiz çiçeklerle yıldız yıldız; boğucu bir pus, yamyassı gözüken çamları beyaza büründürüyor. Kara benekli garip bir sarı kuş dalın birine konmuş, hiç ötmeden öylece duruyor.

Bahçe bekçileri tenekeler çalarak, portakalları yemek için gökten inmiş kılkuyruk ördeklerini kovalamaya çalışıyorlar. Kocaman ceviz ağacının gölgesine vardığımızda iki karpuz ke-

siyorum; karpuzların kırmızı pembe, buz - buğulu içi, uzun serin sesli bir kütürtüyle yarılıyor. Kasabanın uzak akşam çanlarını işitirken kendi karpuzumu yavaş yavaş yiyorum. Plateto da karpuzun şekerli kırmızılığını su gibi içiyor.

55. PAZAR

Küçük kulenin çan sesi bir yaklaşıp bir uzaklaşarak, bayram sabahının göğünde bir uçtan bir uca çınlıyor; bütün gökler kristalden sanki. Artık renkleri biraz solgunlaşmış olan tarlalar, bu sesin çiçeklenen uçuşundan dökülen ezgilerle altın serpintili.

Herkes töreni görmeye gitmiş; bekçiler bile. Platero ile ben yalnız kalmışız. Ne sessizlik! Ne arılık! Ne kıvanç! Platero'yu bayırdaki bir otlakta bırakıyorum, kendim de dallarındaki kuş sürülerinin hiç kaçmadığı bir çam ağacının altına çökerek okumaya başlıyorum. Ömer Hayyam...

Çanların uyumlu sesinin suskun aralıklarında, eylül sabahının candan mayası varlığını duyuyor, işittiriyor. Siyahlı altın sarılı eşek arıları, dört bir yanı, sık salkımlı misket üzümleriyle dolu çardağın çevresinde uçuşuyorlar; çi-

çeklerin arasında salınarak uçan kelebekler, her uçuşta gülüyorlar sanki. Yalnızlık, büyük bir ışıktan düşünce gibi.

Platero arasıra otlamayı bırakarak bana bakıyor. Ben de arasıra okumayı bırakarak Platero'ya bakıyorum.

56. CIRCIR BÖCEĞİNİN TÜRKÜSÜ

Platero ile ben, gece gezintilerimizden cırcır böceğinin türküsünü çok iyi tanırız.

Karanlık çökerken cırcır böceğinin ilk türküsü alçak sesli, çekimser, kulak tırmalayıcıdır. Ton değiştirir, kendi kendini yoklar, yer ile zamana en uygun ezgiyi arıyormuş gibi, yavaş yavaş en yüksek tona ulaşır. Duru yeşil gökte yıldızlar belirir belirmez türküsü birden özgür bir çanm kulakları okşayan tatlılığını kazanır.

Taze morumsu esintiler bir gelir bir gider; gecenin çiçekleri iyice açılır; yerle göğün mavi tarlalarınm karşılaşmasından doğan yalın, arı, tanrısal bir öz ortalıkta gezinir. Cırcır böceğinin gitgide coşarak bütün kırları dolduran türküsü bir gölgenin sesini andırır. Artık çekimser değildir, hiç susmaz. Her ezgi, kendi dışına taşıyormuş gibi, kara bir parıltının akrabalığında, kendinden sonra gelenin bir eşidir.

Saatler durgunluk içinde geçer. Dünyada

savaş yoktur; ırgatlar, düşlerinin en son uzantılarındaki bir gök görüntüsüyle derin uykudadırlar. Bir duvarın dibinden sessizce geçenler arasında, belki de sevgililer, gözler içinde eriyen gözler vardır. Çiçeklenen fasulye tarlalarından kasabaya doğru, açık yürekli ince duygulu delikanlılığı andıran hoş kokulu esintiler gelir. Sabahın ikisinde, üçünde, dördünde ay ışığıyla yeşile bürünmüş buğday tarlaları, rüzgâr altında iç çekerek dalgalanır. Cırcır böceğinin bütün gece uzayıp giden türküsü artık yitmiştir.

Birden gene işitilir! Ah, kırağı düşmüş yollardan Platero ile ayazdan ürpererek eve yatmaya dönüşümüz sırasında, sabahın erken saatlerinde cırcır böceğinin türküsü! Ay batmaktadır, kırmızı, uykulu. Şimdi türkü ayışığıyla çakırkeyif, yıldızlarla sarhoş, romantik, gizlilik doludur. Sonra üzgün bir maviyle çevrelenmiş bulutlar, yeni günü ağır ağır denizden sürükler getirirler.

57. BOĞA GÜREŞİ

Bahse girerim ki Platero, sen o çocukların neden geldiğini bilmiyorsun. Bu öğleden sonra seni alıp boğa güreşlerinin açılışına götürmek için izin istemeye gelmişlerdi. Ama hiç tasalanma. Böyle bir şeyi akıllarının kıyısından bile geçirmemelerini söyledim.

Çılgınca bir coşkunluk içinde geldiler, Platero. Boğa güreşleri dolayısıyle kasaba yerinden oynuyor. İçkievlerinin önünde sabahın köründen beri çalan bandonun sesi tenekeleşti artık; Yeni Sokak'tan atlar, arabalar bir aşağı bir yukarı geçip duruyorlar. Arkada bir yan sokakta boğa güreşçileri için, çocukların çok sevdiği Kanarya adlı arabayı hazırlıyorlar. Törende yer alacak bayanlar için avlularda çiçek kalmamış yolunmuş. Ahır kokan, içki kokan delikanlıların, geniş şapkalarıyla, renkli gömlekleriyle, ağızlarında purolarıyla, miskin miskin dolaştıklarını gördükçe üzülüyorum.

Saat iki olunca Platero, o güneşli yalnızlık anında, günün o parlak kesiminde, boğa güreşçileri ile hanımlar giyinirken, biz ikimiz tıpkı geçen yılki gibi arka kapıdan kırlara gideceğiz gene.

Bu bayram günlerinde iyice ıssızlaşan kırlar ne güzeldir. Bağlarda, sebze bahçelerinde, asmaların ya da çayın duru sularının üstüne eğilmiş yaşlı bir adam bile görmek güçtür. Kasabadaki güreş alanından uzak alkışlar, müzik, bir soytarının tacı gibi yükselirken, biz ağır ağır denize doğru yürür, bütün bunları geride bırakırız. İçimizdeki ruh Platero, saygı gördüğü zaman tatlı sonsuz güzelliğini uysalca ayaklar altına seren doğa'nın diri gövdesiyle, kendi duygularımızın erdemiyle, gördüğü her şeyin kıraliçesi sanır kendini.

58. FIRTINA

Korku. Kesilen soluk. Soğuk terler. Yılgı salarcasına alçalan bir gök, şafağı boğazlıyor. (Kurtuluş yok.) Sessizlik... Sevişenler durakloyor. Suç, titremeler geçiriyor. İç - ezikliği gözlerini yumuyor. Gene sessizlik.

Boğuk, çınlayıcı, sonsuz gökgürültüsü, kasabanın tepesine düşen bir taş kitlesi gibi, ıssız sabahın bir ucundan öbür ucuna yuvarlanarak gidip geliyor. (Sığınacak yer yok.) Bütün güçsüzler, çiçekler, kuşlar ortalıktan siliniyor.

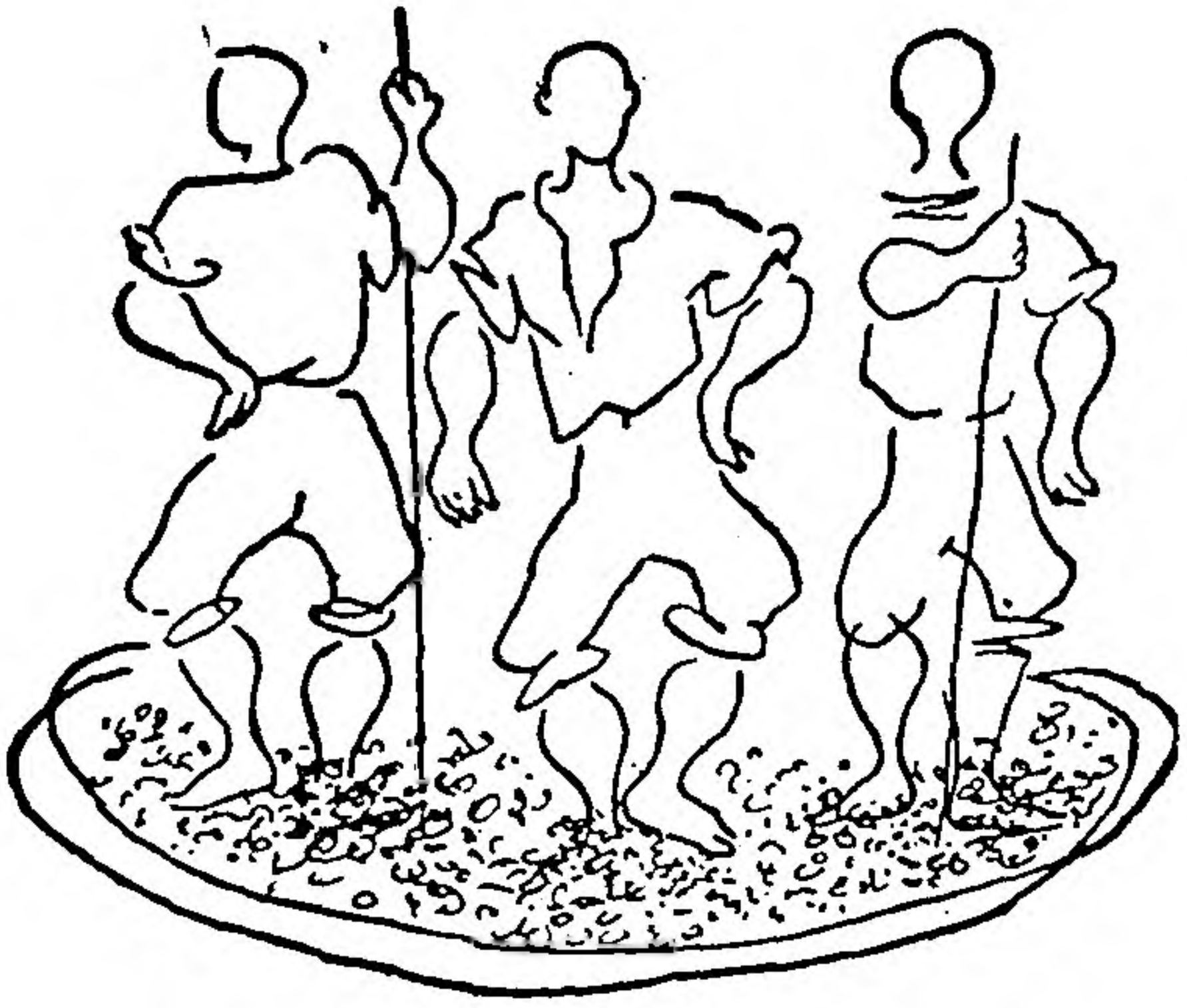
Yarı açık pencerede korku ürkekçe, yürekleri parçalarcasına parlayan günışığına bakıyor. Doğuda bulut yarıklarından mavi ile pembenin, karanlığı altedemeyen, soğuk, bulanık parıltıları görülüyor.

Sabah çanları! Çatlak sesli sabah çanları gökgürültüsünün yuvarlanışı arasında hıçkırıyor. Yeryüzünde son sabah çanı belki? Gönül istiyor ki ya toptan sussun bu çanlar, ya da var

güçleriyle çalarak fırtınayı bastırsınlar. İnsan tedirginlik içinde, ne istediğini bilmeksizin yalvararak geziniyor.

«Kurtuluş yok.) Yürekler korkudan taşlaşmış. Çocuklar ağlıyor...

Platero'nun hali ne olacak, avludaki korunaksız ahırında yapayalnız?

59. BAĞBOZUMU

Bu yıl üzüm taşıyan eşeklerin sayısı ne az, Platero? Lucena'dan, Almonte'den, Palos'tan gelen, o senin benim gövdemizdeki kan gibi diri akışkan sıvıyla yüklü — saatlerce şarap cenderelerinin boşalmasını bekleyen koca yük hayvanları nerde? Üzüm suyu sokaklardan akar giderdi; kadınlarla çocuklar testilerini, çanaklarını, toprak çömleklerini doldururlardı.

O zaman şarap mahzenlerinde ne büyük bir şenlik olurdu Platero. Çatıyı örten kocaman ceviz ağacının altında mahzen bekçileri şarap fıçılarını yıkarken taze çınlayıcı, ağır perdeli bir sesle türküler söylerlerdi; şarabı süzen adamlar yalınayak, köpürüp ışıldayan açık koyu üzüm suyuyla dolu damacanaları taşırlardı; ötede, gerilerde tertemiz, hoş kokulu tahta talaş-

lar ortasında fıçıcıların çekiç sesleri yankılanırdı. Almirante'nin — her biri ötekine sevinç dolu bir yaşam bir ışık damgası yansıtan — bir kapısından girip ötekine yürüdüğümde işçilerin kıvancını sezerdim.

Yirmi şarap cenderesi gece gündüz çalışırdı. Ne çılgınlıktı o, ne baş dönüklüğü, ne ateşli bir iyimserlikti! Bu yıl Platero, bütün cenderelerin kapıları, pencereleri kapalı; birkaç işçisiyle avludaki tek cendere yetiyor da artıyor bile.

Sen de bir şeyler yapmalısın Platero. Hep böyle aylak dolaşmak olmaz.

Ağır yükleriyle öbür eşekler, keyfince gezip dolaşan Platero'ya bakıyorlardı; kızmasınlar ya da kötü bir şey düşünmesinler diye, yaklaşıp Platero'yu da üzümle yüklüyorum, aralarından geçip yavaş yavaş şarap cenderesine ilerliyoruz. Sonra kimseye gözükmeden ordan sıvışıyoruz.

60. GECE TÜRKÜSÜ

Kırmızı ışıkları göğe vuran bayram kasabasından, tatlı bir rüzgâr kulakları tırmalayan özlem valslerinin sesini getiriyor. Çevresindeki menekşe, mavi, saman sarısı renkli oynak ışık halkasıyla çan kulesi sessiz, katı, kül solgunluğunda görünüyor. Kasabanın eteklerindeki koyu renkli şarap mahzenlerinin ötesinde sarı bir ay, ırmağın sularında bir düş içinde.

Kırlar ağaçlarla, ağaçların gölgeleriyle yalnız. Arada cırcır böceğinin kesik kesik işitilen türküsü, gizli suların uykulu söyleşmeleri, yıldızlar eriyormuş gibi ıslak bir yumuşaklık. Platero, ahırının sıcaklığından yakınırcasına anırıyor.

Keçi uyanmış ortalıkta dolaşıyordur; boynundaki çıngırağın ilkin sert sonra tatlı şıngırtısı işitiliyor... Uzakta, Montemayor yönünde başka bir eşek anırıyor... Vallejula'da bir başkası... Bir köpek havlıyor.

Gece öyle parlak ki, bahçenin çiçekleri sanki gündüzmüş gibi bütün renkleriyle dineliyorlar. Çeşme Sokağı'ndaki son evin yanından, titrek kırmızı bir fenerin altında yalnız bir adam köşeyi dönüyor. Ben miyim yoksa? Hayır, çünkü ben, ayın, leylâkların, meltemin, gölgelerin saçtığı — mavi, oynak, altın sarısı — bir aydınlık içinde eşsiz, derin yüreğimi dinliyorum.

Yerküre ağır ağır dönüyor...

61. SARİTO

Bağbozumu sırasında kızıl bir öğle sonu çayın kıyısındaki bağda dolaşırken, kadınlar küçük kara bir oğlanın beni aradığını söylediler.

Harman yerine vardığımda, yoldan aşağı gelmekte olduğunu gördüm.

«Sarito!»

Sarito'ydu gelen; Puerto Rica'lı sevgilim Rosalina'nın uşağı. Boğa güreşleri için Seville'den kaçmış gelmiş; sırtında göz kamaştıran kırmızı peleriniyle, aç susuz, parasız pulsuz Niebla'dan buraya yaya gelmiş.

Bağlardaki ırgatlar yan gözle alaylı alaylı bakmışlar; kadınlar, kendi duygularından daha çok, erkeklerinin duygularından dolayı kaçınmışlar ondan. Daha önce, bir şarap cenderesinin yanından geçtiği sırada, bir oğlanla kavgaya tutuşmuş, kulağından koca bir yara almış.

Gülerek, sevgiyle konuştum onunla. Platero ortalıkta dolaşarak üzüm yiyor, Sarito bana olan sevgisini göstermeyi göze alamadığından onu okşuyor, bir yandan da gururlu gözlerle bana bakıyordu.

62. ÖĞLE UYKUSU

İncir ağacının altında uyandığım zaman öğle sonu güneşinin ne üzgün, sarı, soluk bir güzelliği var.

Yaban güllerinin kokusunu taşıyan kuru bir meltem, terle ıslak uyanışımı okşamakta. Koca ağacın büyük yaprakları beni karanlığa daldırmak ya da gözlerimi ışıkla kamaştırmak için hafif hafif oynaşıyorlar. Sanki beni bir beşikte ağır ağır güneşten gölgeye, gölgeden güneşe sallıyorlar.

Uzakta ıssız kasabada, pırlanta havanın dalgaları ötesinde saat üç çanlarının akşam duasına çağıran sesi. Kocaman, serin, kırmızı, buğulu bir karpuzumu aşırmış olan Platero, çanları işitince durakhyor, iri, kırpışan gözlerle hiç kımıldamadan bana bakıyor.

Platero ile Ben — F : 9

Onun yorgun gözleri önünde benim gözlerim de gene yoruluyor... Meltem gene esiyor; uçup gitmek isterken kanatları geriye dönüveren bir kelebek gibi tıpkı... geriye... birden kapanan ağır gözkapaklarım gibi.

63. GÖK FİŞEKLERİ

Eylülün bayram gecelerinde, bahçede evin arkasındaki tepeye çıkmış, havuzbaşındaki sümbüllerin tatlı kokulu sessizliği ortasında kasabanın şenlik seslerini dinliyorduk.

Gece ilerleyince gök fişekleri ışıklanmaya başladı. İlkin küçük, boğuk sesli çatırtılar işitildi; kuyruksuz fişekler kırların bir anlık görüntüsüyle dolan yıldızlı bir göz gibi, havada bir iç çekişle açılarak kırmızıya, mora, maviye çözüşüyordu; güzellikleri, bayılan çıplak bir kızın gövdesi gibi düşüveren daha başka fişeklerin ışık çiçekleriyle kardan bir söğütü andırıyordu. Alev alev tavus kuşları, salkım salkım parlak uzay gülleri, yıldızlı bahçelerde ateşten sülünler!

Her patlama sesinden sonra göğün ansı-

zın aydınlanmasıyla rengi maviye, mora, kırmızıya dönen Platero ürperiyor, titrek aydınlıkta kocaman kara gözlerinin korkuyla bana baktığını görebiliyorum.

Kasabanın uzak gürültüsü iyice artınca kalenin üstünden altın bir taç döne döne göğe yükseliyor, Platero deli gibi anırarak asma çubukları arasından, gölgelerde yitmiş durgun çamlara doğru şeytan soylu bir ruh gibi koşuyor.

64. A Y

Platero avludaki kuyunun yıldızlı suyundan iki bakraç içmiş, uzun saplı günçiçekleri arasından dalgın, yavaş yavaş ahırına dönüyordu. Ben de ak badanalı eşiğe yaslanmış, vanilya çiçeklerinin ılık kokusu içinde, onu bekliyordum.

Alçak damın ötelerinde, eylül ılıklığıyla ıslak uzak tarlalar, keskin bir çam kokusu saçarak uyuyorlar. Kocaman bir kara bulut, altın bir yumurta yumurtlayan dev bir tavuk. gibi, dolunayı tepenin üzerine bırakıveriyor. O gökteki aydan şimdiye kadar, yalnız hayalden başka hiç bir şeyin düştüğü görülmemiştir.

Platero gözlerini dikmiş aya bakarken, sert ama gene de yumuşak bir sesle kulaklarından birini silkeliyor. Büyük bir şaşkınlık içinde yüzüme bakarak bu kez öbür kulağını silkeliyor.

65. ŞENLİK

Platero, incecik bir ayçayı andıran sevimli beyaz köpek Diana ile, yaşlı boz keçiyle, çocuklarla oynuyor.

Tezcanlı ince yapılı köpek, eşeğin önüne atlayarak onun burnunu ısırmak ister gibi boynundaki küçük çıngırağı şıngırdatıyor. Platero da kulaklarını kaktüsten iki kılıç gibi dikiyor, usulca onun üstüne doğru gidiyor. köpek, çiçekli otlar arasında yuvarlana yuvarlana kaçıyor.

Keçi, Platero'nun yanısıra yürürken onun bacaklarına sürünüyor, Platero'nun taşıdığı kamışları dişleriyle yakalayarak çekiyor. Ağzında bir papatya ya da başka pembe bir şey, Platero'nun önüne geçiyor, kafasına tos vuruyor, bir kadın gibi cilveler yaparak çevresinde zıplayıp neşeyle meliyor.

Platero çocuklar için bir oyuncak sanki. Onların azgın şakalarına nasıl da sabırla katlanıyor! Onları yere düşürmemek için büyük bir özen göstererek nasıl da ağır ağır, dura dura yürüyor, işi alıklığa vuruyor! Birden tırısa kalkmak ister gibi yaparak nasıl da korkutuyor hepsini!

Moguer'in pırıl pırıl güz öğle sonları! Temiz ekim havası duru sesleri tizleştirirken, vadiden, melemelerin, anırmaların, çocuk gülüşmelerinin, havlamaların, çıngırak şıngırtılarının bir kır türküsünü andıran sevinci dalga dalga yükseliyor.

66. TEPEMİZDEN GEÇEN ÖRDEKLER

Platero'yu sulamaya çıkıyorum. Bir uçtan bir uca ak bulutlu yıldızlı gecede, avlunun sessizliği içinde tepemizden sürekli olarak geçen seçik, fısıltılı sesler işitiliyor.

Ördeklerin sesi. Denizin fırtınalarından karanın içerlerine kaçıyorlar. Zaman zaman, sanki biz yükselmişiz ya da onlar alçalmış gibi, kanatlarının, gagalarının belli belirsiz sesini işitiyoruz.

Sonu gelmez bir uçuşta sesleri saatlerce üsrüp gidiyor.

Platero, arasıra su içmeye ara vererek, tıpkı benim gibi, tatlı, sonsuz bir özlemle başını yıldızlara doğru kaldırıyor.

67. KÜÇÜK KIZ

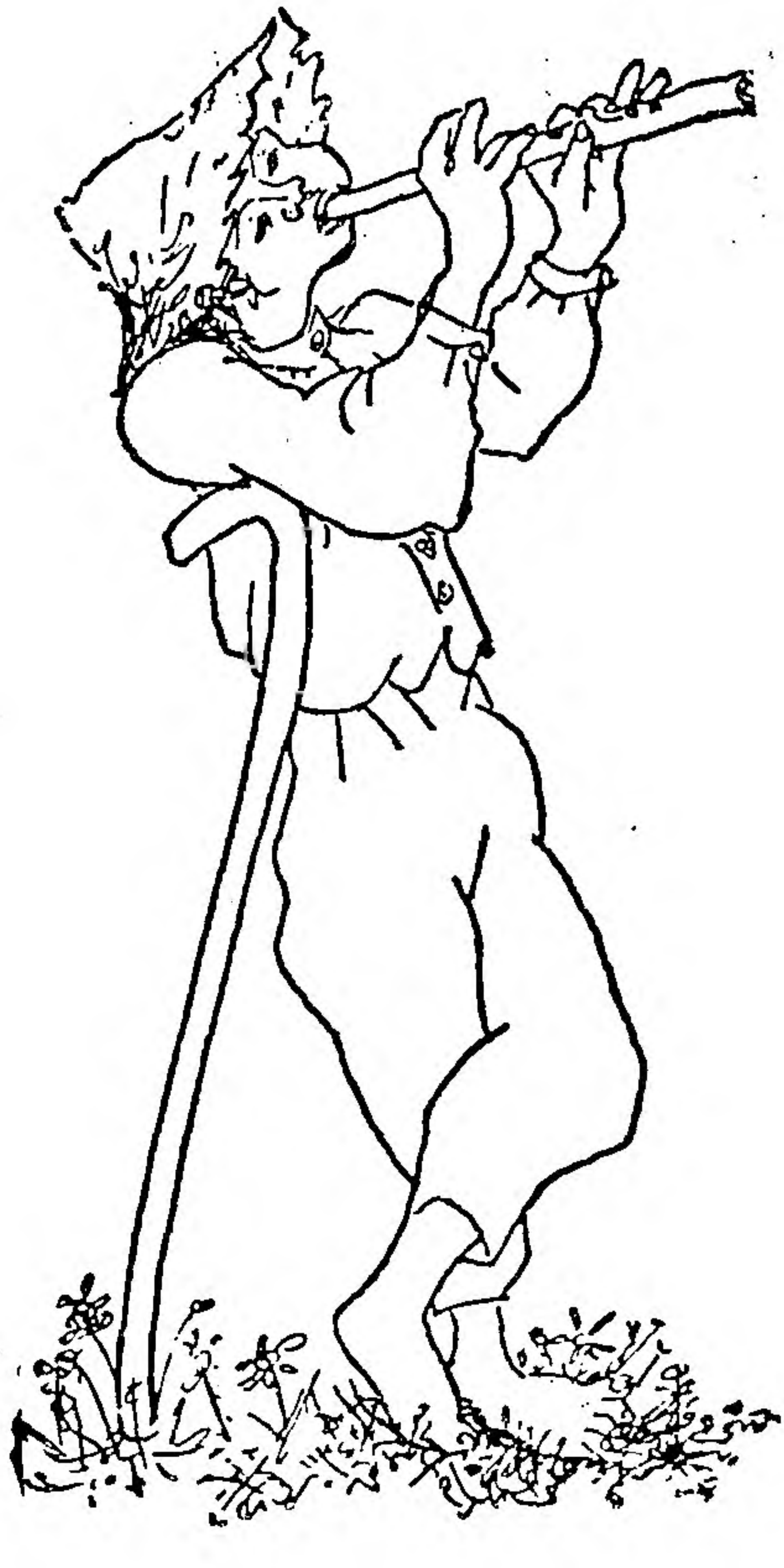
Küçük kız, Platero'nun en büyük sevinciydi. Sırtında beyaz elbisesi, başında hasır şapkasıyla leylaklar arasından, «Platero, Platero'cuğum,» diye seslenerek geldiğini görür görmez, budala küçük eşeğim yularını koparmaya çalışır, küçük bir oğlan gibi zıplayarak dört döner, delice anırırdı.

Küçük kız büyük bir güvenle bir sokulur bir uzaklaşır, ayağıyla ona hafifçe dokunur, elindeki beyaz çiçeği Platero'nun sarı dişlerle silâhlanmış kocaman pembe ağzına uzatırdı; ya da eşeğin, o yetişebilsin diye öne eğdiği kulaklarını yakalar, candan bir sevgiyle: «Platero! Platero'cuğum! Platerillo! Platerette! Plateron!» gibi bir sürü ad sıralardı.

Küçük kızın, kar aklığındaki küçük, yatağında ölüme doğru yüzer gibi yol aldığı uzun günlerde Platero'yu arayan soran olmadı. Ama küçük kız ateşler içinde sayıklarken gene ona

sesleniyordu: «Platerillo!» İç çekişlerle dolu kara evden zaman zaman, Platero'nun küçük arkadaşının uzak, yürekler paralayan çağrısı işitiliyordu. Kara bir yaz!

Gömüldüğün günü Tanrı ne büyük bir güzellikle donatmıştı! Pembesiyle altın rengiyle eylül, son demlerini sürüyordu. Çiçek çiçek bir günbatımında mezarlıkta çanlar nasıl da yankılanıyordu. Yalnızlık içinde, üzgün, duvar diplerinden yürüyerek eve döndüm, avlunun küçük kapısından içeri girdim. İnsanlardan kaçmak, Platero'yla başbaşa verip ağlamak için ahıra gittim.

68. ÇOBAN

Mor renkli akşam saatinin yavaş yavaş koyulaştırarak korkunçlaştırdığı tepenin üzerinde, yeşil pırıltılı günbatımına karşı bir karartı gibi gözüken küçük bir çoban, titrek Venüs yıldızı altında kaval çalıyor. Karanlıkta görünmeyen keskin kokulu çiçeklere bir an için, kasabaya giriş yolu yakınındaki tanıdık

otlaklara yayılmış bir sürünün tatlı çıngıraklarının sesi karışıyor.

«Ah o eşek benim olsaydı amca...»

Bu belli belirsiz saatte daha koyu, daha şiirli görünen, batan günden geri kalan parlaklığın hepsini canlı gözlerinde toplayan çoban, Bartolomé Murillo'nun yaptığı çocuk resimlerinden birini andırıyor.

Eşeği hemen vermek isterdim ona... Ama sensiz ne yaparım ben Platerillo?

Montemayor Yalnızlar Evi'nin tepesinden yükselen dolunayın ışıltısı, günışığının belli belirsiz oyalanmakta olduğu çayırları bütün yumuşaklığıyla kaplıyor; çiçekli çayırlar şimdi bir düş gibi, ilkel güzel bir dantel gibi görünüyor; büyüyen kayalar daha ürpertici, daha üzüntü verici; gizli derenin suları daha yüksek sesle ağlıyor.

Eşeğime imrenen küçük çoban şimdi uzaktan sesleniyor:

«Ah, o eşek benim olsaydı başka bir şey istemezdim!»

69. KANARYANIN ÖLÜMÜ

Bak Platero, bugün şafak, çocukların kanaryasını kafesinde ölü buldu. Evet, zavallıcık bir hayli yaşlanmıştı. Biliyorsun, geçen yıl bütün kışı kafısını tüyleri arasına gömerek susmakla geçirmişti. Baharın ilk belirtileriyle güneş, bahçenin açıklık yerlerine vurarak avludaki en güzel güllerin goncalarını açmaya başlayınca, bu yeni yaşam'a o da kendinden küçük bir güzellik katma isteğiyle öttü: Ama sesi çatlaktı, kırık bir kavalın sesi gibi çatal çataldı.

Çocukların en büyüğü, —onun bakımını üzerine almış olan,— kafesinin dibinde cansız yattığını görünce ağlayarak yanıma koştu:

«Ama hiç bir şeyi eksik değildi ki. Yemi, suyu her şeyi vardı,» dedi.

Evet, her şeyi vardı Platero. «Ne var ki ölüverdi işte,» Campoamor'un başka bir kanarya için dediği gibi...

Kuşlar için ayrı bir cennet var mıdır der-

sın Platero? Mavi göğün yukarılarında, kuşların beyaz, mavi, pembe, sarı ruhlarıyla dolu altından dallarıyla bir gül bahçesi?

Dinle : Bu gece çocuklar, sen, ben, ölü kuşu bahçeye götüreceğiz. Dolunayın solgun gümüş ışığı altında bizim zavallı emekli türkücü, Blanca'nın ak avucunda altın bir süsen çiçeğinin soluk taçyaprağı gibi gözükecek. Kocaman gül ağacının dibine gömeceğiz onu.

Önümüzdeki bahar Platero, bu kuşun iri bir beyaz gülün yüreğinde geri geldiğini göreceğiz. Hoş kokulu havaya ezgiler karışacak, nisan güneşinde, görünmez kanatların büyülü çırpılışını, gizli bir mırıltıda titrek altın ötüşleri işiteceğiz.

70. TEPE

Sen benim hem klâsik hem de romantik bir görünüşle o tepeye uzandığımı hiç görmedin mi Platero?

Boğalar, kargalar, köpekler yanımdan gelir geçerler, dönüp bakmam bile. Gece gelir, karanlık beni zorlamadıkça ordan ayrılmam. Oraya ilk ne zaman gittim, ya da gitmediğim bir zaman var mıydı bilmiyorum. Hangi tepeye demek istediğimi anlıyorsun: Cobano'nun eski bağlarının üstünde, bir kadınla erkeğin gövdelerini andırırcasına yükselen kızıl tepe.

Okuduğum her şeyi orda okudum, düşündüğüm her şeyi orda düşündüm. Her müzede kendi kendime yaptığım o resmimi gördüm; karalar giyinmiş, sırtımı kendime, daha doğrusu sana yaslayarak, resme bakan herkese arkam dönük, kumların üstüne yan gelip yatmışım; gözlerimle batan gün arasında özgürce gidip gelen düşüncelerim.

Şimdi La Pina'daki evden çağırıyorlar beni, yemeğe gelip gelmeyeceğimi, yoksa yatmak mı istediğimi soruyorlar. Herhalde gideceğim, ama orda kalıp kalmayacağımı bilmiyorum; şurası kesin ki Platero, ben burada ya da herhangi başka bir yerde seninle birlikte değilim. mezarımda bile; ancak kızıl tepede, hem klâsik hem romantik görünüşümde, elimde kitabım, ırmak üzerinde günbatımını seyrederken...

71. EKİM ÖĞLE SONU

Sararan ilk yapraklarla tatil günlerinin de sonu geldi, çocuklar okula döndüler. Yalnızlık. Evin içinde günışığı bomboş görünüyor. Dü-şümde uzak bağrışmalar, uzak bir kahkaha çınlıyor.

Şimdi bile açan güllerin tepesinde öğle so-nu yavaş yavaş ilerliyor. Günbatımının ışıltısı bütün bahçenin son güllerini yakalıyor, yanık güllerin kokusu hoş bir alev gibi, batan günün tutuşmuş ışıklarına doğru yükseliyor. Sessiz-lik.

Benim gibi canı sıkılan Platero ne yapaca-ğını bilemiyor. Yavaş yavaş bana doğru geli-yor, biraz duraklıyor, sonra güven kazanarak benimle birlikte eve giriyor.

Platero ile Ben — F : 10

72. UNUTULMUŞ ÜZÜMLER

Uzun ekim yağmurlarından sonra, mavi - altın renkli parlak bir günde hepimiz üzüm bağlarına gittik. Platero, heybesinin bir gözünde öğle yemeğimizle çocukların şapkalarını, öbür gözünde de denge ağırlığı olarak bir şeftali çiçeği gibi pembe - beyaz incecik Blanca'yı taşıyordu.

Bir tazeliğe bürünmüş kırlar ne güzeldi! Dereler taşıyor, tarlalar hafifçe sürülmüş, yol kıyılarında öbek öbek sarı yapraklarla donanmış kavaklarda kara kuş biçimleri göze çarpıyordu.

Çocuklar ansızın birbiri ardından koşarak bağrıştılar:

«Bir salkım üzüm! Bir salkım üzüm!»

Uzantıları kararmış, kırmızımsı yapraklarla dolu bir asma dalında, yakıcı günışığında pırıl pırıl, diri, kehribar renkli bir salkım üzüm ışıldıyordu. Bütün çocuklar o salkımı istiyor-

lardı! Salkımı koparan Victoria, arkasında tutarak ötekilerden kaçırıyordu. Bana vermesini söyledim —kadınlık çağına yaklaşan bir kızın tatlı, içten uysallığıyla— seve seve uzattı.

Salkımda toputopu beş üzüm tanesi vardı Birini Victoria'ya, birini Blanca'ya, birini Lola'ya, birini Pepe'ye, sonuncuyu da hepsinin alkışları, gülüşmeleri arasında, taneyi kocaman dişleriyle yakalayıveren Platero'ya verdim.

73. G Ü Z

Güneş, yatağından kalkmakta tembellik etmeğe başladı Platero; çiftlikteki ırgatlar ondan erken kalkıyorlar. Evet, bu ayazda çırılçıplak yataktan kalkmanın da çok güç bir şey olduğu apaçık bir gerçek.

Nasıl da esiyor kuzey yeli! Yere düşen küçük dallara bak; rüzgâr öyle keskin öyle tek doğrultuda esiyor ki, bütün yaprakların ucu birbirine paralel olarak güneyi gösteriyor.

Saban, kaba bir savaş aracı gibi, barışın mutlu işini yürütüyor Platero; geniş ıslak yaya yolunun iki yanında, bir gün kesinlikle gene yeşile dönüşecek sararmış ağaçlar, en duru altının olgun ateşleri gibi, hızlı adımlarımızı ışıl ışıl aydınlatmakta.

74. ALMIRANTE

Onu tanımazsın, Platero. Senin gelişinden çok önce götürmüşlerdi.. Soyluluğun anlammı ondan öğrendim. Bildiğin gibi, eğeri, gemi. dizgini, üstünde adının yazılı olduğu tahta şimdi bile ahırda bir köşede durur.

Avluya ilk girişi ne büyük bir heyecan oldu muştu Platero! Tuz göllerinden gelmişti; bana kocaman bir güç, bir canlılık, bir sevinç getirmişti. Ne güzel, ne gösterişliydi! Her sabah erkenden, birlikte ırmak kıyısına iner, tabaklıklara doğru dörtnala giderdik; şimdi artık işlemez duruma gelmiş yeldeğirmenlerinin yakınlarında eşinen kargalar öbek öbek havalanırlardı. Sonra büyük yoldan geri döner, hızlı bir koşuyla Yeni Sokak'tan kasabaya girerdik.

Bir kış günü öğleden sonra, San Juan'daki şarap mahzenlerinden birinin sahibi olan Mosieur Dupont elinde bir kamçıyla bize geldi. Oturma odasındaki yuvarlak masanın üzerine

bir deste kâğıt para bırakarak Lauro ile taşlığa gitti. Sonra, karanlık çökünce, arabasına koştuğu Almirante ile birlikte, Yeni Sokak'a doğru ilerleyen Monsieur Dupont'un yağmur altında pencerenin önünden geçtiğini bir düş gibi gördüm.

Bir acıdır çöktü içime, günlerce hasta yattım. Doktor çağırdılar, bromürler, eterler, daha bilmem neler verdiler bana; her şeyi silen zaman, Lord gibi, küçük kız gibi onun da düşüncesini kafamdan uzaklaştırıncaya dek düzelemedim Platero.

Evet Platero, Almirante ne iyi bir arkadaş olabilirdi sana!

75. BALIK TERAZİSİ

Acena Sokağı'ndan öte Platero, Moguer bambaşka bir kasaba olur. Orada denizcilerin bölgesi başlar. İnsanlar, başka türlü konuşmaya başlar, gemicilik terimleri, göz kamaştırıcı özgürlükte bir düş gücü kullanmaya başlarlar. Erkekler daha iyi giyinir, ağır saat köstekleri takar, iyi purolar içerler. Kasabanın arabacılar kesiminden ağırbaşlı, katı, alçakgönüllü bir adamla —sözgelişi Raposo,— Kumsal Sokağı'ndan senin de tanıdığın şen, yağız, sarı saçlı Picon gibi bir adam arasında ne büyük bir ayrım vardır!

San Francisco kilisesi hademesinin kızı Mercan Sokağı'ndadır. Bizim eve her gelişinde mutfağı canlılık dolu, cıvıl cıvıl konuşmasıyla çınlatır. Biri Friesta'lı, biri Monturrio'lu, biri de Los Hornos'lu olan hizmetçi kızlar, şaşkınlıktan büyülenmiş bir halde dinlerler. Càdiz'den. Tarifa'dan, adalardan söz eder; kaçak tü-

tünlerden, İngiliz kumaşlarından, ipek çoraplardan, altından gümüşten anlatır. Sonra, belinde bir söğüt dalını andıran incecik gövdesini sıkıca saran kara bir şal, bir çalımla ökçelerini yere vurarak çıkar gider.

Hizmetçi kızlar onun parlak sözleri üzerine konuşur dururlar. Montemayor'u, elinde güneşe doğru kaldırdığı bir balık terazisi, bir eliyle de sol gözünü kapamış görürüm. Ne yaptığını sorarım; terazisinin çizdiği gökkuşağı altında, nakışlı pelerini açılmış Carmen'li Bakire'yi gördüğünü söyler —gemicilerin koruyucusu Carmen'li Bakire— doğrudur dediği, çünkü Granadilla ona öyle anlatmıştır.

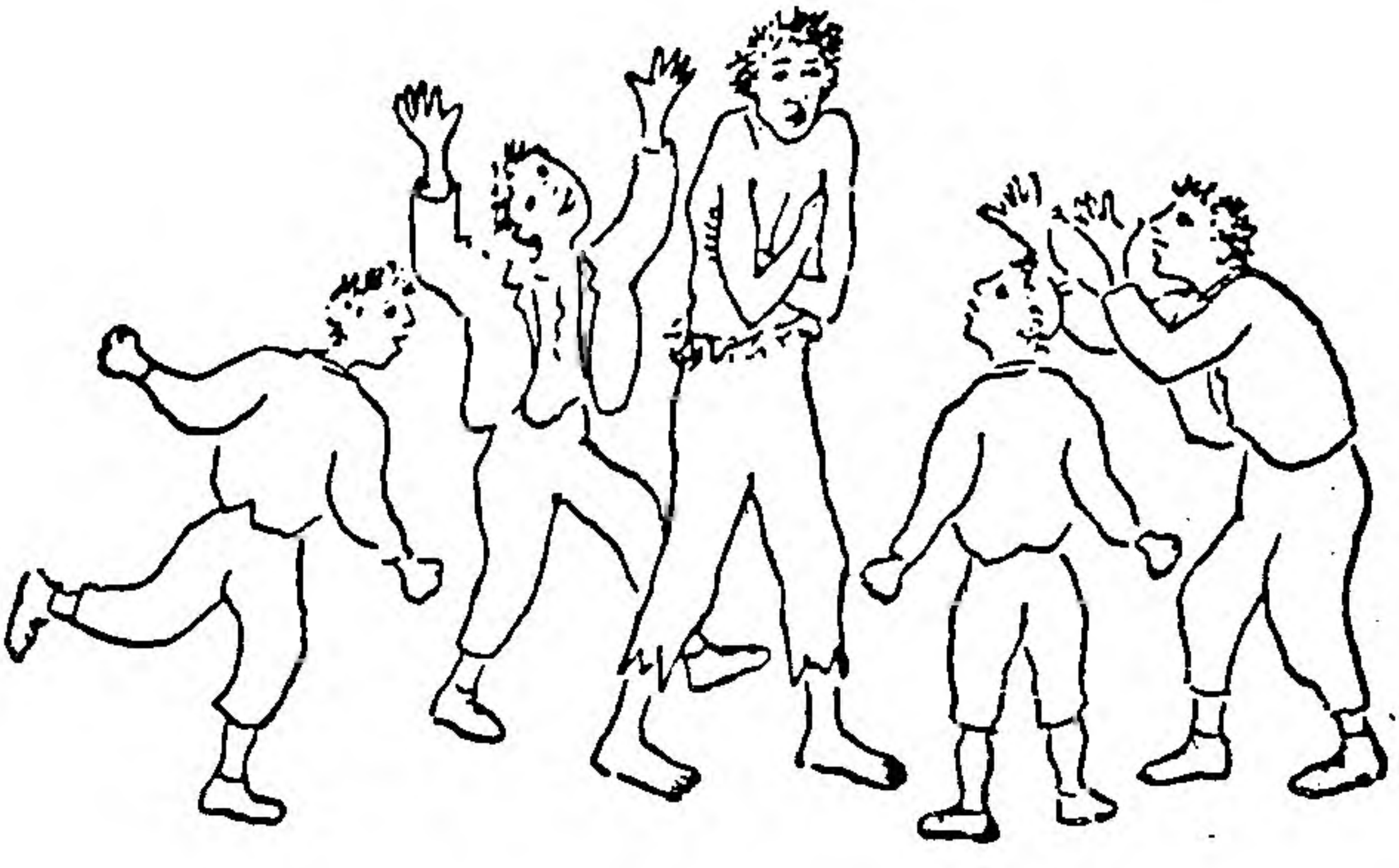
76. PINITO

«Şuna bak! Bak hele şuna! Pinito'dan daha deli!»

Pinito'nun kim olduğunu nerdeyse unutmuştum. Şimdi Plareto, kumlu bahçe duvarlarını sıcağından daha çok rengiyle, kırmızı bir aleve dönüştüren ılık güz güneşinde, o küçük oğlanın sesiyle ansızın, sırtında kararmış asma dallarından bir yükle yokuş yukarı bize doğru ilerleyen Pinito'nun görüntüsü gözlerimin önünde canlanıyor.

Bu görüntü bir an şimşek gibi çakıveriyor kafamda, sonra gene silinip uzaklaşıyor. Çok güç hatırlayabiliyorum onu. Bir ara gözümün önüne geliyor. —Zayıf, kara, tezcanlı, kirli çirkinliğinde bile bir güzellik izi; ama yüzünü daha ayrıntılı olarak hatırlamaya çalıştığım zaman, uyanınca bozuluveren bir düş gibi her şey siliniveriyor, kafamda canlananın o olduğunu bile kesinlikle bilemiyorum. Belki de oydu; Yeni Sokak boyunca hemen hemen çırılçıplak ko-

şarken, çocuklar ardına takılmış taşlıyorlardı; ya da başı öne eğik, bir kış akşamının alaca karanlığında sendeleyerek, eski mezarlığın tuğla duvarı dibinden yeldeğirmenine, köpek leşlerinin, çöp yığınlarının yanındaki, arada bir garip dilencilerin uğradığı kirasız mağarasına dönüyordu.

«...Pinito'dan daha deli! Bak hele şuna!»

Pinito ile bir kez olsun konuşmak için neler vermezdim Platero! Zavallıcık Macario'nun dediğine göre yıllarca önce, ben daha küçükken, senin gibi küçükken Platero, Colilla'ların evinde bir içkili eğlenceden sonra, kalenin önündeki çukurda ölmüş. Ama gerçekten deli miydi dersin? Öyle bilmek isterdim ki nasıl bir adam olduğunu!

Ben daha nasıl bir adam olduğunu öğrenmeye kalmadan Pinito öldü Platero; biliyorsun, küçük bir oğlamn onu çok iyi tanıyan annesinin dediğine göre, ben ondan da deliyim.

77. IRMAK

Bak Platero, maden ocaklarıyla, uğursuz niyetleriyle, başkalarını hiçe sayan davranışlarıyla ne duruma soktular ırmağı. Bu öğle sonu kırmızı bir iplik gibi akan suyu, mor sarı çamurlarıyla güneşi güçlükle yansıtıyor, yatağı oyuncak kayıklar yüzdürmekten başka hiç bir işe elverişli değil. Ne alçaklık!

Eskiden şarap tüccarlarının büyük gemileri, mavnalar, yelkenli gemiler —babamın, zavallı Quintero komutasındaki gemileri El Lobo, La Joven Eloisa, San Cayetano; amcamın, kaptan Picon yönetimindeki La Esteralla'sı, San Juan'da serenleriyle göğü tatlı bir karmaşaya boğar, orta direkleriyle çocukları şaşkınlıklara sürüklerdi! — Yükledikleri şarapı fıçılarının ağırlığıyla tekneleri sulara gömüle gömüle Malaga'ya, Cadiz'e, Gibraltar'a giderlerdi. Onların arasında balıkçı sandalları, yeşil, mavi, beyaz, sarı, kırmızı renkte yazılmış adla-

rıyla kımıl kımıl dalgarı şenlendirirlerdi. Balıkçılar kasabaya sardalyalar, kocaman istiridyeler, yılan balıkları, dil balıkları, yengeçler getirirlerdi... Riotinto'nun bakır yatakları bütün balıkları zehirledi. Şimdi Platero, yoksullar zenginlerin beğenmediği en kötü balıklarla yetiniyorlar. Mavnaların, yelkenlilerin, takaların hepsi gitti.

Ne yürekler acısı bir değişiklik! İsa'nın heykeli artık gelgitle kabarıp çekilen büyük akıntıları göremiyor! Geride kala kala cılız, partal bir dilencinin gövdesinden akan bir kan sızıntısını andıran,bir günbatımının demirsi kızıllığı renginde, iplik gibi bir su kaldı; batan güne karşı La Esteralla, ters dönük omurgası, bir balık iskeletini andıran yanık teknesiyle kumsalda yatıyor; gümrük bekçilerinin çocuklarına oyuncak olmuş. Gönlümün tasalara oyuncak oluşu gibi tıpkı.

78. NAR

Ne güzel şu nar, Platero! Aguedilla, Las Monjas'da derenin kıyısındaki ağaçlardan, en güzelini seçmiş göndermiş bana. Kendisini oluşturan suyu bana böylesine hatırlatan bir yemiş daha yoktur. Diri, güçlü bir yaşamla çatlıyor nerdeyse. Ne dersin, yiyelim mi?

Kuru, acı, güç soyulur kabuğu, toprağa kenetli bir kök gibi direngendir, ama tadı ne güzel Platero! Önce, kabuğun içine sıkıca yapışık, küçük yakutlara dönüşmüş şafağı andıran tanelerin o ilk tatlılığı. Sonra da sımsıkı göbeği; eksiksiz bir bütün; tül gibi incecik zarlarıyla yenilebilir bir yakutlar hazinesi; bir genç kraliçenin yüreği gibi sıkı, sulu. Ne diri, Platero! Al, ye biraz. Ne güzel! Dişler nasıl bir hazla gömülüyor kırmızı yetkinliğinin kıvanç verici bereketine. Dur biraz, konuşamıyorum. Damağıma, değişken renklerin dolambaçlarında yitmiş bir gözün durumunu andı-

ran bir duyum yayılıyor. Hepsi geçti şimdi!

Şimdi benim nar ağaçlarım yok, Platero. Sen Çiçekler Sokağı'ndaki şarapevinin kocaman avlusundaki nar ağaçlarını hiç görmedin. Öğleden sonraları oraya giderdik... Kerpiç duvarlar üzerinden, Mercan Sokağı boyunca uzanan evlerin, her birinin ayrı bir çekiciliği olan avlularını, tarlaları, ırmağı görürdük.. Sierra'daki gümrük bekçilerinin borularını işitirdik. Benim olmayan bir kasabanın yeni bir kesimini, gündelik şiirin bütün gücüyle bulgulamaktı bu. Gün batar, nar ağacı, kertenkelelerle dolu bir incir ağacının gizliden gizliye kemirip yıktığı gölgeli kuyunun ardında zengin bir hazine gibi alev alev dururdu.

Nar, Moguer'in yemişi, övüncü! Batan günün kızıltısına açılmış narlar! Las Monjas bahçelerinde, Pearl'daki küçük vâdide, Sabariego'da, göğün tıpkı düşüncelerimdeki gibi gece yarılarına dek pembe kaldığı, kuytu, sessiz vâdilerde.

79. KALE

Gök ne güzel bu öğle sonu, Platero. Madensi güz ışıltısıyla, parlatılmış kocaman bir altın kılıcı andırıyor! Buraya gelmek çok hoşuma gidiyor, çünkü bu ıssız bayırdan günbatımı çok güzel görünüyor; hem buralarda ne bizi rahatsız edecek ne de bizden rahatsız olacak bir kimse var.

Tek bir ev var, şarap mahzenleri arasına gömülmüş mavili beyazlı bir ev; tozlu duvarları yaban hardallarıyla, ısırganlarla kaplı; buralarda hiç kimsenin yaşamadığını sanır insan. La Colilla ile kızının, değişmez kara giyimleriyle hep birbirine benzeyen o solgun iyiliksever kadınların sevişmelerine gece sahnesidir buralar. Bu çukur, Pinito'nun ölüsünün hiç kimse işitmeden iki gün yattığı çukurdur. Topçular gelince toplarını bu çukura yerleştirirlerdi. Don Ignacio'nun, kaçak içkisiyle böbürlenerek burdan geçişini de görmüşsündür. Ayrıca,

Las Angustias'tan gelen boğalar da burdan geçer; görünürde küçük çocuklar bile yoktur.

Çukurun üstündeki köprü kemerinin içinden, solgun kırmızı bağlara bak; gerilerde tuğla ocakları, mor renge bürünmüş ırmak. Issız bataklıklara bak. Bak, yeryüzünün —daha doğrusu Moguer'in, kırların, senin, benim— kesin suskunluğumuz ortasında Platero, batan gün nasıl kocaman, kıpkızıl, gözle görülür bir tanrı gibi, bütün coşkunlukları kendine çekerek, Huelva'nın ötesindeki incecik deniz çizgisine gömülüyor.

80. ESKİ ARENA

Gene birden yüzer gibi gözlerimin önüne geliyor görüntüsü eski arenanın Platero; bir öğleden sonra yanan... bir öğleden sonra, bilmiyorum ne zaman.

İçinin nasıl olduğunu da bilmiyorum .. Ama bana hep içini görmüşüm gibi geliyor — yoksa Manolito Floréz'in bana sık sık getirdiği çikolataların içinden çıkan bir resim miydi gördüğüm— lâstikten yapılmış gibi görünen birkaç küçük boz buldok köpeğini vurduğu gibi havaya fırlatmış kara bir boğa. Uzun yeşil çimleriyle eşsiz bir yalnızlık dairesi... yalnız dışardan, —demek istediğim yukardan,— görünüşünü bilmiyorum... gerçek arena bu demek değildi tabiî... İnsanlar yoktu... Basma resimlerdeki gibi gerçek bir arenadaymışım sanısına kapılarak, çam tahtasından sıralar üstünde, bir koşuyla, döne döne gitgide daha yükseğe çıkmıştım; çökmekte olan yağmur çi-

sentili karanlığın altında ruhum, bir fırtına bulutunun gölgesinde, daha doğrusu ayağında, gözalıcı koyu yeşil uzak bir görünüyü yakaladı; çam ormanları denizin üstünde, ufuktaki solgun bir ak ışık çizgisi önünde uzayıp gidiyordu.

Hepsi bu işte. Orada ne kadar kaldım? Kim dışarı çıkardı beni? Ne zaman? Bilmiyorum Platero, hiç kimse de söylemedi. Ama ben bu konuyu açınca şöyle diyorlar hemen :

«Ha evet, şu yanan Castilo arenası. O günlerde boğa güreşçileri Moguer'e gelirlerdi.»

81. YANKI

Burası öyle ıssız bir yer ki Platero, her an birileri buraya uğrayıverecekmiş sanki. Korulardan dönüşte avcılar bu yana dönüp, daha öteleri görmek için çitlerin üzerine tırmanırlar. Dediklerine göre, haydut Parrales de, bu bölgede soygunlar yaptığı sırada geceyi burda geçirirmiş. Kızıl kaya, doğan güneşe karşı dimdik durur, geceler de yukarlarda dolaşan bir keçinin karaltısı arasıra sarı ayın üzerine düşer. Çayırların ortasmda, suyu yalnız ağustos ayında kuruyan göl, göğün, sarı, yeşil, pembe renklerini yakalar; ama bu göl, çocukların kurbağalara, ya da suları faşırtıyla sıçratmak için attıkları taşlarla hemen hemen dolmuştur.

Yolun dönemecinde, tarlanın girişini kapayan, kuru kabuklarıyla kapkara bir keçiboynuzu ağacının yanında Platero'yu durduruyorum; ağzımı ellerimle çevreleyip kayaya doğru bağırıyorum: «Platero!»

Kaya, yakındaki suyun etkisiyle biraz yumuşayan sert bir karşılık veriyor: «Platero!»

Platero başını o yana çevirerek boynunu uzatıyor, oraya koşup gitmek isteğiyle bütün gövdesi sarsılıyor.

«Platero!» diye sesleniyorum gene kayaya doğru.

«Kaya gene karşılık veriyor: «Platero!»

Platero bir bana bir de kayaya bakıyor, dudaklarını kasarak göğe doğru, usanç verircesine uzun uzun anırıyor. Kaya da sonunda onunkine karışan paralel bir sesle anırıyor, anırtının sonunu daha da uzatıyor.

Platero gene anırıyor.

Kaya da anırıyor.

Bunun üzerine Platero, kabına sığmaz bir dikbaşlılıkla, fırtınalı bir gün gibi azıyor, başını uzatıp o yana bu yana çevirerek yularını koparmaya, beni bırakıp gitmeye çabalıyor; neden sonra tatlı sözlerle yatıştırarak yularını çekip arkamdan sürüklüyorum. Yavaş yavaş, frenk incirlerinin arasına vardığımız zaman gene kendi sesine dönüyor.

82. KORKU

Çocukların akşam yemeği saati. Lâmbanın uyuklayan pembe parıltısı kar aklığındaki masa örtüsüne yayılıyor. Kırmızı sardunyalarla olgun elmalar, tertemiz çocuk yüzlerinin yalın türküsüne parlak renkli keskin bir neşe katıyor. Küçük kızlar yetişkin kadın gibi, oğlanlar da büyük erkek gibi yemek yiyorlar. Arkada, kucağında bir bebeği sallayan güzel sarışın anne, hepsini yüzünde bir gülümsemeyle seyrediyor. Bahçeye bakan pencerenin dışında durgu, yıldızlı, acı soğuk bir gece ürpermekte.

Blanca, incecik bir şimşek çizgisi gibi, ansızın annesinin kollarına koşuveriyor. Birden, bir sessizlik oluyor, devrilen iskemlelerin gürültüsü içinde hepsi bağrışarak onun ardından koşup pencereden dışarıya bakıyorlar.

Küçük budala Platero! Kendi gölgesiyle, pencere camlarıyla, çocukların korkusuyla büyüyen kocaman beyaz başını cama dayamış, dalgın bir üzüntü içinde, güzel, ışıklı yemek odasma bakıyor.

83. ESKİ ÇEŞME

Her zaman çam korusunun berisinde durur, her zaman yeşil; tan ağarırken pembe ya da mavi, ama beyaz; öğle sonu altın ya da leylâk renkli, gene de beyaz; karanlıkta yeşil ya da soluk mavi, ama her zaman beyaz; başında çoğunlukla uzun uzun durduğumu gördüğün bu eski çeşme Platero, bir kilittaşı ya da mezar gibi, bütün yeryüzünün ağıtını, daha doğrusu yaşamın gerçek duygusunu içinde taşır.

Onda, Parthenon'u, Piramitleri, bütün büyük katedralleri görmüşümdür. Bir çeşme, bir anıt - kabir, bir taş kemer, kalıcı güzelliğiyle beni her zaman uyanık tutmuş, görüntüsü, düzensiz uykumda eski çeşmenin görüntüsüyle karışmıştır.

Benim için o, her şeyin ayrılış noktası, dönüş noktası olmuştur. Öyle uygun bir konumu, uyumlu yalınlığında öyle bir sonsuzlu-

ğu, öyle bütünüyle kendine özgü bir ışığı rengi var ki, insan, eliyle suyuna dokunduğu an yaşamin bütün hazinelerini tutar gibi olur. Böcklin onu Eski Yunan'da çizmiştir; Fray Luis dilimize çevirmiş; Beethoven sevinç gözyaşlarının seline boğmuş; Michael Angelo da Rodin'e aktarmıştır.

Hem beşik hem düğündür o; hem türkü hem şiir, hem gerçek hem sevinçtir; ölümdür.

Bu gece çeşme ölü, Platero; yumuşak koyu yeşilliğin ortasında etten mermer gibi; ölü; çekerken ruhumdan sonsuzluğumun akarsularını.

84. ÇAM FISTIĞI

Gün aydınlığında Yeni Sokak'tan, çam fıstığı satan küçük kız geliyor. Hem tazesini satıyor hem kavrulmuşunu. Kavrulmuşundan ikimize bir penilik alacağım, Platero.

Kasım, bu mavi altın günlerle kış karşısında son direnişini gösteriyor. Güneş yakıyor; insanın damarları, sülük gibi düğüm düğüm, mor mor şişiyor. Sessiz temiz caddelerden omuzunda boz renkli yüküyle La Mancha'lı çarşaf satıcısı geçiyor; Lucena'lı maden eşyalar satıcısı, sarı bir ışıkla yüklü gibi, sırtındaki kaplar tıngır tıngır sesler çıkarırken, her tıngırtıda güneşten bir parıltı yakalayarak geçiyor. Duvarın hemen gerisinde küçük kız, iki kulplu sepetinin ağırlığıyla yarı öne eğik, bir kömür parçasıyla ak duvarlara uzun çizgiler çizerken, uzun, yürekten bir sesle bağırıyor :

«Çam fıstık kav-rul-muuş!»

Kapı eşiklerinde oturmuş sevgililer çam

fıstığı yerken iri taneleri birbirlerine uzatıyorlar. Okuldan dönen çocuklar fıstık kırmak için ikide bir kapı eşiklerinde duraklıyorlar. Ben de çocukken kış günleri Los Arroyos'a, Mariano'nun portakal bahçelerine gittiğimizi hatırlıyorum. Koca bir mendil dolusu çam fıstığıyla dönerdik; en büyük kıvancım da fıstıkları kırmak için yanımdan hiç eksik etmediğim, sedeften oyma, iki küçük yakut gözünden Eiffel Kulesi görünen balık biçimindeki çakımdı.

Kavrulmuş çam fıstığı ne hoş bir tad bırakıyor ağızda, Platero! Ne güzel bir kıvanç, bir iyimserlik duyusu uyandırıyor. Onu yiyince insan, bu kış gününde ölümsüz bir anıta dönüşmüş gibi ölümsüz duyuyor kendini; adımları bir ses kazanıyor, üstündeki kış elbiselerinin ağırlığını bile duymuyor; güçlüğünü Leon'la ya da araba atlarının bakıcısı El Manquito'yla karşılaştıracak gibi oluyor.

85. KASIM TÜRKÜSÜ

Platero, sırtında sobalık çam dallarından yumuşak bir yükle karanlıkta kırlardan dönerken, yayvan, titrek, yeşil dalların altında nerdeyse gözden yitiyor. Yürüyüş kısa adımlı, inceden, oynak. Hiç kımıldamıyor dersiniz. Dikilmiş kulaklarıyla, evini sırtında taşıyan bir salyangozla bile karıştırılabilir.

Bu yeşil dallar ilk göğerirken, üzerinde güneş, çulhakuşu, rüzgâr, ayışığı, kargalar vardı —evet Platero, tiksinç bir şey ama kargalar da iniyor buraya,— şimdi ise zavallı dallar, alaca karanlıkta kuru yaya yollarının ak tozu içinde sürünüyorar.

Ayaz bir mavi tatlılık her şeyi ışık halkası gibi çevreliyor. Aralık ayı kapıya dayanmak üzereyken, yüklü eşeğin o candan alçakgönüllülüğü tanrısal bir anlam kazanmaya başlıyor.

86. KIRAT

Eve üzgün döndüm Platero. Dinle: Çiçekler Sokağı'ndan bu yana doğru gelirken, Potada'da tam yıldırımın iki çocuğu öldürdüğü yerde, El Sordo'nun kır kısrağı cansız yatıyordu. Hemen hemen çırılçıplak birtakım çocuklar, başına üşüşmüş sessizce dineliyorlardı.

Ordan geçen terzi kadın Purita, artık bu atı beslemekten bıkıp usanan El Sordo'nun, onu sabahleyin iskelet tarlasına götürüp bıraktığını söyledi. Biliyorsun zavallı hayvancağız, en az Don Julian gibi kocamış, bunamıştı. Gözleri görmüyor, kulakları işitmiyor, bin bir güçlükle yürüyordu. Öğleye doğru geri dönmüş, gene gelmiş sahibinin kapısına dayanmış. Sahibi de öfkelenmiş, bir asma sırığını kaptığı gibi döve döve kovalamaya başlamış. Gitmek istememiş hayvan. Bunun üzerine bir tırpanla vurmuş yaralamış. Bir sürü insan üşüşmüş, söyüp saymalar, alaycı sözler arasında, kısrak

caddeden yukarı topallaya tökezleye uzaklaşmaya başlamış. Çocuklar bağıra çağıra ardına düşüp taşlamışlar. En sonunda yıkılıp yere düşmüş, orda işini bitirmişler. Sanki biz seninle ordaymışız gibi, «Bırakın rahat ölsün hayvancağız!» diyen biri çıkmış, ama bu söz azgın deniz rüzgârına kapılmış bir kelebek gibi, ak kısrağın üzerinde havada asılı kalmış.

Ben gördüğümde, atılan taşlar daha yanındaydı, gövdesi de en az o taşlar gibi soğuktu. Gözlerinden biri iyice açıktı. Sağlığında görmeyen bu göz, şimdi ölüyken görüyordu sanki. Bu ayazda çok yüksek görünen tüy gibi pembe bulutlarla kaplı kış göğünün altındaki karanlık sokakta kalan tek ışık, onun aklığıydı.

87. TENEKELİ AY IŞIĞI TÜRKÜSÜ

Gerçekten iyi insanlardı, Platero. Dona Camila, aklarla pembeler giymiş, elinde bir yaftayla bir küçük değnek, yavru bir domuza ders öğreterek yürüyordu. Satanàs ise bir elinde boş bir şarap tulumu, öbür elinde de meşin para kesesini taşıyordu. Sanıyorum, kılıklarını bizim evden birtakım eski elbiseler gö-

türen Pepe el Pollo ile Concha la Mandadera düzenlemişti. Önde papaz kılığında Pepino el Retratado kara bir eşeğe binmiş, elinde bir bayrak taşıyordu. Ardında, Enmedio Sokağı'nın, Çeşme Sokağı'nın, arabacılar mahallesinin, Plazoleta de los Escribanos'un, yaşlı Pedro Tello'nun oturduğu ağaçlı yolun bütün çocukları, ellerine geçirdikleri teneke kutuları, çıngırakları, çaydanlıkları, havanları, çömlekleri, tavaları, sokağı dolduran ay ışığında ritmik bir uyumla tıngırdatarak ilerliyorlardı.

Biliyorsun Dona Camila üç kez dul kal-

mış, altmış yaşındadır; Satanàs ise yalnız bir kez dul kalmış olmakla birlikte, yetmiş bağbozumunun taze şarabını içecek kadar yaşamıştır. Bu gece, kapıları pencereleri kapalı evin içinde, insan onun öyküsünü, karısının öyküsünü görebilse, işitebilse, ne ilgi çekici bir şey olur.

Bu teneke türküleri üç gün sürecek Platero. Sonra, yakın komşuluktaki kadınların her biri, resimleri ışıklandırılmış, önünde sarhoşların dansettiği bir mihraptan, kendisinin olan şeyleri almak için küçük alana gidecek. Sonra da çocukların gürültüsü birkaç gece daha sürecek. En sonunda, geriye dolunayla bir öykü kalacak.

88. ÇİNGENELER

Bak şuna, Platero. Sokağın aşağısından, bakır renkli gün ışığı altında dimdik gövdesiyle, hiç kimseye metelik vermeden geliyor çingene karısı. Nasıl da taşıyor solgun güzelliğini, bir meşe gibi alımlı, ince; kış günü belinde sarı bir mendil, ak benekli etekliğinin üstünde mavi fırfırlar. Her zamanki gibi, mezarlığın arkasına çadır kurmak için belediyeden izin almaya gidiyor. Hatırlarsın o çirkin çingene çadırlarını; kocaman ateşleriyle, takmış takıştırmış süslü kadınlarıyla, dörtbir yanda ölümün ta kendisini otlayan bir deri bir kemik eşekleriyle çingeneleri.

Eşekler, Platero! Çingenelerin gelişini alçak duvarlı avlulardan sezen eşekler Friesta'-

da korkudan titriyorlardır şimdi. (Benim Platero'dan yana bir korkum yok, çünkü onun ahırına varabilmek için çingenelerin kasabanın yarısını geçmeleri gerekir, üstelik mahalle bekçisi Rengel beni de Platero'yu da çok sever.) Ama gene de onu korkutmak için, şaka olsun diye, kuşkulu bir sesle kulağına :

«Haydi içeri, Platero, içeri!Sokak kapısını kapatacağım, çünkü seni götürmeye geliyorlar!» diyorum.

Çingenelerin kendisini çalmayacağını kesinlikle bilen Platero koşarak, ardından keskin bir demir cam gürültüsüyle kapanan kapıdan geçip mermer avluda sıçrayıp hopluyor, sonra çiçekli taşlığa, ordan da ahıra geçiyor. Bir ok hızıyla geçerken mavi çiçekli yer sarmaşıklarından birini tepeleyip eziyor, hantal yaramaz.

89. A L E V

Daha yakına sokul, Platero. Gel şöyle. Burada saygı kuralları falan gözettiğimiz yok. Bekçi mutludur senin yanında, çünkü o da senin dostlarından biridir. Biliyorsun, bekçinin köpeği Ali de sever seni. Neler duyduğumu sana anlatmaya kalkışmam bile yersiz olur Platero! Portakal bahçesi ne soğuktur şimdi! Raposo'nun «Tanrı vere de portakallar donmasa bu gece!» diyen sesini işitiyor insan sanki.

Sen ateşi sevmiyor musun, Platero? Çıplak bir kadın gövdesinin ateşle karşılaştırılabileceğine hiç aklım yatmıyor. Bu çıplak ateşle karşılaştırılmaya hangi dalgalı saçlar, hangi kollar, hangi bacaklar dayanabilir? Doğa'nın ateşten daha büyük bir bakışı yoktur belki. Evimizin kapısı bacası örtülü, dışarda ıssız bir gece; ama önümüzde cehenneme açılan şu pencereyle doğaya kırlarda olduğumuzdan çok daha yakınız, Platero! Ateş, evlerimizin içindeki

evrendir. Bir yaradan akan kan gibi kırmızı, sürekli; bizi ısıtır, bütün yeryüzü anılarımızı çağrıştırarak bizi güçlendirir.

Ateş ne güzel şey, Platero! Bak Ali'ye, öyle sokulmuş ki nerdeyse tüyleri yanacak, kocaman canlı gözlerle ateşin güzelliğine dalmış. Ne kıvanç! Çevremizi oynaşan altınlar, gölgeler sarmış. Bütün ev dansediyor, küçülüyor, sonra usta bir Kazak oyuncusunu andırırcasına dev gibi büyüyor. Sonsuz bir büyüden türlü türlü biçimler yükseliyor: Dallar, kuşlar, aslanlar, sular, dağlar, güller.. Bak: Biz de kendi isteğimize bağlı olmaksızın duvarda, döşemede, tavanda dansediyoruz.

Ne çılgınlık, ne coşkunluk, ne görkem! Burada Platero, sevginin kendisi bile ölümü andırıyor.

90. KOCAMIŞ EŞEK

Sonunda öyle yorgun yürüyordu ki,
Bacakları dolaşıyor her adımda.
(Vélez Belediye Başkanının Doru Tayı)
ROMANCERO GENERAL

I

Buradan ayrılmaya ayaklarım varmıyor, Platero. Bu zavallı hayvancağızı her türlü yardımdan, ilgiden uzak, kim atmış gitmiş buraya böyle?

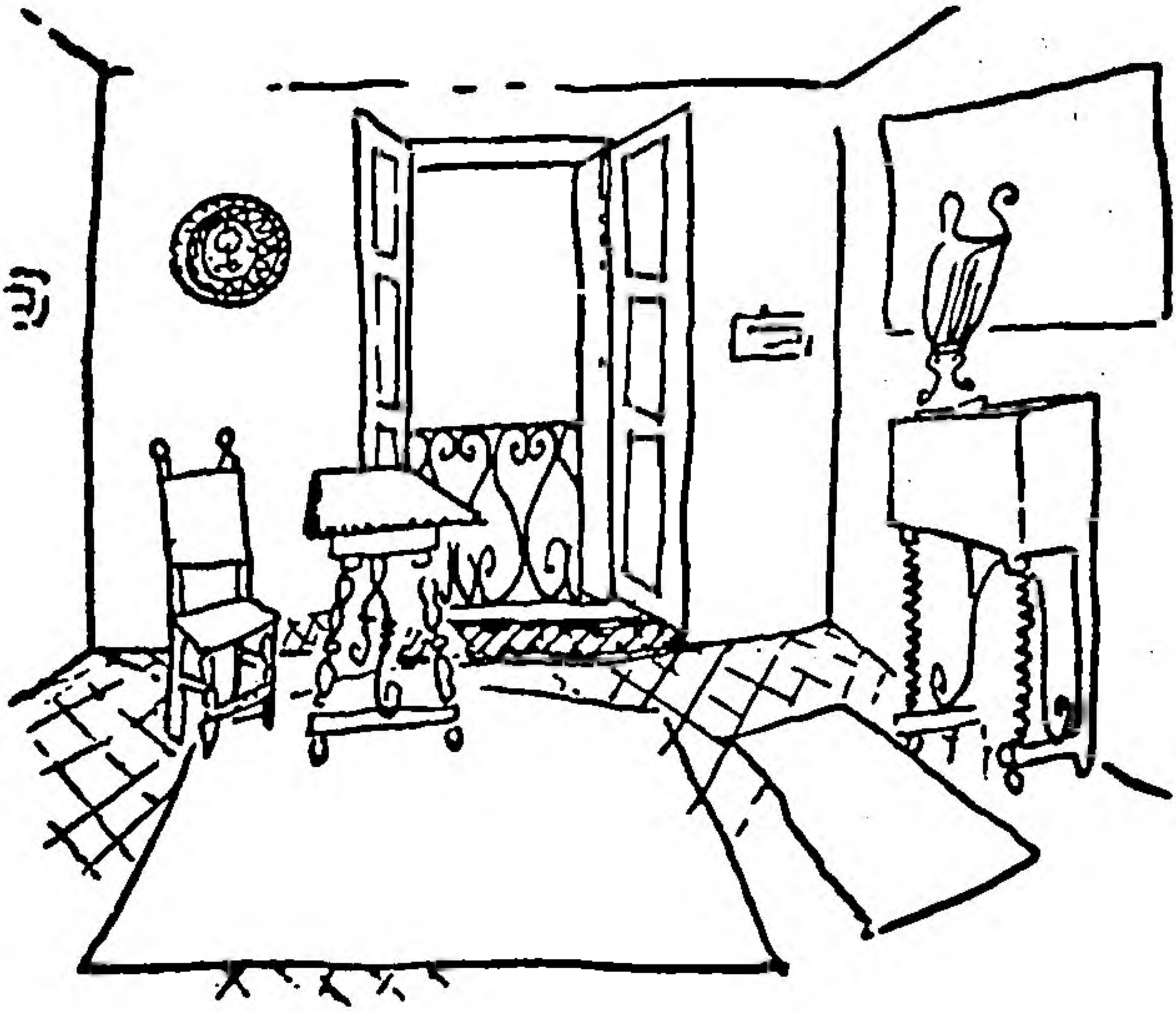
İskelet tarlasından çıkmış gelmiş anlaşılan. Öyle sanıyorum ki bizi ne görüyor ne de sesimizi işitiyor. Bu sabah onu ak bulutlar altındaki aynı çitlerin içinde sen de gördün. Acıklı, soluk düşkünlüğünde, vığıl vığıl sinek adalarıyla kaplanmış, parlak bir güneşle aydınlanan gövdesiyle, bu kış gününün olağanüstü güzelliğine çok yabancıydı. Dördü de aksayan ayaklarıyla ağır ağır, yadırgayan bir yürüyüşle dönüp dönüp gene olduğu yere geliyordu.

Yönünü değiştirmekten başka hiç bir şey yapmamış. Bu sabah yüzü batıya dönüktü, şimdi ise doğuya dönük.

Kocamak ne büyük yıkım, Platero! İşte, kocamış dostumuz gitmeye hazır, ama baharın yaklaşmasıyla birlikte gene de oyalanıyor. Yoksa Bécquer gibi ayakta mı ölmüş dersin? Kımıltısız görüntüsünü, bir çocuk akşam göğüne çizmiştir belki.

Şimdi görüyorsun onu. İtmek istedim, yerinden bile kımıldamadı. Çağrılara da kulak astığı yok. Sanki ölüm kalım savaşı, onu yere kenetlemiş.

Kuzey rüzgârının silip süpürdüğü bu tarla yamacında, bu gece soğuktan ölecek. Platero. Buradan gitmeye ayaklarım varmıyor; ne yapacağımı bilmiyorum.

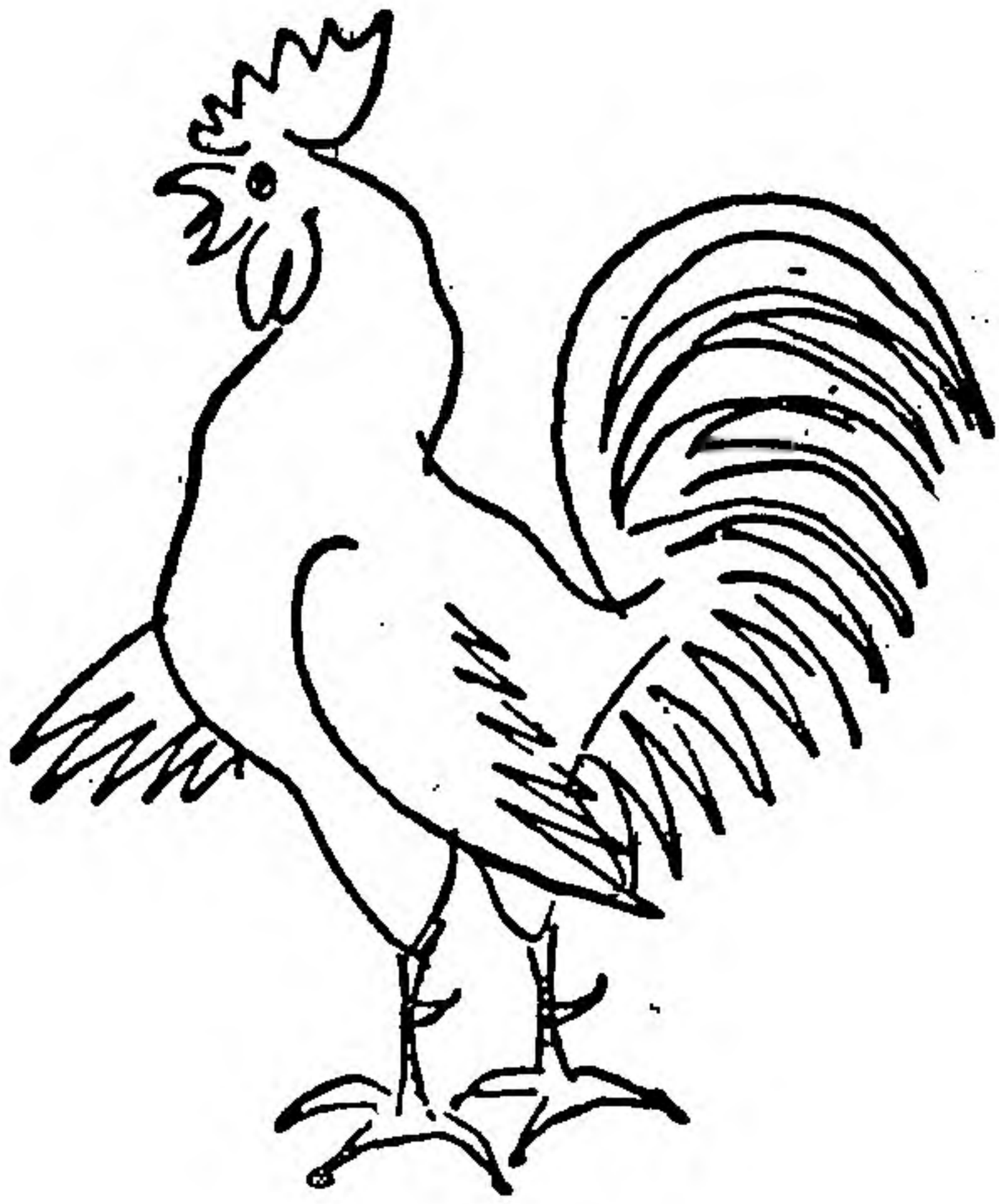
91. HASTALIK SONRASI

Yumuşacık halılarla kilimlerle döşeli hasta odasının ölgün sarı ışığında, gecenin çiğlerinde erimiş bir düş gibi, sokakta tarladan dönen eşeklerin, sıçrayan bağrışan çocukların seslerini işitiyorum.

Eşeklerin kapkara başlarını, onların anırtıları arasında çınlayan gümüş bir sesle Noel türküleri söyleyen çocukların sevimli küçük başlarını gözümde canlandırabiliyorum. Kasaba, kavrulmuş kestane dumanlarının, ahırlardan yükselen buğunun, sessiz mutlu ocaklardan yükselen dumanların bulutlarına bürünmüş.

Yüreğimin gölgeli uçurumlarından dökülen göksel bir suyu biriktiren ruhum, arıtıcı bir güçle dolup taşıyor. Pişmanlığın alaca aydınlığı! Sonsuz parıltılarla dolu, hem buz gibi soğuk hem de sıcak içtenlik saati!

Yukarda ötelerde çanlar, yıldızlar arasında yankılanıyor. Platero, çok uzak izlenimini veren anırmalarla çan seslerine katılıyor. Güçsüzlüğümden, Faust gibi yalnız, duygulu, ağlıyorum.

92. ŞAFAK

Ağır ağır gelen kış sabahlarında, kulağı kirişte bekleyen horozlar şafağın ilk güllerini yiğitçe karşılarken, uykudan usanmış Platero uzun uzun anırıyor. Odamın köşesinden bucağından içeri dolan gök mavisi ışıkla ne tatlı bir uyanışı var sevgili eşeğimin.. Ben gündüzün özlemiyle, yatağımın yumuşaklığı içinde güneşi düşünüyorum.

Düşünüyorum, benim gibi yufka yürekli bir ozanın eline değil de, sabahın karanlığında, kaskatı buz tutmuş ıssız yollardan ormana çam

odunu çalmaya giden kömürcülerin, ya da eşeklerini boyayan, onlara arsenik içiren, sarkık durmasın diye kulaklarını iğnelerle tuttturan çingenelerin eline düşmüş olsaydı, Platero'nun hali ne olurdu?

Platero gene anırıyor. Biliyor mu kendisini düşündüğümü? İlk ışıkların yumuşaklığı içinde onu düşünmek şafak gibi kıvanç verici bir şey. Bir beşik gibi yumuşak, sıcacık, benim kendisiyle ilgili düşüncelerim gibi ılık bir ahırı olduğu için Tanrı'ya şükrediyorum.

93. KUMSAL SOKAĞI

Ben, şimdi karakol olan bu büyük evde doğdum, Platero. Çocukluğumda ne çok severdim burayı bilsen; Profesör Garfia'nın taslakları üstüne Mağripli üslûbunda yapılmış şu zavallı balkon, renkli camdan yıldızlarıyla ne göz kamaştırıcı bir şeydi benim için! Parmaklıklar arasından bir bak. Platero; beyaz, eflâtun leylâklar, mavi çançiçekleri gene taşlık avluyu kaplıyorlar; arkada, çocukluğumun sevinci olan, zamanla kararmış tahta pencere kafeslerinden sarkıyorlar.

Öğleden sonralar, ekim tarlaları gibi yama yama görünen değişik mavilerden giyimleriyle denizciler gelir, Çiçekler Sokağı'nın köşesinde dururlardı. Ne büyük görünürlerdi gözüme; bütün deniz gezginlerininki gibi genişçe ayrık bacaklarının arasından, aşağılarda suların, bataklıkların paralel çizgileriyle uzanan, bir zamanlar ışıl ışıl, sonra kupkuru, sarı olan

ırmağı; ırmağın öbür parıltılı kolunda ağır a-ğır ilerleyen bir gemiyi; günbatımında alabil-diğine saçılıveren çılgın kızıltıyı görürdüm. Sonra babam, her zaman eli bıçaklı dolaşan gemiciler, kapının zilini fenerini kıran çocuk-lar yüzünden Yeni Sokak'a taşındı.

Parmaklıklı balkondan deniz görünür. Bir gece hepimizi, ırmakta yanan koca bir İngiliz gemisini görelim diye yataklarımızdan kaldırıp üst kata çıkarmalarını hiç unutamam.

94. NOEL

Tarlalarda bir şenlik ateşi!... Noel'den önceki günün öğleden sonrası; parıltısız bir güneş her zamanki mavi yerine bomboz bir renge bürünmüş bulutsuz göğe solgun ışıklar saçıyor. Ateşe atılınca tutuşmaya başlayan yeşil dallarda ansızın gıcırtılı bir çatırtı; sonra koyu bir beyaz duman, en sonunda da dumanı dağıtarak havaya kımıl kımıl diller çıkararak uzanan alevler.

Ah, rüzgârda alevler! Pembe, sarı, mor, mavi ruhlar, basık bir göğe yükselerek kim bilir nerelerde yitiyorlar; nasıl da yanık bir kömür kokusu bırakıyorlar soğuk havada! Ah, şimdi ısınan aralık kırları! Sevgili kış! Mutluların Noel akşamı!

Yakınlardaki yaban gülleri solup gidiyor. Ilık havayla kırlar titrek bir görünüş kazanıyor, ipil ipil bir pırlanta gibi arınıyor. Evinde süslü bir Noel köşesi bulunmayan yoksul bek-

çinin çocukları, ateşin çevresine toplanıp soğuktan uyuşmuş ellerini ısıtıyorlar, közler üzerinde kestane pişiriyorlar, mısır patlatıyorlar. Sonra coşup karanlıkta daha da kızıllaşan ateşin üzerinden atlayarak türküler söylüyorlar :

Yolun açık olsun Meryem
Yolun açık olsun Yusuf...

Birlikte oynasınlar diye Platero'yu yanlarına götürüyorum.

95. KIŞ

Tanrı, sırça sarayında. Demek istediğim, yağmur yağıyor Platero. Yağmur. Kuru dallarına büyük bir direnişle sarılan güz artığı son çiçeklerden pırlantalar sallanıyor. Her pırlantada bütün bir gök, bir sırça saray, bir Tanrı. Şu güle bak; içinde başka bir gül var damlalardan; salladın mı —bak görüyor musun?— o su ışıltılı gül, bunun ruhu gibi saçılıp dökülüveriyor; benim ruhum gibi tıpkı; üzgün, ruhsuz kalıyor gül.

Su, gün ışığı gibi kıvanç verici bir şey. İnanmazsan, al yanaklı gürbüz çocukların yağmur altında yalınayak ne büyük bir mutlulukla koşuştuklarına bak. Serçeler sarmaşığın dalları arasına nasıl da şamatayla doluyorlar ansızın; senin doktorun Darbon'un deyimiyle koşuşuyorlar sanki, Platero.

Yağmur yağıyor. Bugün dışarıya çıkama-

yacağız. Oturup düşüncelere dalma günü bugün. Bak damlalardaki oluklardan nasıl da sular boşanıyor. Yeşil yapraklar nasıl yıkanıyor, çocukların dün otlar üzerinde duran küçük sandalı, sulara kaptırmış kendini nasıl yüzüyor. Bak, şimdi şu solgun gün ışığında kilisenın üstünde beliren, bu yana doğru belli belirsiz bir parıltıyla gözden yiten gökkuşağı ne güzel.

96. DURU GECE

Mazgallı aç çatılar, ayazda yaldızlı mavi gökle sertçe kesişiyor. Sessiz kuzey rüzgârı keskin duruluğuyla yalayıp geçiyor her şeyi.

Kasabanın bütün insanları üşüdüklerini sanarak kapısı bacası örtülü evlerine sokulmuşlar. Bize gelince Platero, sen kendi çulunla benim poltoma bürüneceksin, ben de ruhuma sarınacağım, tertemiz ıssız kasabanın sokaklarında dolaşacağız.

İçimden bir güç nasıl da yükseklere kaldırıyor beni; kaba yontulmuş taşlardan yapılma, sivri tepesi gümüşle kaplı kuleyim sanki! Şu yıldızlara bak, ne çok! Öyle ki insanın başı dönüyor. Sanırsın ki gökler yeryüzüne, sonsuz sevginin ışıl ışıl bir türküsünü söylemekte.

Platero, Platero! Bu ulu, yalnız, parlak, gıcır gıcır ocak gecesinin duruluğu uğruna bütün yaşamımı veririm; umarım sen de aynı şeyi duyuyorsundur.

97. MAYDANOZDAN TAÇ

«Bakalım kim önce varacak!»

Bu yarışın ödülü, önceki akşam bana Viyana'dan gelen basma resimler kitabıydı.

«Bakalım menekşelere kim önce varacak! Bir, iki, üç!...»

Kızlar sarı güneşin altında gözalıcı bir pembe beyaz cümbüşünde koşmaya başladılar. Soluyan göğüslerinin sessiz çabasıyla sabah saatinde beliren suskunluğun ortasında, bir an için kasabanın saat kulesinde ağır ağır vuran saatin sesini, mavi zambaklarla kaplı camlı tepedeki sivrisineklerin ince vızıltısını, derede şırıldayan suyu işitiyordu insan. Kızlar tam ilk portakal ağacına varmak üzereyken, oralarda dolaşan Platero da kendisini oyunun sevincine kaptırarak bu canlı koşuya katıldı. Geri kalmak korkusuyla kızlar hiç oralı olmadılar, gülemediler bile.

Aralarından seslendim, «Platero kazanıyor! Platero kazanıyor!»

Evet, Platero menekşelerin yanına hepsinden önce vardı, orada durarak kumların üstünde debelenmeye başladı.

Kızlar bunu kabul etmeyerek soluk soluğa, çoraplarını çeke çeke, saçlarını düzelterek geri döndüler: «Bu sayılmaz! Sayılmaz! Olmaz ama! Hayır, hayır! Olmaz!»

Platero'nun yarışı kazandığını, ona da bir ödül vermek gerektiğini söyledim. «Peki,» dediler. Platero okumayı bilmediği için, kitabı aralarında yapacakları başka bir koşunun ödülü olarak alıkoyacak, Platero'ya da uygun bir ödül bulacaktık.

Kitabın elden gitmediğini görünce, allaşan yüzleriyle gülüp sıçramaya başladılar: «Evet! Evet! Evet!»

Sonra kendi kendime, Platero'nun, gösterdiği bu çabayla, benim şiirlerimle kazandığıma benzeyen en büyük ödülü hakettiğini düşündüm. Sanki Isparta oyunlarında büyük bir derece kazanmış gibi, bekçinin kulübesi yanındaki tahta saksıdan bir tutam maydanoz aldım, bir taç yaprak, bu en yüce, kalıcılıktan yoksun ödülü Platero'nun başına koydum.

98. ÜÇ KIRALLAR

Çocuklar büyük bir coşkunluk içindeydiler bu gece, Platero! Bir türlü yatağa girmek istemediler. Sonunda uyku yavaş yavaş hepsini altetti, biri bir koltukta biri ateşin önünde yerde uyuyakaldı; Blanca alçak bir iskemlede, Pepe, olur da kırallar kendisine gözükmeden gelip geçer diye pencerenin önündeki sedirde başını kapıya dayayarak uyudu. Şimdi, yaşamın karmaşından uzak olan bu yerin ortasında, canlı, büyülü uykuları, dopdolu bir yüreğin diri atışlarını andırıyor.

Akşam yemeğinden önce hepsiyle birlikte yukarı kata çıktım. Başka gecelerde kendileri için en korkulu yer olan merdivenlerde nasıl durmadan çene çalıyorlardı!

«Ben tepe penceresinden hiç korkmuyorum Pepe; sen korkuyor musun?» diye sordu Blanca, sıkıca elime yapışarak. Her çocuğun ayakkaplarını balkona, ağaç kavunlarının arasına

koyduk. Şimdi Platero, Montemayor, Tita Tesesa, Lolilla, Perico, ben, sen, ak çarşaflara, yatak örtülerine bürünüp eski şapkalar giyeceğiz. Geceyarısı, ellerimizde ışıklar yüzümüzde maskelerle, tunçtan havanlar, deniz kabuklarından borular, düdükler çalarak çocukların pencereleri önünden geçeceğiz. Sen benim önümde yürüyeceksin; ben yüzümde takma sakallarla Gaspar olacağım; senin sırtına konsül amcamın evinden getirdiğim Kolombia bayrağını örteceğim. Ansızın uyanan çocuklar, gözlerinde uykunun ağırlığı, gecelik giyimleriyle pencerelerden, titreyerek, şaşkınlıkla bakacaklar. Sonra uykularında sabahın erken saatlerine dek, pencere kafeslerinden dolan mavi gök, gözlerini kamaştırıncaya dek yürüyeceğiz, sabahleyin yarı giyinik, balkona koşup bütün hazinelerin sahibi olacaklar.

Geçen yıl çok eğlenmiştik. Göreceksin bu gece de nasıl eğleneceğiz Platero, küçük deveciğim benim!

99. ŞARAP

Sana Moguer'in ruhu ekmektir demiştim, Platero. Hayır.. Moguer, bütün bir yıl boyunca, çepeçevre mavi bir göğün altında, altın şarabını bekleyen parlak ağır bir kristal bardak gibidir. Eylül gelince, Şeytan işe karışıp da şenlikleri ıslatmaya kalkışmazsa, ağzıyla bir şarapla dolan bu bardak, cömert bir yürek gibi her an taşmak üzeredir.

O zaman bütün kasaba, iyi türden olsun kötü türden olsun şarap kokar, bardakların sesiyle çınlar. Sanki güneş, kanını kızıştırmak istediği beyaz kasabanın seçik sınırları içinde kalabilmenin kıvancı uğruna, kendi kendini hiç çekinmeden sıvı bir güzellikle sunmuştur. Her sokaktaki her ev, Juanito Miguel'in ya da El Realista'mn raflarında, batan günün ışınlarını yansıtan bir şişe gibidir.

Turner'in «Tembellik Pınarı,» adlı resmini hatırlıyorum; limon sarısı rengiyle baştanbaşa taze şarapla boyanmış gibidir. Moguer de tıpkı böyle, her yaranın üzerine kan gibi hiç aralıksız akan bir şarap pınarı, nisan güneşi gibi her bahar yükselen, ama her gün batan, acıyla karışık bir sevinç kaynağıdır.

100. KARNAVAL

Platero ne güzel görünüyor bugün! Karnavalın pazartesi günü, bayramlıklarını giymiş çocuklar, Platero'yu kırmızı, mavi, sarı arabesklerle süslenmiş Mağripli koşumlarıyla bezediler.

Yağmur, güneş, soğuk. Kıvrım kıvrım renkli kâğıtlar öğle sonunun acı rüzgârıyla, kaldırımlarda birbirine paralel uçuşmakta; titreyen maskeli insanlar için her şey, soğuktan mosmor kesilmiş ellerini sokabilecekleri bir cebe dönüşüyor.

Şenlik alanına gittiğimiz zaman, uzun beyaz entariler giymiş, uçuşan siyah saçlarına taktıkları yeşil çelenklerle deliler gibi süslenmiş birtakım kadınlar Platero'yu çılgın halkalarının ortasına çekip, çevresinde dört dönüyorlar.

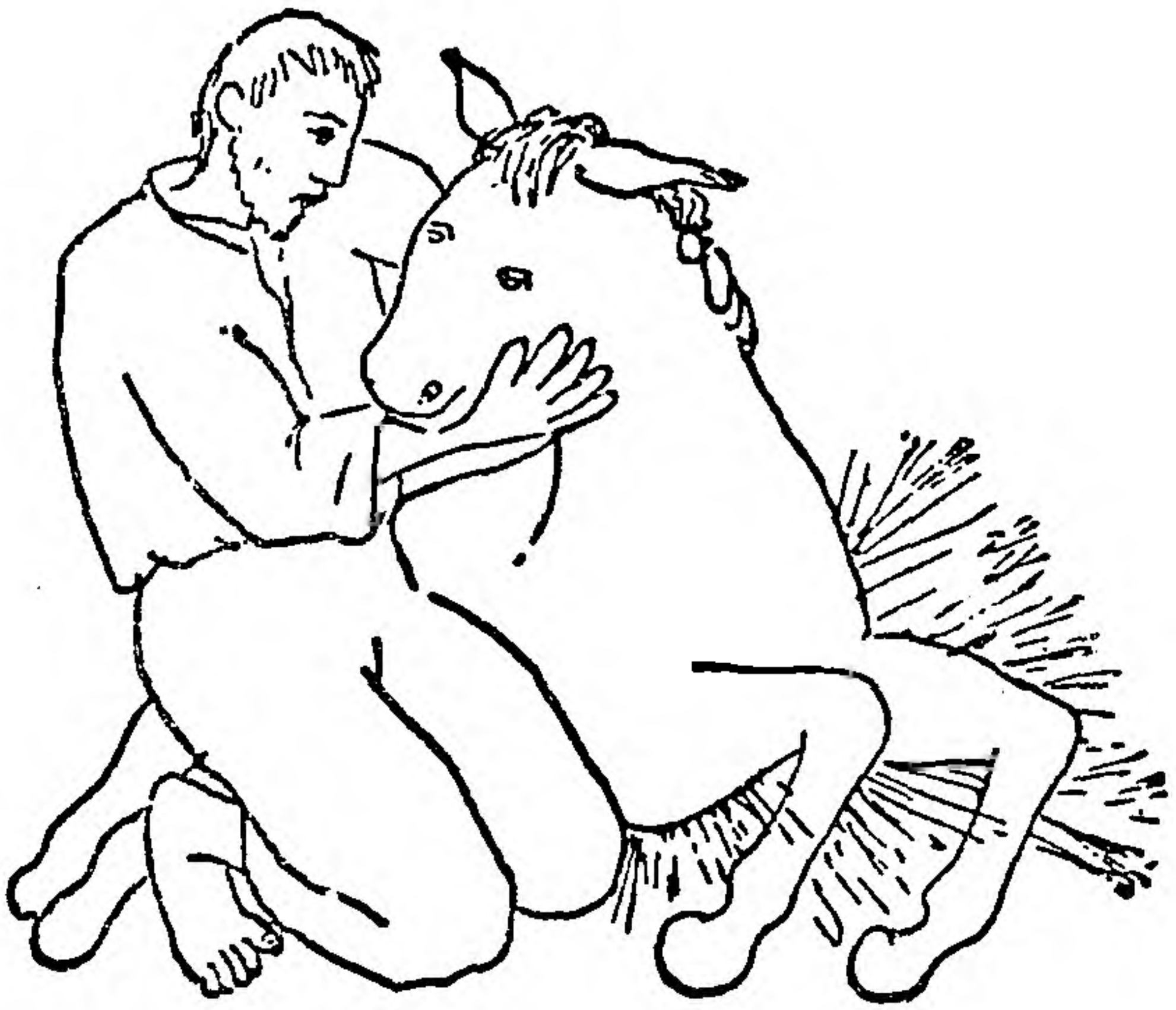
Şaşıran Platero kulaklarını dikiyor, başını kaldırıyor, alevler ortasında kalmış bir ak-

rep gibi sinirli sinirli, nereye olursa olsun kaçıp kurtulmak istiyor. Ama öyle küçük ki, deliler ondan hiç korkmadan, gene çevresinde dolanarak türkülerine, kahkahalarma devam ediyorlar. Çocuklar, ortada tutsak kaldığını görerek var güçleriyle anırıp onu da anırtmaya çalışıyorlar. Bütün alan şimdi anırmalarla, kahkahalarla, türkülerle, tef sesleriyle, çan şıngırtılarıyla, aşağılık bir curcunayla dolup taşıyor.

En sonunda Platero bir insan gibi karar vererek çevresini saran çemberi yarıyor, darmadağın olmuş gözalıcı bezekleriyle yanıma koşup acı acı bağırıyor. O da benim gibi pek hoşlanmıyor Karnaval'dan. Bize göre değil böyle şeyler.

101. KUMCU EŞEKLERİ

Quemado'nun eşeklerine bak, Platero; bitkin, ezilmiş, sırtlarında tepeleme yığılmış kırmızı ıslak kumdan yükleri; kendilerini dövmek için kullanılan yaban zeytini sopaları, yüreklerine saplanır gibi saplanmış kuma.

102. Ö L Ü M

Platero'yu üzgün, durgun bakışlı gözlerle, otlardan yatağı üzerine uzanmış buldum. Yanına yaklaştım, okşadım, konuştum, yardım etmek istedim.

Zavallı hayvancağız birden yekinerek ön ayaklarından biriyle diz çöktü. Sonra ayağını yere uzattım, sırtını sevgiyle okşadım, doktorunu çağırttım. Yaşlı Darbon onu görür görmez kocaman dişsiz ağzıyla ensesine yaklaştı, ağırlaşmış başını eliyle tutup göğsüne doğru çekerek, bir saat sarkacı gibi ileri geri salladı.

«Durum kötü, değil mi?»

Ne karşılık verdi hatırlamıyorum... Hayvancağız elden gidiyordu... Yapılacak hiç bir

şey yoktu... Bir sancı ... Ağulu bir kök. . Otlardaki zararlı bir şey...

Platero öğleye sağ çıkmadı. Pamuk karnı davul gibi şişmiş, rengi kaçık bacakları birer sopa gibi kaskatı havaya dikilmişti. Kıvırcık tüyleri, eski bir taşbebeğin dokununca tozlu bir acıyla dökülen güve yeniği saçlarına benziyordu.

Sessiz ahırda, küçük pencereden içeri giren gün ışını demetinin ortasından her geçişte ışıl ışıl yanan üç renkli bir kelebek uçup duruyordu.

103. ÖZLEM

Platero, bizi görüyorsun değil mi?

Bahçe kuyusundaki dupduru soğuk suyun dinginlik içinde nasıl güldüğünü; hamarat arıların tepenin üzerinde oyalanan güneşin ışıklarıyla altın sarısına pembeye dönüşen yeşilli mavili ballıbabalar çevresinde uçuştuğunu görüyorsun değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

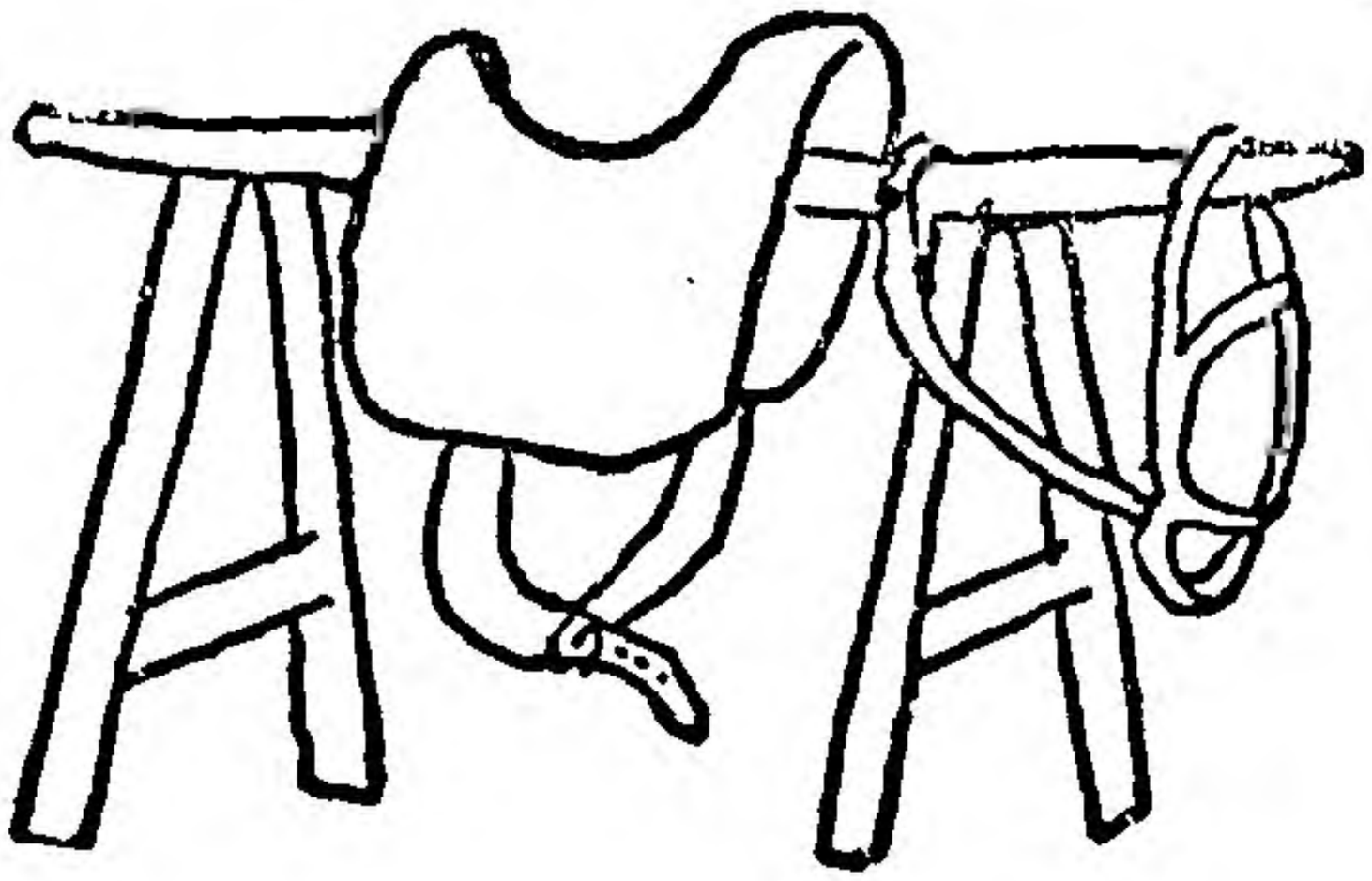
Çamaşırcı kadınların, üzgün, topal, yorgun, küçük eşeklerinin gökle yeri bütün bir pırlanta güzelliğinde birleştiren sonsuz durulukta, pınarın kızıl yamacına tırmanışlarını görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Dallarında çiçekleri kırmızı benekli titrek ak kelebekler gibi öbeklenen yaban gülleri arasından çocukların koşuşmalarını gerçekten görüyorsun, değil mi?

Platero, bizi görüyorsun, değil mi?

Gerçekten görüyor musun bizi? Evet evet, beni görüyorsun. Een de, üzüm bağlarıyla dolu vâdiyi bir uçtan bir uca yumuşaklığa bürüyen bulutsuz günbatımmda, senin tatlı, dokunaklı anırmanı işitiyorum...

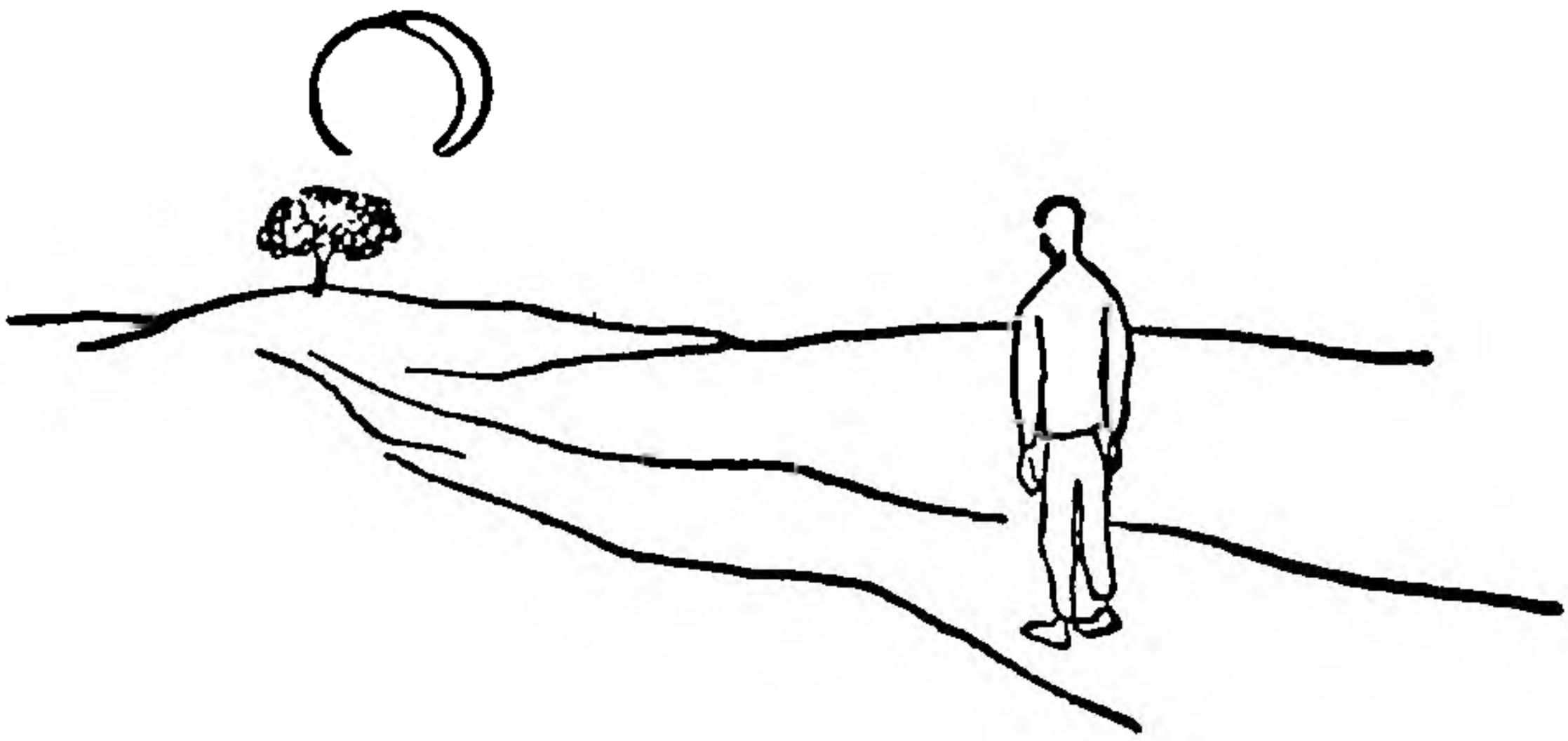

104. DÖRT AYAKLI MARANGOZ SEHPASI

Zavallı Platero'nun semerini, yularını dört ayaklı bir marangoz sehpası üzerine koydum, çatı arasında unutulmuş çocuk beşikleriyle dolu bir köşeye taşıdım. Çatı arası geniş, sessiz, güneşlidir. Oradan Moguer'in çevresindeki bütün kırlar görünür; solda kırmızı yeldeğirmeni; tam ilerde çamlar arasına gömülmüş ak yalnızlarevi ile Montemayor; kilisenin ardında, gizli La Pina bahçesi; batıda, yaz gelgitlerinde kabaran ışıl ışıl deniz. Tatil aylarında çocuklar çatı arasında oynamaya çıkarlar. Sayısız kırık sedirlerden kendilerine arabalar, kırmızıya boyanmış gazete kâğıtlarından tiyatrolar, kiliseler, okullar yaparlar.

Arasıra cansız marangoz sehpasının üstüne tırmanır, kabına sığmaz tedirgin el çırpmalarla, ayak dürtmelerle, düşlerinin çayırları boyunca dörtnala giderler :

«Deh, Platero, deh, deh!»

105. KARA DÜŞÜNCELER

Bugün öğleden sonra çocuklarla, La Pina'daki bahçeye, Platero'nun gölgeli çamın dibindeki mezarını görmeye gittik. Nisan, dörtbir yanda ıslak toprağı kocaman sarı süsenlerle donatmıştı.

Ağaçların gök mavisine çalan tepelerinde baştankara kuşları türkü söylüyor, hafiften cıvıltıları şen, çiçek çiçek, ılık öğle sonunun altın havasında yeni bir sevgi düşü gibi dalga dalga yüzüyordu.

Yaklaştığımız zaman çocukların bağrışması yavaş yavaş kesiliyor. Sessiz, ağırbaşlı, ışıl ışıl gözleri gözlerimde, beni soru yağmuruna tutuyorlar.

«Platero, sevgili yoldaşım,» diyorum toprağa, «şimdi, cennetteki bir tarlada, yumuşacık

tüylü sırtında küçücük melekleri taşırken beni unuttun mu diye hep soruyorum kendime. Söyle Platero, beni hatırlıyor musun?»

Sanki bu soruma bir karşılık gibi, daha önce gözüme çarpmayan güzelim bir kelebek, bir ruhu andırırcasına süsenden süsene durmadan konup kalkıyor.

106. MOGUER GÖKLERİNDEKİ PLATERO'YA

Ruhumu —yalnız ruhumu— frenk incirleri, ebegümeciler, hanımelleri arasından bunca uzun bir süre taşıyan canım eşekciğim benim, sevgili tez yürüyüşlü Platero; senden söz eden bu kitabı senin için yazdım; şimdi anlayabileceğin bu kitabı.

Sözlerim, şimdi cennet çayırlarında yayıldığın sırada senin ruhuna, Moguer kırlarının seninkiyle birlikte cennete gitmiş ruhu aracılığıyla ulaşacak; bu kitabın kâğıttan sırtına binmiş ruhum, çiçek açan dikenler arasından yol alırken her gün daha bir inceliyor, durgunlaşıyor, arınıyor.

Evet. Gün batarken düşünceli, ağır ağır, altın renkli asma kuşlarının, portakal çiçeklerinin arasından yürüyerek, o yalnız portakal ağacının yanından geçip, sana ölüm uykunda ninni söyleyen çama vardığımda, biliyorum ki Platero, —hiç solmayan güllerle dolu çayırlarda sen— ufalanmış yüreğinden fışkıran bir sarı süsenin önünde dalgın duraklayışımı görüyorsundur.